

ศึกษาบทบาทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระอาจารย์สมภพ โขติปญฺโญ
A STUDY OF THE ROLE AND WORKS OF VEN. PHRASOMPOB
JOTIPANÑO IN PROPAGATION OF BUDDHISM.

พระมหาสุริยัน จนุทนาโม (จันทะนาม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๔๕
ISBN 974-364-462-8

ศึกษายาทบาทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ

พระมหาสุริยัน จันทนาโม (จันทะนาม)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พ.ศ. ๒๕๔๘
ISBN 974-364-462-8

(ติขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)
A STUDY OF THE ROLE AND WORKS OF VEN. PHRASOMPOB
~
JOTIPANNO IN PROPAGATION OF BUDDHISM.

Phramaha Suriyan Janthanamo (Janthanam)

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
The Requirement For The Degree of
Master of Arts
(Buddhist Studies)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Bangkok, Thailand

ชื่อวิทยานิพนธ์ : บทบาทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา
ผู้วิจัย : พระมหาสุริยัน จันทนาโม (จันทะนาม)
ปริญญา : พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

: พระมหาบาง เขมานนุโท ปธ. ๕, BA.(Pali),
M.A.(Phil), M.A.(Bud), Ph.D. (Phil)
: รศ.อุดม บัวศรี ปธ.๗, พธ.บ, M.A. (Phil)
: ผศ. ชอบ ดีสวนโคก ปธ. ๕ , พธ.บ. , M.A.
(Ancient Hist & Arehaeo)

วันที่สำเร็จการศึกษา : ๒๘ เมษายน ๒๕๔๕

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์นี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาบทบาทและผลงานของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วิทยานิพนธ์นี้ใช้วิธีการวิจัยทั้งเชิงเอกสาร และวิจัยภาคสนาม เพื่อรวบรวมข้อมูล จากตำราหรือเอกสารที่เกี่ยวข้อง และจากการวิจัยภาคสนามที่วัดไตรสิกขาทลามลตาราม ตำบลแพด อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร จากนั้นรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อหาข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

วิทยานิพนธ์นี้แบ่งออกเป็น ๕ บท ประกอบด้วย

บทที่ ๑ บทนำ ซึ่งกล่าวถึงความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ และขอบเขตของการวิจัย คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย วิธีการดำเนินการวิจัย และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

บทที่ ๒ ชีวิตและผลงานของอาจารย์พระสมภพ โชติปญฺโญ บทนี้ได้สืบค้นชีวประวัติของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ จากเยาว์วัยจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังได้ศึกษาบทบาทและผลงานของท่านในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทที่ ๓ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทนี้ได้อธิบายวัตถุประสงค์และวิธีการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทฺธเจ้า

บทที่ ๔ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ในบทนี้ได้มีการอธิบายบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

บทที่ ๕ สรุปอภิปรายและข้อเสนอแนะ เพื่อการวิจัยต่อไป

จากการวิจัยข้างต้นได้พบว่า พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ เป็นหนึ่งในบรรดาพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาที่มีความสำคัญในยุคปัจจุบัน ท่านได้อุทิศชีวิตเพื่อศึกษาและปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระพุทฺธเจ้าที่วัดป่าหลายแห่ง หลังจากนั้นท่านก็ได้เผยแผ่คำสอนของพระพุทฺธเจ้าในที่ต่าง ๆ ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ คำสอนของท่านตามที่ได้ศึกษาในเทป ซีดี ได้รับความนิยมสูงสุดในหมู่ชาวพุทธในยุคปัจจุบัน

ดังนั้น พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ จึงเป็นพุทธสาวกที่แท้จริงรูปหนึ่ง ผู้ซึ่งได้นำคำสอนของพระพุทฺธเจ้ามาปฏิบัติให้เห็นในชีวิตประจำวันและปลุกคนอื่นให้มีความสนใจและปฏิบัติตามพระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทฺธเจ้า โดยการแสดงธรรมและเป็นแบบอย่างที่ดี

Thesis Title : **Study of the Role and Works
of Ven.Phra Sompob Jotipaño in
proragation of Buddhism**

Researcher : Phramaha Suriyan Janthanamo (Janthanam)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phramaha Bang Khemanando Pali 5, BA.(Pali),
M.A.(Phil), M.A.(Bud), Ph.D.(Phil)

: Assoc. Prof. Udom Buasri
Pali 7, B.A.,M.A. (Phil)

: Assist.Prof. Chob Deesuankoc
Pali 5 , B.A., M.A.(Ancient Hist & Arehaeo)

Date of Graduation : April 28, 2006

ABSTRACT

The objective of this thesis is to study the role and works of Ven.phra Sompob Jotipaño in propagation of Buddhism. Who is at present one of the most outstanding Buddhist monks of Thailand. The thesis employs both methods of documentary research and field research to collect data from the books or documents concerned and from the research field at Wat Trisikkhadalamarataram, Tambol Banpacd, Amphoe khamtakla, Sakon Nakorn province. Then the data collected are analysed to find out the conclusion and suggestions.

The thesis consists of five chapters which are as follows :

Chapter 1 : Introduction dealing with background and significance of the problems, objectives and scope of research, definitions of the terms used in research , procedure and advantages expected from research.

Chapter 2 : Life and works of Ven. Phra Sompob Jotipaño. This chapter investigates biography of Ven. Phra Sompob Jotipanno from his boyhood to the present day. It also discusses his role and works in propagation of Buddhism.

Chapter 3 : Propagation of Buddhism. This chapter explains the purpose, and method of propagation of Buddhism of the Buddha.

Chapter 4 : Propagation of Buddhism of Ven. Phra Sompob Jotipaño. In this chapter the role and technique of Phra Sompob Jotipaño in propagation of Buddhism have been explained.

Chapter 5 : Conclusion, discussion and suggestions for further research.

From the above study, it is found that Ven. Phra Sompob Jotipaño of Wat Trisikkhadalamarataram, Sakon Nakorn province, is one of the most important Buddhist monk in Thailand in the modern age. He combines in himself both theoretical study and the practice of the Buddha's teaching. He has devoted his life to study and practice the Buddha's teachings in the forest monasteries for many years. After that he has begun propagation of Buddhism in different places throughout Thailand and foreign countries. His teaching. In the form of Dhamma - talk as recorded in the tape cassettes are the most popular among the Buddhists in modern age.

Thus , Ven. Phra Sompob Jotipaño is the true disciple of the Buddha, Who has translated the Buddha's teachings into the practice in daily life and encouraged many people to be interested in and follow the Buddha's teachings through his Dhamma-talks and good examples.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยดี เพราะอาศัยความเมตตาจากคณาจารย์ที่ปรึกษา ๓ ท่าน คือ พระมหาดวง เขมานนุโท รศ.อุดม บัวศรี และ ผศ.ชอบ คีสวนโคก ที่แนะนำตรวจแก้วิทยานิพนธ์ให้ด้วยความเมตตาอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ประธานสงฆ์วัดไตรสิกขาท ลามรตาราม ที่ได้เมตตาอนุเคราะห์เสียสละเวลาให้สัมภาษณ์เพื่อให้ข้อมูลในภาคสนาม ขอขอบคุณพระคุณเจ้า พระเจ้าหน้ำที่คลังเสียงวัดไตรสิกขาทลามรตาราม ที่ให้ความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล ขอขอบคุณเจ้าหน้ำที่บัณฑิตวิทยาลัยที่คอยให้ความสะดวกในการติดต่อประสานงาน, ท่านพระมหาจุลศักดิ์ จีรวฑฒโน กัลยาณมิตรผู้มีส่วนช่วยชี้แนะแนวทางให้ คำปรึกษา อำนวยความสะดวกและเก็บรวบรวมข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ท่านอาจารย์พระฉลองรัฐ จันทวโร ได้เมตตาถอดเทปการเทศนาภาคภาษาอังกฤษและขอใจสามเณรสังฆกร แสนจู ได้เสียสละเวลาในการพิมพ์ เจริญพรขอใจ คุณเงินยวง บุตรปาละ นักวิชาการวัฒนธรรมอำเภอ หนองเรือ ช่วยเก็บข้อมูล และขอขอบคุณเพื่อนๆ บัณฑิตวิทยาลัยรุ่นที่ ๑ ห้องเรียนวิทยาเขต ขอนแก่นทุกรูปที่คอยให้กำลังใจและให้คำแนะนำตลอดถึงช่วยเหลือในด้านเอกสาร ในการทำ วิทยานิพนธ์จนสำเร็จจุล่งไปได้ในครั้งนี้ จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ผลวิบากแห่งคุณงามความดีที่เกิดจากวิทยานิพนธ์นี้ผู้วิจัยขอน้อมถวายเป็นสักการบูชา แต่พระรัตนตรัย พระคุณบิดามารดา ครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ เพื่อนกัลยาณมิตร ตลอดถึงญาติ โยมผู้มีอุปการคุณทุกท่าน

พระมหาสุริยัน จันทนาโม (จันทะนาม)

๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญภาพ	
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ซ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๔
๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๔
๑.๔ ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๕
๑.๕ ขอบเขตของการวิจัย	๘
๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย	๘
๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๙
บทที่ ๒ ชีวิตและผลงาน ของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา	๑๐
๒.๑ ประวัติส่วนตัว	๑๐
- ชีวิตก่อนบวช	๑๑
- การบรรพชา	๑๑
- การอุปสมบท	๑๒
- การปฏิบัติธรรม	๑๔
๒.๒ ประวัติการปฏิบัติธรรม	๑๕
๒.๓ ผลงาน	๑๕
๒.๔ การเทศนา	๑๖
๒.๕ งานอบรม	๑๗

บทที่ ๓ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา	๒๑
๓.๑ จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า	๒๑
๓.๒ หลักการสอนของพระพุทธเจ้า	๒๖
- เกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่ทรงสอนของพระพุทธเจ้า	๒๖
- เกี่ยวกับตัวผู้เรียน	๒๘
- เกี่ยวกับตัวผู้สอน	๓๐
๓.๓ ลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า	๓๓
๓.๔ วิธีการสอนแบบต่างๆ ของพระพุทธเจ้า	๓๔
๓.๕ เทคนิควิธีการสอนของพระพุทธเจ้า	๓๖
บทที่ ๔ การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของ พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ	๔๔
๔.๑ เทคนิควิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ประสบความสำเร็จ	๔๗
๔.๒ การนำเสนอพุทธธรรมด้วยการเปรียบเทียบด้วยอุปมาอุปมัย	๔๕
๔.๓ การนำเสนอพุทธธรรมด้วยการยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ	๔๑
๔.๔ การนำเสนอพุทธธรรมด้วยการยกสุภาษิต คำคม คำกลอน ฝน	๕๔
๔.๕ การนำเสนอพุทธธรรมด้วยภาษาต่างๆ ในการเผยแผ่ธรรม	๕๑
๔.๖ ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่เข้าไปปฏิบัติในสำนักของ พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ	๖๕
๔.๗ ยอดคำสอนของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ	๗๑
บทที่ ๕ สรุปล อภิปรายผล และ ข้อเสนอแนะ	๘๕
๕.๑ สรุปลผลการวิจัย	๘๕
๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย	๘๗
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๘๘
บรรณานุกรม	๘๕
ภาคผนวก	๕๓
ประวัติผู้วิจัย	๑๑๔

สารบัญภาพ

ตารางที่	หน้า
๑. ตารางสรุปการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา	๑๓
๒. ตารางแสดงจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมในวัดไตรสิกขาทลามลदाराम	๓๐

คำชี้แจงการใช้อักษรย่อบอกชื่อคัมภีร์

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์นี้ อ้างอิงจากพระไตรปิฎก ฉบับภาษาบาลีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระไตรปิฎกฉบับแปลของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เฉลิมพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พ.ศ. ๒๕๓๕ โดยได้กล่าวถึงแหล่งที่มา / เล่ม / ข้อ / และหน้า ตามลำดับ เช่น ม.อ.(ไทย) ๑๔/๒๘๘/๓๔๖ หมายถึง มัชฌิมนิกาย อุपरิปัณณาสกั พระไตรปิฎกภาษาไทย เล่มที่ ๑๔ ข้อที่ ๒๘๘ หน้าที่ ๓๔๖, ส.ศ. (บาลี) ๑๕/๒๔๖/๒๕๕ หมายถึง สังกตนิคาย สกาวคคปาลี พระไตรปิฎกภาษาบาลี เล่มที่ ๑๕ ข้อที่ ๒๔๖ หน้า ๒๕๕

พระวินัยปิฎก

วิ.มหา.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวิภังค์	(ภาษาไทย)
วิ.ม.	(ไทย)	=	วินัยปิฎก	มหาวรรค	(ภาษาไทย)

พระสุตตันตปิฎก

ที.สี.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	สีลขันธวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
ที.ปา.	(บาลี)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาบาลี)
ที.ปา.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	ทีฆนิกาย	ปาฎีกวรรค	(ภาษาไทย)
ม.มู.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มูลปัณณาสกั	(ภาษาไทย)
ม.ม	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	มัชฌิมปัณณาสกั	(ภาษาไทย)
ม.อ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	มัชฌิมนิกาย	อุपरิปัณณาสกั	(ภาษาไทย)
ส.ศ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังกตนิคาย	สกาววรรค	(ภาษาไทย)
ส.สพ.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังกตนิคาย	สพายนวรรค	(ภาษาไทย)
ส.ม.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	สังกตนิคาย	มหาวรรค	(ภาษาไทย)
อง.ติก.	(ไทย)	=	สุตตันตปิฎก	อังกุตนิคาย	ติกกนิบาท	(ภาษาไทย)

อ.ญ.ปญจก. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตนิคาย	ปญจกนิบาต	(ภาษาไทย)
อ.ญ.นว. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	อังคุตตนิคาย	นวกนิบาต	(ภาษาไทย)
ขุ.ขุ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิคาย	ขุททกปาฐะ	(ภาษาไทย)
ขุ.จ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิคาย	จูฬนิเทศ	(ภาษาไทย)
ขุ.ธ. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิคาย	ธรรมบท	(ภาษาไทย)
ขุ.ม. (ไทย)	=	สุดตันตปิฎก	ขุททกนิคาย	มหานิทเทศ	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ตรัสพุทธโอวาทแก่พระสงฆ์ทั้งหลายก่อนออกประกาศพระพุทธศาสนาไว้ว่า

“จรถ ภิกขเว จาริกัม พุชชนหิตาย พุชชนสุขาย
โลกานุกมฺปาย อตถาย หิตาย สุขาย เทวมนุสฺसानัน”^๑

“ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์”^๒

พุทธโอวาทที่แน่นอนที่พระพุทธองค์ประทานแก่เหล่าพระอริยสาวกรุ่นแรกนั้น เป็นบทยืนยันอันชัดเจนในการที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา พระพุทธองค์พร้อมด้วยเหล่าพระอริยสาวกดำเนินการเผยแผ่พุทธธรรมให้แพร่หลายในสังคมอินเดีย ซึ่งได้รับการยอมรับและเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากในชมพูทวีป หลังจากพระพุทธองค์ดับขันธปรินิพพาน พระอริยสาวกได้สานต่อพุทธปณิธานช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาเรื่อยมา จวบจนถึงสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นพระราชูปถัมภ์ในการทำตติยสังคายนา และได้ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาไปยังนานาประเทศ จำนวน ๙ สาย เฉพาะสายที่ ๘ โดยการนำของพระโสณเถระ และพระอุตตเถระ ได้นำพระพุทธศาสนามายังดินแดนสุวรรณภูมิ (ประเทศไทย, พม่า และมอญ) ใน พ.ศ. ๒๑๙^๓ นับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมาวิถีชีวิตของคนไทยก็ผูกพันกับพระพุทธศาสนามาโดยตลอดจนถึงปัจจุบัน

^๑ ที.ม. (บาลี) ๔/๓๒/๓๘.

^๒ ที.ม. (ไทย) ๔/๓๒/๔๐.

^๓ พระธรรมปิฎก (ประยูรค์ ปยุตฺโต), *พุทธศาสนาในเอเชีย*, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๒๐), หน้า ๑๔๓.

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยมีพระสงฆ์เป็นกำลังสำคัญนั้น ในอดีตพระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมเป็นอย่างมาก พระสงฆ์เป็นสถาบันหลักของชาติ จัดการศึกษาสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดา นำพาพุทธศาสนิกชนปฏิบัติธรรม พัฒนาสังคมให้ร่มเย็น แต่ในปัจจุบันภารกิจที่พระสงฆ์เคยทำมาถูกลดบทบาทลง องค์กรและสถาบันทางสังคมต่างๆ ได้เข้ามาทำหน้าที่แทนพระสงฆ์ เช่นการจัดการศึกษา เป็นต้น เมื่อบทบาทในการเผยแผ่พุทธธรรมลดลง พระสงฆ์ส่วนใหญ่ทำหน้าที่เพียงเป็นผู้นำทางพิธีกรรม ทำวัตร สวดมนต์ รับกิจนิมนต์ในงานต่างๆ เป็นต้น การเผยแผ่พุทธธรรมอันเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ เช่น การแสดงธรรมจะต้องได้รับการอาราธนาเสียก่อนถึงจะแสดงธรรมและการแสดงธรรมของพระสงฆ์ในปัจจุบันบางส่วนเป็นไปเพราะเห็นแก่อามิส ซึ่งผิดหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธองค์ทรงตรัสแก่พระอานนท์ว่า “อานนท์ การแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มิใช่สิ่งที่ทำได้ง่าย ผู้แสดงธรรมแก่คนอื่นพึงตั้งธรรม ๕ อย่างไว้ในใจคือ ๑. เราจักกล่าวชี้แจงไปตามลำดับ ๒. เราจักกล่าวชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ ๓. เราจักแสดงด้วยอาศัยเมตตา ๔. เราจักแสดงโดยไม่เห็นแก่อามิส ๕. เราจักแสดงไปโดยไม่กระทบตนและผู้อื่น”^๔ ซึ่งมีพระสงฆ์จำนวนน้อยมากที่ทรงความรู้ยึดมั่นในหลักการเดิมของพระพุทธศาสนาเผยแผ่พุทธธรรมของพระพุทธองค์

จากประเด็นดังกล่าวพุทธธรรมจึงไม่ได้รับการเผยแผ่เท่าที่ควรจะเป็น ประกอบกับพระสงฆ์ที่ทำหน้าที่ประกาศหลักธรรมยังขาดประสบการณ์ ความรู้ เทคนิควิธีในการเผยแผ่ธรรม ภาษาที่ใช้ไม่เข้ากับสมัยปัจจุบัน ขาดการประยุกต์ธรรมกับภาษาในการถ่ายทอด จึงเป็นเหตุให้พุทธธรรมของพระพุทธศาสนา ไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควร ซึ่งถ้าหากมิได้รับการฟื้นฟูอย่างจริงจังและต่อเนื่องอาจเป็นเหตุให้ศาสนิกเสื่อมจากศาสนธรรมได้

พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ เป็นพระร่วมสมัยที่มีคุณสมบัติพิเศษ ท่านเป็นผู้เพียบพร้อมด้วยความรู้ทั้งด้านปริยัติและปฏิบัติ ท่านไม่ได้เข้าศึกษาในระบบจัดตั้งคือการศึกษาระบบแบบสมัยใหม่ ปริญญาตรี-โท-เอก วุฒิกิจการศึกษาระบบและเปรียญธรรมท่านก็ไม่ได้ แต่ท่านใช้การศึกษาระบบดั้งเดิมจนแตกฉานทางด้านนิรุกติศาสตร์ เช่นภาษาไทย ภาษาบาลี ภาษาลาว ภาษาญไทย เป็นต้น ท่านสนใจพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ท่านศึกษาพระไตรปิฎกตั้งแต่สมัยท่านเป็นฆราวาสรวม ๑๐ ปี ไปทำงานต่างประเทศก็นำพระไตรปิฎกไปอ่านและศึกษาด้วย ท่านจึงแตกฉานในพระไตรปิฎก ทั้งฉบับภาษาไทย

^๔ อ.ปญฺจก.(ไทย) ๒๒/๑๕๕/๒๐๕.

ฉบับภาษาบาลี และฉบับภาษาอังกฤษของสมาคมบาลีปกรณ์ ท่านมีความแม่นยำในคัมภีร์ต่างๆ หลังจากอุปสมบทแล้วก็ได้เข้าห้องปฏิบัติธรรมกรรมฐานก็ได้ศึกษาพระไตรปิฎกควบคู่กันไปจนแตกฉาน

ในปัจจุบันบุคคลที่มีชื่อเสียงในวงการพระพุทธศาสนาในประเทศไทยเรา คือ ท่านหลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ และหลวงปู่ชา สุภทฺโท ท่านทั้งสองจะมีบุคลิกและบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่แตกต่างกัน คือ หลวงพ่อพุทธทาสจะเน้นทางปัญญาและเผยแผ่ด้วยการเทศนาส่วนหลวงปู่ชา ท่านจะเน้นทางวินัยและสมาธิ กล่าวกันว่าท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ นี้จะเป็นผู้ปฏิบัติตนตามแบบของท่านทั้งสอง โดยพยายามนำเอาลักษณะของท่านทั้งสองมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ มีอุดมการณ์ในการสร้างวัดตั้งแต่สมัยเป็นฆราวาสไปทำงานต่างประเทศได้เก็บรวบรวมสะสมเงินเพื่อที่จะกลับมาซื้อที่ดินเพื่อสร้างวัดที่ดินแปลงแรกจำนวน ๕๐ ไร่ ตั้งวัดนิพเพชพลาราม ต่อมาได้ซื้อที่ดินแปลงที่สองห่างจากวัดเดิม ๘ กิโลเมตร และได้ตั้งชื่อวัดว่า วัดไตรสิกขาทลามลदारาม ซึ่งเป็นที่อยู่ปัจจุบัน

“การเทศน์ร้อยครั้งพันครั้งสู้ปาปฏิบัติเพียงครั้งเดียวไม่ได้” ท่านยึดหลักนี้จึงได้เปิดอบรมธรรม ท่านรวบรวมปัจจัยที่ได้จากการเทศนาในงานต่างๆ เปิดอบรมปีแรกมีผู้สนใจร่วมปฏิบัติ จำนวน ๒๘๐ คน ปีที่สอง จำนวน ๕๐๐ คน และเพิ่มจำนวนขึ้นจนถึงหมื่น ท่านมีผลงานในการเทศนาร่วม ๔๑๗ เรื่อง ท่านทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาหนักมาก จนเกิดอาพาธหนักเป็นอัมพาตงานอบรมธรรมจึงหยุดชะงักลง จนอาการอาพาธได้รับการรักษาเยียวยาดีขึ้น สภาพท่านไม่ปกติไม่สามารถเดินได้ แต่ท่านสามารถแสดงธรรมได้ นั่งบนรถเข็นและใช้รถเข็นนั้นเป็นธรรมาสน์เผยแผ่ธรรมต่อ และได้เปิดอบรมครั้งใหม่ในโครงการอบรมเสขปฏิบัติท่าแก่พระนิสิตมหาวิทาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย และห้องเรียนนครพนม เป็นประจำทุกปี และมีอุบาสกอุบาสิกาเข้าร่วมปฏิบัติธรรมเป็นจำนวนมาก

ชีวิตผลงาน บทบาทในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ตลอดถึงเทคนิค ลีลา การใช้ภาษาที่ร่วมสมัยในการเผยแผ่ของท่าน ที่ได้ประมวลไว้ข้างต้น เป็นประเด็นที่ผู้วิจัยสนใจจะศึกษา เพื่อเป็นแนวทางการศึกษาและแบบอย่างการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ไทยในรุ่นต่อไป และเป็นการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นคงต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ

๑.๒.๒ เพื่อศึกษาบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ
พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ

๑.๒.๓ เพื่อรวบรวมและจัดหมวดหมู่ผลงานของอาจารย์พระสมภพ โชติปญฺโญ

๑.๓ คำจำกัดความของศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

บทบาท หมายถึง การทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ เช่น บทบาทของพ่อแม่ บทบาทของครู ในที่นี้ หมายถึง บทบาทหน้าที่ของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ในการเผยแผ่ด้านต่างๆ

ผลงาน หมายถึง ธรรมเทศนา ที่พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ได้แสดงอธิบายและบันทึกไว้เป็นเทป วีซีดี และหนังสือ เพื่อรวบรวมข้อมูล นำมาสรุปและวิจัยเพื่อความรู้อ

การเผยแผ่ หมายถึง การแสดงแจกแจงธรรม สันทนาธรรม โต้ตอบปัญหาธรรม แก่พุทธบริษัทและศิษยานุศิษย์ให้เข้าใจในศาสนธรรม ของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ เพื่อให้พระพุทธานุศาสนานุเคราะห์หลายไปทั่วสารทิศ และการรวบรวมรักษาพระสัทธรรมให้คงอยู่

พระพุทธศาสนา หมายถึง พระพุทธานุศาสนานุเคราะห์ ซึ่งถือตามคติที่พระอรหันต์ พุทธสาวกได้วางหลักธรรมวินัยเป็นแบบไว้ เมื่อปฐมสังคายนา ได้แก่พระพุทธศาสนาที่นับถือแพร่หลายในประเทศ ไทย พม่า ลังกา และลาว

ฉายา หมายถึง คำสอนที่เป็นภาษาท้องถิ่นอีสาน ที่พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ได้แสดงอธิบายในเวลาเทศน์

๑.๔ ทบทวนเอกสารและรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธวิธีในการสอน ว่า พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะแสดงที่ใดและแก่ใครย่อมมีจุดหมายเป็นแนวเดียวกัน คือ มุ่งให้เกิดความรู้เข้าใจในสภาพของสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริง ให้มีทัศนคติและปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นอย่างถูกต้องในทางที่เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและบุคคลอื่น แต่เนื้อเรื่องและวิธีการสอนย่อมแตกต่างกันไป ตามอุปนิสัย ความถนัดและความสนใจของผู้ฟัง สุดแต่เรื่องใดวิธีใด จะช่วยให้เขาเข้าใจธรรมได้ดี พุทธวิธีในการสอนเป็นความยิ่งใหญ่และพระปรีชาสามารถของพระพุทธเจ้าในการถ่ายทอด พระองค์ทรงมีหลักสอน แยกแยะกลุ่มเป้าหมาย ลีลาการสอน เทคนิคการสอน กลวิธีและกุศโลบายประกอบการสอนต่างๆ ได้อย่างยอดเยี่ยมจนได้รับการยกย่องว่าเป็นนักการสอนที่ยิ่งใหญ่ที่สุด จนได้รับการขนานพระนามว่าเป็นพระบรมครู^๕

วศิน อินทสระ ได้กล่าวไว้ในหนังสือ พุทธวิธีในการสอน ว่า พุทธวิธีการสอน หมายถึง วิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงสอนพุทธบริษัทด้วยพุทธวิธีหลายอย่าง เพื่อให้เหมาะสมแก่ผู้ฟังเพื่อให้ได้ประโยชน์มากที่สุด เมื่อจบการสอนโดยมีจุดมุ่งหมายในการสอน ๓ ประการ ๑. เพื่อให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นจริงในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น ๒. เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรงตามให้เห็นด้วยตนเอง ๓. เพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลของการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็นอัสจรรย์ สามารถยังผู้ปฏิบัติตามให้ได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตน ๆ^๖

พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสฺสี วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชาวิทยาลัย ผลการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระเถระทั้งหลายมีลักษณะเด่นแตกต่างกันและมีลักษณะเหมือนกัน หลวงพ่อคุณลักษณะเด่นคือการใช้สื่อสัญลักษณ์ คือ วัตถุมงคล คาถาอาคม ตะกรุด และการเคาะสิริระแทนการประพรมน้ำพุทธ

^๕ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม), ๒๕๔๗, หน้า ๒๐.

^๖ วศิน อินทสระ, **พุทธวิธีในการสอน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา), ๒๕๔๕, หน้า ๓๕.

มนต์ ในสังคมปัจจุบัน จึงมีคนทุกระดับเข้าไปหาท่านมิได้ขาด เป็นพระที่ประชาชนเคารพศรัทธาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะคำพูดท่านจะเป็นเอกลักษณ์จึงเป็นที่สนใจกันเป็นอย่างมาก ท่านจึงมีโอกาสเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่คนทุกระดับ^๓

พระมหาอรุณ จิตตคุตโต วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พุทธธรรมของสวนโมกขพลาราม ผลของการศึกษาพบว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของสวนโมกขพลารามนั้นบุคคลากรของสวนโมกข์มีอยู่จำนวนมาก จึงเน้นที่ความคิดเห็นของอาจารย์พุทธทาส ซึ่งมีความมุ่งมั่นต่อการสื่อสารของ ท่านคือ ๑. ถึงหัวใจแห่งศาสนาของตน ๒. ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างสมาชิก ๓. นำเพื่อนมนุษย์ออกมาจากอำนาจของวัตถุนิยมธรรมะที่บุคคลากรสวนโมกขพลาราม สื่อออกมาถึงแก่นแท้ของพุทธธรรม ไม่มีการโจมตีกล่าวร้ายต่อศาสนาอื่น แต่กลับสร้างความสามัคคีและชี้ให้เพื่อนมนุษย์เห็นพิษภัยของวัตถุนิยมและความมมงาย และสังเกตได้จากเค้าโครงการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านและการใช้ชีวิตของท่านเอง ท่านใช้ชีวิตเพื่อเผยแผ่พุทธธรรมอย่างแท้จริง แม้แต่การเผาศพและการแบ่งเถาถ่านตามพิธีกรรมของท่านก็ยังมุ่งแสดงธรรม^๔

พระวุฒิกิรณ วุฑฒิกิรโณ วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตโต) ผลการศึกษาพบว่า เนื้อหาพุทธธรรมของพระราชวรมนี จะเด่น คือ มีเนื้อเรื่องบรรยายธรรมเป็นลำดับขั้น เป็นขั้นตอน แต่ละประเด็นจะมีความรู้ใหม่ๆ ให้ขบคิดอยู่เสมอ โดยใช้ภาษาร่วมสมัยฟังเข้าใจง่าย อธิบายพุทธธรรมได้ลุ่มลึก ชัดเจน โดยสามารถสรุปประเภทเนื้อหาของพุทธธรรมที่ท่านนำเสนอได้ ๔ ประเภท ดังนี้ คือ ๑. เนื้อหาประเภทพัฒนาจิตใจเพื่อชีวิตที่ดีงาม ๒. เนื้อหาประเภทบูรณาการและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ๓. เนื้อหาประเภทพระธรรมเทศนา ๔. เนื้อหาประเภทวิชาการ^๕

^๓ พระมหาบุญเลิศ ธมฺมทสุลี, “ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชวิทยาคม (หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓.

^๔ พระมหาอรุณ จิตตคุตโต, “ศึกษากระบวนการสื่อสารเพื่อเผยแผ่พุทธธรรมของสวนโมกขพลาราม”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๔.

^๕ พระวุฒิกิรณ วุฑฒิกิรโณ, “ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของพระราชวรมนี (ประยูร ธมฺมจิตโต)”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๓.

พระมหาศรีณฺญ ปณฺญาธโร วิทยานิพนธ์ เรื่อง การศึกษาหลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุธรรมยานเถระ (ครูบาอินทจักรรักษา) ผลการศึกษาพบว่า ครูบาอินทจักรรักษาเป็นพระสงฆ์ที่ถือหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาคือหลักการวิปัสสนากรรมฐาน ทุกอิริยาบถที่ท่านแสดงออกมาเป็นเสมือนท่านกำลังสื่อวิธีการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน สู่พุทธบริษัท โดยท่านครูบาอินทจักรรักษาจะเห็นได้ว่า ถ้าคำสอนใดผิดไปจากหลักการที่ว่ามา ท่านครูบาจะออกมาชี้แจง แก้ไข ตอบโต้ คำสอนที่ผิดเหล่านั้น โดยมีหลักสำคัญที่ยึดถือสรุปเป็นประเด็นสำคัญได้ ๕ ประการ คือ ๑. หลักสติปัญญา ๒. หลักไตรสิกขา ๓. หลักตระหนักถึงศักยภาพของผู้ฟัง ๔. หลักธรรมมาธิปไตย ๕. หลักสร้างปัญญา หลักสำคัญที่ครูบายึดถือ ๕ ประการนี้ อยู่ในกรอบของหลักการทางพระพุทธศาสนาที่แสดงไว้ในงานวิจัย หลักทางพระพุทธศาสนาที่ท่านครูบายึดถือจึงสงเคราะห์เข้าในหลักที่สำคัญคือ หลักให้เกิดประโยชน์แก่มหาชนเป็นสำคัญ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอินทจักรรักษาประสบความสำเร็จเพราะท่านเป็นพระภิกษุที่ยึดมั่นในหลักการและวิธีการที่ถูกต้อง^{๑๑}

พระมหาวิระพันธ์ ชุตินฺถุ วิทยานิพนธ์ เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์การตีความและวิธีการสอนธรรมะของหลวงปู่เทียณ จิตฺตสุโก ผลการศึกษาพบว่า การตีความเป็นวิธีการช่วยให้ผู้ศึกษาเข้าใจความหมายและมุมมองในการศึกษาเรื่องต่างๆ ทำให้ได้รับแนวคิดใหม่ๆ อันส่งผลต่อกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลโดยตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความเข้าใจที่ถูกต้อง และหลวงปู่เทียณ เป็นพระที่มีความอุตสาหพยายามในการปฏิบัติธรรมจนเกิดความเข้าใจโดยหาการปรับประยุกต์วิธีการตามความเข้าใจของตนเอง การสอนของท่านจึงไม่ยึดติดอยู่กับตำรา แต่เป็นการอธิบายจากสภาวะและวิธีการสอนธรรมะของหลวงปู่เทียณ จึงเป็นปรากฏการณ์ใหม่สำหรับผู้ศึกษาธรรมะควรศึกษา เพื่อความเข้าใจและปฏิบัติตามแนวคำสอนของพระพุทธองค์ได้ถูกต้องยิ่งขึ้น^{๑๒}

^{๑๑} พระมหาศรีณฺญ ปณฺญาธโร, “การศึกษาหลักการและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุธรรมยานเถระ (ครูบาอินทจักรรักษา)”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

^{๑๒} พระมหาวิระพันธ์ ชุตินฺถุ, “ศึกษาวิเคราะห์การตีความและวิธีการสอนธรรมะของหลวงปู่เทียณ จิตฺตสุโก”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสนธรรมมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๕๖.

พระมหาทรศน์ คุณทสุลี วิทยานิพนธ์ เรื่อง การเปรียบเทียบพุทธวิธีการสอน ในอรรถกถาธรรมบทกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการศึกษาพบว่า พุทธวิธีการสอนในอรรถกถาธรรมบทมีความสอดคล้องกับลักษณะของกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ๕ ประการ คือ ๑. เรียนรู้อย่างมีความสุข ๒. เรียนรู้แบบองค์รวม ๓. เรียนรู้จากความคิดการปฏิบัติจริงและการสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง ๔. เรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่นและเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง จึงสรุปได้ว่า พุทธวิธีการสอนในอรรถกถาธรรมบทกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการสอนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ซึ่งเน้นอยู่บนพื้นฐานหลักสำคัญ ๓ ประการคือ เน้นความแตกต่างระหว่างบุคคล เน้นเรียนรู้มีส่วนร่วมในการคิด การปฏิบัติจริงและสรุปองค์ความรู้ด้วยตนเอง และมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้^{๑๒}

๑.๕ ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย ผู้วิจัยจะศึกษาถึงชีวิต ผลงาน และบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา วัดไตรสิกขาทลามลธาราม ตำบลแพด อำเภอกำตากด้า จังหวัดสกลนคร

๑.๖ วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทางเอกสาร (DOCUMENTARY RESEARCH) และวิจัยภาคสนาม (FIELDS RESEARCH) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเข้าร่วมสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม ซึ่งมีลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

๑.๖.๑ สํารวจเอกสารและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

๑) เอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา

^{๑๒} พระมหาทรศน์ คุณทสุลี, “การศึกษาเปรียบเทียบพุทธวิธีการสอนในอรรถกถาธรรมบทกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย), ๒๕๔๖.

- ๒) เอกสารชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัย วิทยานิพนธ์และเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง
- ๓) เทปบันทึกเสียง แผ่น CD, VCD, ที่บันทึกผลงานเทศนาธรรมของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา
- ๑.๖.๒ เครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก
 - ๑) แบบสัมภาษณ์ พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา
 - ๒) เทปบันทึกเสียง
 - ๓) กล้องถ่ายรูป
 - ๔) สมุดบันทึก
 - ๕) ผู้ช่วยเก็บข้อมูล
- ๑.๖.๓ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา
- ๑.๖.๔ นำเสนอข้อมูลและข้อเสนอแนะ

๑.๗ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- ๑.๗.๑ ทำให้ทราบประวัติและผลงาน ของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา
- ๑.๗.๒ ทำให้ทราบบทบาทของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา
ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๑.๗.๓ ได้รวบรวมและจัดหมวดหมู่ผลงานของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา

บทที่ ๒

ชีวิตและผลงาน ของ พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ

ในบทที่ ๒ นี้ ผู้วิจัยจะนำเสนอเกี่ยวกับชีวิตและผลงานของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ จากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารและจากการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาประกอบเนื้อหาของการวิจัยให้สมบูรณ์ขึ้น

พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ เป็นพระนักปฏิบัติ พระนักเทศน์ พระนักปราชญ์ แห่งภาคอีสานรูปหนึ่ง ที่ควรศึกษาถึงชีวประวัติและผลงานของท่าน เพราะเป็นพระผู้เสียสละอุทิศตนทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ดังนั้น เพื่อให้ง่ายต่อการนำเสนอ ผู้วิจัยจึงขอแบ่งการศึกษาภาคชีวประวัติของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

๑. ประวัติส่วนตัว

พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ มีนามเดิมว่า สมภพ นามสกุล ยอดหอ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๕๒ (ขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๖) ณ บ้านแพด ตำบลแพด อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร บิดาชื่อ จูม นามสกุล ยอดหอ มารดาชื่อ สอน นามสกุล ยอดหอ มีพี่น้องร่วมสายโลหิตเดียวกัน ทั้งหมด ๑๒ คน ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ เป็นบุตรคนที่ ๕ ในจำนวน ๑๒ คน

ครอบครัวของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ มีต้นกำเนิดที่บ้านนาผาง อำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อครอบครัวประสบกับภาวะการหาเลี้ยงชีพที่ขัดสน บิดามารดาของท่านจึงได้อพยพมาตั้งถิ่นฐานใหม่ที่บ้านวังชมพู ตำบลแพด อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร

ชีวิตก่อนออกบวช

เด็กชายสมภพ ยอดหอ เมื่อครั้งยังเยาว์วัยเป็นเด็กที่ระลึกชาติได้ เมื่ออายุได้ ๔ ปี ได้รับเร้าบิดามารดาให้พากลับไปยังบ้านเกิดเดิมที่จังหวัดอุบลราชธานี เมื่อไปถึงท่านก็ ทักทายคนแก่เหมือนกับเป็นรุ่นเดียวกันโดยใช้คำพูดว่า “กู มิ่ง” ทำให้เป็นที่แปลกใจของคน ทั่วไป สิ่งหนึ่งที่พิสูจน์ได้ว่าเป็นเด็กจำเรื่องราวในอดีตได้ คือ เด็กชายสมภพถามถึงเหล็กขอ ที่ ใช้งับข้างที่เขาเคยใช้ในอดีตชาติและเก็บไว้บนหิ้งพระ ถามใครก็ไม่มีใครรู้ทุกคนจึงบอก ให้เขาค้นหาเองเขาก็ค้นพบอยู่ที่เดิมบนหิ้งพระ คนทั่วไปจึงเชื่อว่าเด็กชายสมภพระลึกชาติได้ เพราะชาติก่อนเขาเป็นคนเลี้ยงช้าง^๑

ครั้นเมื่อเติบโตถึงเกณฑ์เข้าโรงเรียนเด็กชายสมภพก็ได้รับการศึกษาเล่าเรียนจน จบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ ๔ ตามยุคของการศึกษาในขณะนั้น เมื่อจบการศึกษาแล้วก็ได้ ทำงานช่วยบิดามารดา แล้วก็ไปเป็นนักมวย เพื่อหาประสบการณ์ชีวิต เพราะการศึกษาใน ยุคนั้นยังลำบากไม่มีความเจริญด้านสื่อและอุปกรณ์ทางการศึกษาเหมือนปัจจุบันนี้ ได้รับ การศึกษาจบชั้นประถม ๔ ก็นับว่ามีการศึกษาสูงแล้วรัฐไม่ได้บังคับให้ศึกษาเหมือนปัจจุบันนี้ แต่ถึงกระนั้นเด็กชายสมภพ ก็มีได้ย่อท้อ ได้พยายามพากเพียรจนสามารถนำความรู้ที่ได้มาจาก การศึกษาเพียงชั้นประถม ๔ และประสบการณ์ในชีวิตมาถ่ายทอดให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง และพระพุทธศาสนาในเวลาต่อมา

การบรรพชา

เด็กชายสมภพ ยอดหอ ได้รับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม หลักคำสอนใน พระพุทธศาสนามาตั้งแต่วัยเยาว์ เพราะต้นกำเนิดบรรพบุรุษของท่านยึดมั่นในการทำบุญ ปฏิบัติธรรม รักษาศีล เป็นประจำ จึงนับได้ว่าเป็นครอบครัวที่เป็นสัมมาทิฐิที่ใฝ่ในการ ปฏิบัติในครองแห่งสัมมาปฏิบัติ มีความใกล้ชิดและซาบซึ้งในหลักคำสอน ดังนั้น เมื่อจบ การศึกษาในระดับประถม ๔ แล้วก็เกิดศรัทธาอย่างแรงกล้าเข้าบรรพชาเป็นสามเณรใน พระพุทธศาสนาเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๓ ขณะนั้นอายุ ๑๓ ปี เพื่อศึกษาพระธรรมคำสอนอย่างจริงจัง ณ วัดสระแก้ววาริราม อำเภอวาริชภูมิ จังหวัดสกลนคร โดยมี พระครูคัมภีร์ปัญญาาคม เป็น พระอุปัชฌาย์

^๑ สัมภาษณ์ นางบัวเรียน ยอดหอ, วันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๔๘.

เมื่อสามนครสมภพ ยอดหอ ได้ศึกษาหลักคำสอนและฝึกหัดปฏิบัติธรรม ศึกษาเล่าเรียนตามโอวาทของพระอุปัชฌาย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศึกษา

๑. ท่องบทสวดมนต์ หรือเจ็ดตำนาน สิบสองตำนาน

๒. ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรม

เมื่อท่านบรรพชาเป็นสามเณรได้ ๔ ปี ท่านก็ได้ลาสิกขาบทเมื่อ พ.ศ.๒๕๑๖ ขณะนั้นอายุ ๑๗ ปี เพื่อไปประกอบอาชีพโดยได้ไปทำงานยังต่างประเทศ แถบแอฟริกา ยุโรป แถบตะวันออกกลาง ถึง ๑๓ ประเทศ นายสมภพ ยอดหอ รับผิดชอบเป็นหัวหน้า รับเหมาก่อสร้างถนนและสนามบิน ได้ศึกษาคัมภีร์ไบเบิลของศาสนาคริสต์ด้วยถึงขั้นอยู่ในระดับแนวหน้า จนจะได้รับการแต่งตั้งให้เป็นบาทหลวง เมื่อท่านจะเข้าพิธีล้างบาปเพื่อเป็นบาทหลวง ก็เกิดเหตุอัศจรรย์คือน้ำที่จะใช้ในการประกอบพิธีได้เหือดแห้งถึงสามครั้ง ทำให้เขาได้พิจารณาโดยต้องแท้ว่าเป็นหนทางที่ไม่ใช่และไม่เหมาะกับตนเอง จึงเริ่มหันชีวิตกลับเข้ามาสู่พระพุทธศาสนาอีกครั้ง ซึ่งเป็นศาสนาเดิม จากนั้นก็ได้ศึกษาพระไตรปิฎกควบคู่กับการทำงานไปด้วยโดยใช้เวลานานถึง ๑๑ ปี จนเข้าใจในพุทธธรรมมากขึ้น หลังจากนั้นก็ได้รวบรวมปัจจัยจากค่าจ้างการทำงานมาซื้อที่ดินเพื่อสร้างวัดบนเนื้อที่ ๕๐ ไร่ แล้วได้นิมนต์พระสงฆ์ให้มาจำพรรษา แต่ก็ไม่ได้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของตนเลยตัดสินใจลาออกจากงานเพื่อบวชเป็นพระในพระพุทธศาสนา ทำหน้าที่ศาสนทายาทดังปรากฏในปัจจุบันนี้

การอุปสมบท

เมื่อนายสมภพ ยอดหอ มีอายุ ๓๘ ปี ก็เกิดความคิดขึ้นว่า การที่เราลงทุนไปสร้างวัดจะให้ได้ประโยชน์มากเราจะต้องบวช จึงได้เดินทางกลับมาสู่มาตุภูมิแล้วก็ไปอุปสมบทที่วัดเนินพระเนา ตำบลโพธิ์ชัย อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในปี พุทธศักราช ๒๕๒๘ โดยมี พระครูภาวนาปัญญาภรณ์ เป็นพระอุปัชฌาย์ โดยได้รับนามฉายาว่า “โชติปญฺโญ” ซึ่งแปลว่า ผู้มีปัญญาอันโชติช่วงประคองดวงประทีป

หลังจากอุปสมบท ก็ได้เข้าปฏิบัติกรรมฐานเป็นเวลา ๑ ปี โดยไม่พูดคุยกับใคร นั่งสมาธิ ปฏิบัติกรรมฐานตลอดเวลา แรกตั้งใจว่าจะปฏิบัติอย่างน้อย ๓ ปี แต่ก็ไม่ได้ตามความประสงค์พอครบปี หลวงพ่อพระอุปัชฌาย์ก็ได้เรียกไปแปลธรรมะภาคภาษาอังกฤษ และเริ่มเทศน์ให้ชาวต่างชาติฟัง ท่านปฏิเสธไม่ได้เพราะพระอุปัชฌาย์กล่าวว่า “เฮากินข้าว

เขาอยู่ได้” ก็เลยต้องปฏิบัติตามอย่างขัดไม่ได้ ในช่วงนั้นชาวฝรั่งได้ให้ความสนใจมาปฏิบัติธรรมเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก

ต่อมาชาวไทยก็มีความประสงค์จะฟังธรรมและปฏิบัติธรรมจำนวนไม่น้อย เข้าไปหาหลวงพ่อบุญธรรมท่านก็มอบหมายให้อาจารย์พระสมภพ โชติปญฺโญ เป็นผู้แสดงธรรมตามคำนิมนต์ เพราะมีชาวบ้านบางคนพูดว่า “พูดกับชาวฝรั่งก็ยิ่งพูดได้ ทำไมไม่สั่งสอนคนไทยบ้าง” พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ก็เลยขัดศรัทธาญาติโยมไม่ได้ หลังจากนั้นก็ได้รับเป็นภาระดูแลพระพุทธรูปศาสนาให้กับพระอุปัชฌาย์ ในสถานที่ต่างๆ ดังแสดงไว้ในตาราง ๑ ดังนี้

ตาราง ๑ สรุปการเผยแพร่พระพุทธรูปศาสนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ

พรรษาที่	พ.ศ.	สถานที่เผยแพร่พระพุทธรูปศาสนา
๑	๒๕๒๘	วัดเนินพระเนา
๒ - ๑๘	๒๕๒๙ - ๒๕๔๐	วัดนิพนธ์พลาราม
๑๙ - ปัจจุบัน	๒๕๔๑ - ปัจจุบัน	วัดไตรสิกขาทลาลมตาราม

พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ หลังจากได้อุปสมบทแล้วได้ทดแทนพระคุณของบิดาด้วยการสอนวิปัสสนากรรมฐานให้แก่บิดาคือหลวงพ่อบุญ สุนฺทรโธ ท่านก็ได้ทำตามคำแนะนำของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ด้วยการดำเนินชีวิตในบ้นปลายที่พอเพียงกับสมณวิสัย เป็นคนพูดน้อย สันโดษ ตั้งใจบำเพ็ญกรรมฐานอย่างมุ่งมั่นจนถึงวันมรณภาพในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่วัดนิพนธ์พลาราม ตำบลแพด อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร โดยอยู่ในความดูแลอย่างใกล้ชิดของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ซึ่งเป็นทั้งประธานสงฆ์และบุตรชาย

ส่วนโยมมารดา คือ แม่สอน ยอดหอ ก็ได้ดำเนินชีวิตเฉกเช่นสามีและบุตรชาย มีการทำบุญตักบาตร รักษาศีล ปฏิบัติธรรมตามสมควรแก่โอกาส จนเป็นที่รู้จักของเพื่อนบ้านในตำบลแพด จนถึงปัจจุบัน

การปฏิบัติธรรม

พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ได้เริ่มการประกาศตนเองในการเป็นผู้นำปฏิบัติ และเผยแผ่พระธรรมคำสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างจริงจัง ในปี ๒๕๒๕ โดยท่านได้ ดำเนินตามรอยพระบาทพระศาสดาอย่างนอานุโมทนา ท่านยอมทิ้งความสุข ความสบาย ที่ ได้รับอย่างพร้อมพร้อมในชีวิตฆราวาสโดยไม่มีความอาลัยในสิ่งเหล่านั้น หันหลังให้กับโลกที่ เต็มไปด้วยกิเลส ตัณหา อย่างไม่ทอดอวย ด้วยปณิธานที่มุ่งมั่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เฉกเช่น พระพุทธเจ้าเมื่อครั้งเสด็จออกหนีจากพระราชวังเพื่อค้นหาสัจธรรมท่ามกลางป่าเขา ลำเนาไพร

สำนักแรกที่ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ได้เริ่มการเผยแผ่ คือ วัดนิพเพชพลาราม บนเนื้อที่ ๕๐ ไร่ ที่ท่านได้มาซื้อไว้ด้วยน้ำพักน้ำแรงจากค่าจ้างในการทำงาน

ปัจจุบันท่านได้ย้ายออกมาตั้งสำนักที่ใหม่ เพื่อให้เหมาะกับการปฏิบัติ โดยห่าง จากที่เดิม ๑๐ กิโลเมตร คือ วัดไตรสิกขาทลามลตาราม บนเนื้อที่ ๓๐๐ - ๔๐๐ ไร่ ด้วย อุคมการณ์ที่ว่า

“เพียงแมกไม้รำขึ้นในผืนป่า เพียงธาราเจิ่งขังทั้งเย็นใส
เพียงเสียงสัตว์ เรืองร้องก้องพงไพร
เพียงเพื่อให้ ผองมวลมิตร ไกลลี้ชีวิต พุทธธรรม”

ด้วยเหตุนี้ เองท่านจึงได้ตั้ง สำนักไตรสิกขาทลามลตาราม ขึ้นโดยการปลูกป่า ตามอุคมการณ์เนื้อที่ผืนป่าที่ปลูกแล้วกว่า ๓๐๐ ถึง ๔๐๐ ไร่ รำขึ้นด้วยผืนป่า แต่ธาราที่เจิ่ง ขังยังไม่พร้อม ทางคณะสงฆ์จึงเห็นพ้องกันว่าต้องขุดแหล่งน้ำ นำดินที่ขุดขึ้นมากองเป็น ภูเขาจำลองปลูกต้นไม้ให้เขียว เป็นภูเขาอันสดชื่น เป็นที่ดูดีฟ้าดีดิน ให้ออกกับชื่อที่เป็น ภาษาบาลีว่า ไตรสิกขาทลามลตาราม ซึ่งแปลว่า อารามอันทรงไว้ซึ่งความสดชื่น สำหรับ ผู้บำเพ็ญไตรสิกขา (ศีล สมาธิ ปัญญา) เป็นภาพภูเขาอุคมๆอันเขียวสดชื่น ท่ามกลาง ความแห้งแล้งภาคอีสานประดับประดาไปด้วยภาพสระโบกขรณีนทีธาร พร้อมทั้งอุทยาน อันชื่นใจ แมกไม้และผืนน้ำที่แผ่ล้อมลูกภูเขาพร้อมไปด้วยปทุมชาติ อันมากมายหลากสี บนผิวน้ำ ท่ามกลางสายลมแสงแดด ณ ภูมิภาคแห่งนี้ จะเป็นเสมือนชุมทรัพย์กลาง ทะเลทราย จากพื้นดินถิ่นที่แห้งแล้งล้ำค่า อาจกลายเป็นแคว้นศักดิ์สิทธิ์แห่งจิตใจเป็น

โอเอซิสแห่งอีสาน เป็นการสนับสนุนโครงการของรัฐบาลปัจจุบัน ด้วยการพัฒนาทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน

ทั้งหมดที่กล่าวมาเป็นการสร้างสรรค์ และการพัฒนาอย่างยั่งยืน และยังเป็นการพัฒนาแบบบูรณาการครบรอบครอบคลุมเกือบทุกด้าน เป็นการส่งเสริมด้านเกษตรกรรมด้านธรรมชาติสิ่งแวดล้อมให้เกิดคุณภาพ ทางธรรมชาติสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมด้านการศึกษา ตามแนวทางของพุทธศาสนาให้ครบทั้งสามด้าน คือ ศีล จิตใจ สมาธิ เพราะเมื่อธรรมชาติถึงพร้อม จิตก็น้อมเข้าสู่ธรรม

ระเบียบในการปฏิบัติธรรม

ระเบียบในการปฏิบัติธรรมของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ ท่านได้กำหนดระเบียบวัดไว้ดังนี้^๒

เวลา ๐๒.๐๐ น. สัญญาณระฆัง เริ่มนั่งปฏิบัติธรรม เจริญสมาธิภาวนา

เวลา ๐๔.๐๐ น. ทำวัตรเช้า

เวลา ๐๔.๓๐ น. แสดงธรรม “ธรรมะก่อนฟ้าสว่าง”

เวลา ๐๕.๐๐ น. นันอาหารมือเดียว

เวลา ๑๔.๐๐ น. ปฏิบัติธรรม เจริญสมาธิภาวนา

เวลา ๑๗.๐๐ น. ทำวัตรเย็น แสดงธรรม “ธรรมะก่อนฟ้าสนธยา”

เวลา ๒๑.๐๐ น. จำวัด

๒. ประวัติการปฏิบัติธรรม

หลังจากที่ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ ได้อุปสมบทแล้วท่านก็ได้ทุ่มเทกำลังในการพัฒนาสันป่าให้อุดมสมบูรณ์ตามปณิธานที่ตั้งไว้ทั้ง ๒ แห่ง จนปัจจุบันนี้เป็นอารามที่ร่มรื่นด้วยแมกไม้ นานาพรรณเหมาะแก่การปฏิบัติธรรมเป็นอย่างยิ่ง ท่านได้สละลาภยศ ทุกอย่างท่านไม่ได้เป็นพระครู พระมหา หรือแม้แต่ตำแหน่งเจ้าอาวาส โดยท่านเป็น

^๒ สัมภาษณ์, พระไพศิษฐ์ ปกสุสโร, พระเจ้าหน้าที่คลังเสียง วัดไตรสิกขาตลามถาราม, ๑๘ มกราคม ๒๕๔๗.

เพียงประธานสงฆ์ที่มีอายุพรรษามากตามหลักธรรมวินัยเท่านั้น ทุ่มเทกำลังในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจนเป็นที่รู้จักของบุคคลในปัจจุบัน

๓. ผลงาน

พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ท่านเป็นพระนักปฏิบัติที่มีผลงานมากมายหลายประการ แต่ผลงานที่เด่น คือ การแสดงธรรม โดยนำประสบการณ์ที่เกี่ยวกับหลักปฏิบัติธรรมที่เรียกว่า สติปัญญา ๔ มาเผยแผ่ให้ประชาชนในอีสาน ภูมิภาคอื่น และต่างประเทศ ได้เข้าใจและปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องด้วยการสื่อด้วยภาษาอีสานและภาษาแต่ละพื้นที่ ทำให้ประชาชนรู้จักท่านเพราะท่านได้ทุ่มเทกำลังในการแสดงธรรมเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งถือได้ว่าเป็นงานหลักของพระสงฆ์สาวกของพระพุทธเจ้า จะต้องกระทำเพื่อให้สัทธรรมของศาสนาแพร่หลาย ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ได้ยึดมั่นในการเผยแผ่จนมีผู้เคารพ เลื่อมใส ศรัทธา ในพระรัตนตรัย น้อมนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

๔. การเทศนา

ในด้านการเผยแผ่ นับได้ว่าพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ประสบผลสำเร็จอย่างสูงเพราะท่านมีหลักการและวิธีการในการเผยแผ่ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน แต่ยืนอยู่บนหลักแห่งพุทธธรรม โดยท่านทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส และมีวิธีการอธิบายธรรมได้อย่างแจ่มแจ้งในสิ่งที่แสดง ทำให้ผู้ฟังตรึงตราได้ข้อคิดและนำไปปฏิบัติได้จริง จนทำให้ผลงานของท่านปรากฏเป็นรูปธรรมด้วยการบันทึกเป็นแผ่นเสียง (CD ,MP ๓) และเทปคาสเซตมากมายถึง ๔๑๗ เรื่อง ^๓ (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ก)

^๓ สัมภาษณ์, พระไพศิษฐ์ ปกสุตโร, พระเจ้าหน้ำที่คั้งเสียง วัดไตรสิกขาทลามลาราม, ๑๘ มกราคม ๒๕๔๗.

๕. งานอบรม

๕.๑ อบรมประจำ

งานอบรมประจำที่ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา จัดอบรม คือ งานวันนัดพบผู้ใฝ่ธรรมหรือเรียกอีกอย่างว่า งานอบรมเสขปฏิบัติ เป็นงานที่ได้รับการความนิยมจากประชาชนเป็นอย่างมากจนประชาชนทั่วประเทศได้รู้จักท่านพระอาจารย์สมภพ เพราะว่าในแต่ละปีจะมีผู้มาปฏิบัติและร่วมเข้าอบรมเป็นจำนวนถึงหมื่นคน โดยเริ่มต้นขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๔ ในระยะแรกนั้นท่านพระอาจารย์จัดอบรมปฏิบัติธรรมโดยไม่ต้องให้ผู้มาปฏิบัติธรรมออกค่าใช้จ่ายเพราะญาติโยมชาวบ้านละแวกนั้นมีฐานะที่ยากจน แต่ทุนที่ใช้จ่ายในงานคือ ได้มาจากกัณฑ์เทศน์ที่ท่านเก็บไว้ก็พอใช้จ่ายกับบุคคลที่มาปฏิบัติธรรมเพียงจำนวน ๓๐๐ คน ต่อมาเมื่อมีบุคคลเริ่มรู้จักและทยอยกันมาปฏิบัติจากร้อยก็กลายเป็นหมื่น ในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ - ๒๕๔๐ ค่าใช้จ่ายก็เพิ่มขึ้นถึงหลักล้านจึงเป็นภาระที่ทางวัดรับไม่ไหว ประกอบกับท่านพระอาจารย์ป่วยหนัก ด้วยสาเหตุเส้นโลหิตในสมองแตกระหว่างแสดงธรรมบนธรรมาสน์ เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๔๐ ที่ผ่านมา ดังนั้นงานวันนัดพบผู้ใฝ่ธรรมจึงมีบุคคลผู้มาร่วมปฏิบัติลดลงเหลือแค่จำนวนพัน เพราะสุขภาพของท่านอาจารย์ไม่อำนวย แต่ถึงกระนั้นท่านก็ไม่ยอมละปณิธานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาแม้ว่าร่างกายจะไม่แข็งแรง แต่ท่านก็ยังร่าเริงและเบิกบานให้เป็นที่พึ่งแก่ศิษยานุศิษย์ตลอดจนถึงปัจจุบันที่ด้วยปฏิบัติที่น่าเลื่อมใสดังกล่าว ในแต่ละปีก็จะมีผู้ใคร่ในธรรมไปร่วมปฏิบัติเป็นจำนวนมาก

๕.๒ การสอนกรรมฐาน

การพัฒนาด้านจิตใจนับว่าเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่งเพราะว่าเป็นหัวใจ ของพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่ ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา เอาใจใส่เป็นพิเศษแม้ว่าร่างกายของท่านจะไม่อำนวยใช้งานได้เพียงข้างเดียวไปไหนก็ต้องนั่งรถวีลแชร์ตลอด เพราะเดินได้เข้ามาต้องใช้ไม้เท้าช่วยค้ำยันตลอด สาเหตุของการป่วยท่านเล่าว่า เป็นเพราะผลของวิบากกรรมที่ได้กระทำไว้ในเมื่อครั้งที่ยังเป็นฆราวาส คือ ตอนที่ท่านเป็นหนุ่มท่านชอบต่อมวยวัดใหญ่เล็กไม่สำคัญถ้าพอใจแล้วสู้หมด ครั้งหนึ่งเตะก้านคอคู่ต่อสู้จนถึงน็อก แล้วคู่ชกต่อมายุ่งเป็นอัมพาตและได้เสียชีวิตในเวลาต่อมา ท่านพระอาจารย์พิจารณาแล้ว บอกว่า ที่ท่านป่วยอยู่ก็มีผลมาจากเรื่องนี้ด้วย แต่ท่านอาจารย์ก็ทำเหมือนไม่ได้เป็นคนป่วยเลย กับให้กำลังใจแก่ศิษยานุศิษย์ได้ดีมากกว่าเรีง เบิกบานอยู่ประจำๆ และก็สามารถเข้าพบได้ทุกเวลา

เมื่อญาติโยมเดินทางไปกราบและสนทนาธรรม ท่านจะดำเนินรอยตามอาจารย์ คือ พระโพธิญาณเถระ หรือหลวงปู่ชา สุภทฺโท เพราะเมื่อครั้งที่ท่านเป็นฆราวาส พ.ศ. ๒๕๒๕ ท่านได้ไปเยี่ยมบิดาที่อุปสมบทอยู่ที่วัดหนองป่าพง ได้มีโอกาสฟังธรรมจากหลวงปู่ชา เกิดความเลื่อมใสในปฏิปทาของท่าน เมื่อมีโอกาสท่านก็จะไปปฏิบัติธรรมเสมอและท่านได้เคารพนับถือหลวงปู่ชาเป็นอาจารย์ตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา แม้กระทั่งท่านอุปสมบทแล้วก็ได้ไปมาหาสู่เหมือนเป็นอันเตวาสิก (ลูกศิษย์) กับอาจารย์

การสอนกรรมฐานของท่านพระอาจารย์สมภพ ท่านจะสอนเน้นที่จรณะ ๑๕ จรณะ คือ ปฏิปทา หรือทางปฏิบัติทางดำเนินอันเป็นเครื่องบรรลุมรรค ๑๕ อย่าง^๔ คือ

๑. สีสัมปทา	ถึงพร้อมด้วยศีล
๒. อินทริยสังวร	สำรวมอินทริย์
๓. โภชนมัตตัญญุตตา	รู้ความพอดีในการกินอาหาร
๔. ชาคริยานุโยค	ประกอบด้วยความเพียรของผู้ที่นั่งอยู่
๕. สัทธา	ความเชื่อ
๖. หิริ	ความละอายแก่ใจ
๗. โอตตัปปะ	ความเกรงกลัวผิด
๘. พาหุสัจจะ	ความเป็นผู้ได้สดับรับฟังมาก ^๕
๙. วิริยะ	ความเพียร
๑๐. สติ	ความระลึกได้
๑๑. ปัญญา	ความรอบรู้
๑๒. ปฐมฌาน	ฌานที่หนึ่ง
๑๓. ทุติยฌาน	ฌานที่สอง
๑๔. ตติยฌาน	ฌานที่สาม
๑๕. จตุตถฌาน	ฌานที่สี่

เป้าหมายในการสอนของท่านพระอาจารย์สมภพ โขติปญฺโญ มุ่งหวังให้พระสงฆ์ และญาติธรรมฟังปฏิบัติตั้งแต่หลักพื้นฐานขึ้นไป ตามแนวทางที่ท่านปฏิบัติ คือ หลักอานาปานสติ

^๔ ม.ม.(ไทย) ๑๓ / ๒๖ / ๑๓๕.

^๕ ต้องประกอบด้วย พหุสุต ๕ ประการ คือ พหุสุตตา ได้ยินได้ฟังมาก ธตา ทรงจำได้ วจสา ปริจิตา ท่องไว้ด้วยวาจา มนสถานเพกขจิตา เอาใจจดจ่อ ทิฏฐิยา สุขปฏิวทฐา ขบด้วยทัญญู

และสติปัญญา ๔ ขอเพียงให้มีบุคคลผู้รู้แจ้งในธรรมที่ท่านสอนตามแนวของพระพุทธองค์ เพียงแค่ ๑ ใน ๑๐๐ ก็เป็นที่น่าพอใจไม่เหน้อยเปล่า เพราะบุคคลนี้จะเป็นขุนพลแห่งกองทัพธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต

๕.๓ อบรมทั่วไป

งานอบรมทั่วไป คือ งานที่ท่านพระอาจารย์รับกิจนิมนต์ในการแสดงธรรม และ ปาฐกถาธรรมในที่ต่างๆ ทั้งในประเทศและที่ต่างประเทศ ตามสถาบันต่างๆ ในส่วนของ ต่างประเทศประมาณ พ.ศ. ๒๕๓๕ ท่านได้ไปแสดงธรรมที่อเมริกาประมาณ ๓๐ รัฐ สามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แพร่หลาย เพราะท่านอาจารย์มีความชำนาญในเรื่องของ ภาษาและหลักธรรมเป็นทุนอยู่แล้ว จึงง่ายต่อการแสดงธรรม เช่น ครั้งหนึ่งท่านแสดงธรรมที่ อเมริกาแล้วท่านเปิดโอกาสให้ญาติธรรม ได้สอบถามปัญหาธรรมะแบบปฏิบัติจาในเรื่องการ ปฏิบัติสมาธิภาวนาได้มีนักวิชาการชาวต่างชาติถามเรื่องโลก ชีวิต ตายแล้วไปไหน ท่าน อาจารย์ก็สามารถตอบปัญหาให้ได้อย่างแจ่มแจ้ง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๖ อาจารย์ฝรั่ง ชื่อ เดวิด และ เทเรซ่า เป็นอาจารย์ประจำที่วิทยาลัยสงฆ์นครพนม ก็ได้มาร่วมปฏิบัติธรรมกับ ท่านอาจารย์ เพราะท่านสามารถถ่ายทอดธรรมด้วยภาษาต่างๆ ภาษาที่ได้รับความนิยม และ ทำให้ชื่อเสียงของท่านมีบุคคลรู้จักในภาคอีสานมาก คือ ภาษาท้องถิ่นด้วยการสื่อสารธรรม เป็นผญา เช่น

“เสียงปากเว้าอินอ้อยกอยกล่าวกลอนแกลงมาแล้ว แจ้งให้ชุมไทเฮาชักชวน
อวนเอ็น เคนให้เฮาลุกขึ้นบำเพ็ญเพียรเป็นผู้ตื่น มาเคื้อ พุทโธ ความปากเว้าหมาย
ให้ว่าตื่นมา”^๖

เป็นคำกล่าวต้อนรับผู้มาปฏิบัติธรรมให้เริ่มการปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนเอง ให้มี ความรู้จัดอาสวะกิเลสให้หลุดพ้นจากกามคุณ ๕ ซึ่งเป็นเครื่องผูกมัดบุคคลให้รุ่มร้อน ด้วยวิธีการสื่อสารธรรมด้วยภาษาอีสานและในการแสดงธรรมแต่ละครั้งท่านจะยกพุทธพจน์ใน พระไตรปิฎกประกอบด้วยทุกครั้ง จึงได้รับความนิยมมากดังจะเห็นจากผลงานของท่านที่ บันทึกลงเป็นแถบเสียง ดังจะได้กล่าวรายละเอียดในบทที่ ๔

^๖ พระอาจารย์สมภพ โขติปัญญา. เอ็นให้ลุก ปลุกให้ตื่น. เทปคาสเซต.

เพราะว่าท่านอาจารย์ถือว่าในแต่ละปีที่เปิดอบรมภาคเสขปฏิบัติ ทำให้มีผู้เข้าใจใน
หลักธรรมของพระพุทธศาสนาและสามารถถ่ายทอดให้แก่บุคคลอื่นเข้าใจได้ ในแต่ละปีมี
เพียงแค่ ๑-๒ รายก็นับว่าการทำงานของท่านประสบผลสำเร็จ ดังคำกล่าวของท่านที่กล่าว
ในงานอบรมเสขปฏิบัติ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๕๗ ว่า

“อยากเห็นใครสักคนถือคบเพลิงตามหลัง

มาสักคนก็ยิ่งดี เพื่อเป็นตัวแทนผมเมื่อคราวตาย”

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ได้อุทิศชีวิตเพื่องาน
เผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย แม้ว่าร่ากายจะไม่อำนวยแต่ท่าน
ก็มุ่งมั่นที่จะสร้างศาสนทายาท เพื่อเป็นขุนพลแห่งกองทัพธรรมในการเผยแผ่พุทธ
ศาสนาเพื่อให้แสงสว่างแก่โลกและให้สังคมเกิดศานติสุขด้วยหลักธรรมของพระพุทธศาสนา
ในกาลต่อไป

บทที่ ๓

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ในบทที่ ๓ นี้ ผู้วิจัยจะศึกษาประวัติและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จากเอกสารและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งประเด็นที่จะศึกษาวิจัย ออกเป็นหมวดต่าง ๆ ดังนี้ จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า หลักการสอนของพระพุทธเจ้า ลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า วิธีการสอนแบบต่างๆ ของพระพุทธเจ้า และเทคนิควิธีการสอนของพระพุทธเจ้า ที่เป็นปัจจัยส่งผลต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อันเป็นแนวทางนำไปสู่หลักการที่พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ยึดถือและปฏิบัติ จนสามารถแสดงหลักการทางพระพุทธศาสนาที่ถูกต้อง ในการให้คำตอบที่เป็นปมปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันได้อย่างแจ่มแจ้งเป็นเหตุให้ท่านประสบผลสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๓.๑ จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า

หลังจากที่พระพุทธเจ้าทรงบรรลุโมกขธรรมแล้ว ได้ทรงเสวยวิมุตติสุขอยู่ ๓ สัปดาหก็ทรงมีพุทธประสงค์ที่จะสั่งสอนให้ปวงเวไนยสัตว์ เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานในธรรมที่พระองค์ทรงค้นพบ พระพุทธองค์ก็เริ่มประกาศหลักพุทธธรรมครั้งแรกในวันเพ็ญ ๑๕ ค่ำ เดือน ๘ โดยมีปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เป็นเป้าหมายในการเผยแผ่ โดยทรงประกาศธรรมจักรที่ปวัตตนสูตร เป็นครั้งแรกในครั้งนั้น ได้มีโกณฑัญญะ เป็นผู้สามารถรู้และเข้าใจในธรรมที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบ พระพุทธองค์จึง ประกาศว่า อัญญาสิ วต โภ โกณฑัญโญ อัญญาสิ วต โภ โกณฑัญโญ โภ โกณฑัญโญ ได้รู้แล้วหนอ โภ โกณฑัญโญ ได้รู้แล้วหนอ โภ โกณฑัญโญ จึงได้ชื่อนี้ว่า อัญญาโกณฑัญญะ จากนั้น จึงได้ทูลขออุปสมบทเป็นภิกษุรูปแรกในพระพุทธศาสนา^๑ ต่อมาพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปในทุกสารทิศ มีผู้ศรัทธาเลื่อมใส เคารพ ยำเกรง ในพระรัตนตรัยน้อมนำเอาหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ

^๑ วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘/๒๕.

จุดหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า จึงมุ่งเน้นไปที่ประโยชน์ของมหาชน เป็นที่ตั้ง การประกาศพระพุทธศาสนาจึงยึดหลักประโยชน์ของมหาชนเป็นที่ยึด ซึ่งเป็นหลักการสำคัญของการสื่อสารธรรม ในพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักและนโยบาย ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าสาวก ทั้งนี้ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการก็คือ ให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ ๓ ประการ คือ

๑) ติฎฐธัมมิกัตถประโยชน์	ประโยชน์ชาตินี้
๒) สัมปรายิกัตถประโยชน์	ประโยชน์ชาติหน้า
๓) ปรมัตถประโยชน์	ประโยชน์อย่างยิ่ง ^๒

พุทธพจน์นี้เป็นเรื่องชี้ชัดถึงบทบาทสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เพราะพระพุทธองค์ประสงค์ให้เกิดเป็นประโยชน์แก่มหาชน เพราะฉะนั้น ประโยชน์ ๓ จึงเป็นความชัดเจนในคำสอน พุทธศาสนามุ่งหมายความสุขด้วยข้อปฏิบัติให้เกิดสุข มิใช่บรรลุด้วยความทุกข์ หรือทุกคนเป็นอิสระสมบูรณ์จากกิเลสทั้งปวง จึงจะถือว่าเป็นความสุขที่เป็นจุดหมายปลายทางตามจุดมุ่งหมายในพระพุทธศาสนา ดังนั้นพระพุทธเจ้า จึงทรงมีพุทธประสงค์ในการสอนเพื่อให้มหาชนเกิดความรู้ ความเห็น ๓ ประการ^๓ คือ

๑. เพื่อให้ผู้ฟังรู้จริงเห็นแจ้งในสิ่งที่ควรรู้ควรเห็น (อภิญาญธรรมเทศนา)

หมายความว่า สิ่งใดที่พระองค์ทรงรู้แล้ว ทรงเห็นแล้ว แต่เมื่อทรงพิจารณาว่าไม่เป็นประโยชน์สำหรับมหาชน พระพุทธองค์ก็จะไม่ทรงสอนในสิ่งนั้น ทรงสอนให้รู้จริงเห็นแจ้งเฉพาะเท่าที่จำเป็นสำหรับสาวกนั้นๆ อุปมาเหมือนครูที่มีความรู้มาก แต่ก็นำเอาเฉพาะความรู้เท่าที่จำเป็นแก่ศิษย์ในชั้นนั้นๆ มาสอน เท่าที่จะฟังเป็นประโยชน์แก่ศิษย์ และเท่าที่วุฒิภาวะของศิษย์จะรับได้ ดังตัวอย่างเช่น

....พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ สีสพวัน (ป่าประดู่ลาย)
ใกล้เมืองโกสัมพี ครั้งนั้น ทรงถือใบประดู่ลายเพียงเล็กน้อยไว้ใน
พระหัตถ์แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่าใบประดู่ลายในพระหัตถ์กับ

^๒ บ.จ. (ไทย) ๓๐/๖๓๓/๓๓๓.

^๓ อ.จ.ต.ก (ไทย) ๒๐/๓๕๖/๕๖๕.

ใบประคูลายที่อยู่บนต้นอย่างไรจะมากกว่ากัน ฤกษ์ทั้งหลาย กราบทูลว่า ใบประคูลายในพระหัตถ์มีเพียงเล็กน้อย ส่วนที่อยู่บนต้นมีมากนัก พระพุทธองค์ตรัสว่า เรื่องนี้ฉันใด เรื่องที่ทรงรู้นั้นมีมากเหมือนใบไม้บนต้นส่วนที่ทรงบอก และทรงแสดงแก่ภิกษุทั้งหลายมีเพียงเล็กน้อยเหมือนใบไม้ในพระหัตถ์^๔

ทั้งนี้ ก็เพราะพระพุทธองค์ทรงมีพุทธประสงค์ที่จะบอกว่า ส่วนไหนที่ไม่มีประโยชน์แก่พรหมจรรย์ ไม่เป็นเป็นไปเพื่อความเบื่อหน่ายคลายกำหนด เพื่อความรู้ยิ่ง และนิพพาน ก็จะไม่บอก ส่วนไหนที่ประกอบด้วยประโยชน์ เป็นไปเพื่อการตรัสรู้และนิพพาน เช่นเรื่องทุกข์ เหตุแห่งทุกข์ ความดับทุกข์ และทางปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ พระองค์ก็จะตรัสบอกพระธรรมเทศนาของพระพุทธองค์ไม่ยากเกินไปจนถึงกับตรงตามแล้วก็ไม่เห็น

๒. เพื่อให้ผู้ฟังตรงตามแล้วเห็นจริงได้ ทรงแสดงธรรมอย่างมีเหตุผลที่ผู้ฟังพอตรงตามให้ เห็นด้วยตนเอง (สนิทานธรรมเทศนา)

พระธรรมเทศนาของพระพุทธเจ้าไม่ยากเกินไปจนถึง กับตรงตามแล้วไม่เห็น และไม่ยากเกินไปจนไม่ต้องตรึกตรองขบคิดก็เห็นได้ พุทธวิธีในการสอนจึงอยู่ท่ามกลางระหว่างความยากเกินไปกับความง่ายเกินไป ส่วนใหญ่ทรงสอนให้ใช้ปัญญาพิจารณาด้วยตนเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในสังคาลสูตร เล่าไว้ว่า เช้าวันหนึ่งพระพุทธองค์ทรงเสด็จเข้าไปบิณฑบาตในเมืองราชคฤห์ทอดพระเนตรเห็นสังคาลมานพผู้มีผ้าเปียก ผมเปียก(แสดงถึงความทุกข์โศก) กำลังไหว้ทิศทั้งหลายอยู่ในระหว่างทางเสด็จพุทธดำเนิน จึงตรัสถามว่า ทำอย่างนั้นเพื่ออะไร มานพกราบทูลว่า ทำตามคำของบิดาซึ่งได้สั่งไว้เมื่อใกล้จะสิ้นชีพว่าให้ไหว้ทิศทั้งหลาย

พระผู้มีพระภาคเจ้าจึงตรัสว่าในวินัยของพระอรិยะเขาไม่มอบนมไหว้ทิศกัน

^๔ ส.ส. (ไทย) ๑๕/๕๔๘/๑๗๑๒.

อย่างนี้ดอก มาณพอร้องให้ทรงแสดงการไหว้ทศในอริยวินัยพระพุทธองค์จึงทรงแสดง
 ธรรมเรื่องให้เว้นความชั่วต่างๆ ให้รู้จักมิตรแท้มิตรเทียมและทรงแสดงทศ ๖ ในความหมาย
 ใหม่ซึ่งเป็นประโยชน์แก่การปฏิบัติในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ

๑. ทศเบื้องหน้า มารดา บิดา
๒. ทศเบื้องขวา ครูอาจารย์
๓. ทศเบื้องหลัง บุตร ภรรยา
๔. ทศเบื้องซ้าย มิตร
๕. ทศเบื้องต่ำ ทาสกรรมกร หรือคนที่อยู่ในฐานะต่ำกว่า
๖. ทศเบื้องบน สมณพราหมณ์ผู้มีศีล^๕

ทรงแสดงว่า ให้ปฏิบัติชอบต่อบุคคลประเภทต่างๆ ดังกล่าวมาชื่อว่าเป็นการไหว้
 ทศที่ถูกต้องตามอริยวินัย นอกจากนี้ยังทรงแสดงหน้าที่ที่บุคคลประเภทนั้นพึงปฏิบัติต่อกัน
 เพื่อความสงบสุข ความราบรื่นของการครองชีวิตอยู่ด้วยกัน

เมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมจบลงแล้ว ถึงกาลกามาณพก็ชื่นชมยินดีปฏิญาณ
 ตนเป็นอุบาสกถึงพระรัตนตรัยตลอดชีวิต ทั้งนี้เพราะเขาตรงตามด้วยเหตุผลแล้วเห็นจริง
 ตามที่พระพุทธองค์ทรงสอน

**๓. เพื่อให้ผู้ฟังได้รับผลแห่งการปฏิบัติตามสมควร ทรงแสดงธรรมมีคุณเป็น
 อัจฉรย์ สามารถยังผู้ปฏิบัติตามได้รับผลตามสมควรแก่กำลังแห่งการปฏิบัติของตนๆ
 (สัพปาฎิหาริยธรรมเทศนา)**

ในข้อนี้มีเรื่องที่จะนำมาประกอบการพิจารณาหลายเรื่อง ขอนำมากล่าวเพียง
 เล็กน้อยดังนี้

บรรดาปาฎิหาริย์ทั้ง ๓ นั้นพระพุทธองค์ทรงสรรเสริญอนุศาสนีปาฎิหาริย์ว่าดี
 ที่สุด ประณีตที่สุด และเป็นประโยชน์ที่สุดข้อนี้เป็นความจริงอย่างยิ่ง พระพุทธศาสนาที่ดำรง
 เป็นประโยชน์แก่มหาชนมาจนกระทั่งบัดนี้ก็ด้วยอานุภาพของอนุศาสนีปาฎิหาริย์นั่นเอง

^๕ ที.ปา. (ไทย) ๑๑ / ๒๖๖ - ๒๗๒ / ๒๑๒ - ๒๑๖.

ในสังคารวสูตร พระพุทธองค์ทรงแสดงปาฏิหาริย์ ๓ แก่สังคารวพราหมณ์ ให้พราหมณ์พิจารณาว่าอย่างไรหนิคกว่า ประณีตกว่า พราหมณ์กราบทูลว่า อิทธิปาฏิหาริย์และอาเทศนาปาฏิหาริย์ไม่ประณีต ผู้ใดทำก็เป็นเรื่องเฉพาะตัวของผู้นั้นและปรากฏแก่ตน (สังคารวพราหมณ์) เหมือนภาพลวง (มายาสหยมรูป วย ขายติ) ส่วนอนุศาสนีปาฏิหาริย์เป็นของประณีต พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว^๖

เรื่องนี้แสดงให้เห็นว่า พระพุทธองค์ทรงเน้นปาฏิหาริย์ทางคำสอน คือ พูดสอนให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติ เมื่อปฏิบัติแล้วได้ผลตามที่ทรงสอนก็เหมือนอัครรรย์ นั่นแหละคือยอดปาฏิหาริย์และเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ไม่เพียงเฉพาะคนเท่านั้น แต่เป็นประโยชน์แก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเป็นอันมาก

ในมหาปริณิพพานสูตร เมื่อพระพุทธองค์จวนปรินิพพาน ทอดพระเนตรเห็นมหาชนนำเครื่องสักการะเป็นจำนวนมากมาบูชาพระองค์ จึงตรัสกับพระอานนท์ว่า การทำการบูชาอย่างนั้นไม่ใช่บูชาพระองค์ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง แต่ผู้ใดจะเป็นภิกษุหรือภิกษุณี อุบาสกหรืออุบาสิกาก็ตาม ปฏิบัติธรรมสมควร ปฏิบัติชอบ ผู้นั้นแหละชื่อว่าการบูชาพระองค์ด้วยการบูชาอย่างยิ่ง^๗

ผู้วิจัยมองว่า พระพุทธเจ้าทรงมีจุดมุ่งหมายในการสอนเน้นที่บุคคล เพราะตระหนักว่ามนุษย์เป็นผู้ฝึกได้และเป็นผู้ที่จะรู้ตามได้ ถ้าเขาได้ฝึกตนเองตามหลักการและวิธีการที่พระองค์ทรงค้นพบ เพราะว่ามีมนุษย์ทุกคนมีศักยภาพ ทางปัญญาเมื่อได้ฟังการแนะนำแล้ว ก็จะสามารถพัฒนาจิตใจของตนเองให้เป็นผู้มีความรู้ได้ แต่ระดับความสามารถของแต่ละบุคคลแตกต่างกัน ดังนั้นในการสอนแต่ละครั้งพระพุทธเจ้าก็ทรงใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย ขึ้นอยู่กับประเภทและศักยภาพของแต่ละบุคคล โดยพระองค์จะคำนึงถึงผู้ฟังเป็นหลัก ในการสอนแต่ละครั้งพระองค์จะทรงตรวจดูลักษณะและระดับภูมิปัญญาก่อน จึงจะทรงสอนเพื่อให้ผู้ฟังนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามที่พระพุทธองค์ทรงแสดง

^๖ อ.จ.ติก (ไทย) ๒๐ / ๒๑๔ / ๕๐๐ .

^๗ ที.ม.หา. (ไทย) ๑๐ / ๑๖๑ / ๑๒๖.

๓.๒ หลักการสอนของพระพุทธเจ้า

พระพุทธเจ้าเมื่อจะทรงสอนใครแต่ละครั้ง พระองค์ก็ทรงอาศัยองค์ประกอบหลาย ๆ อย่าง ในการสอนบุคคลระดับต่าง ๆ ที่มีพื้นฐานความรู้ สติปัญญาที่แตกต่างกัน หัวข้อนี้จะเป็นการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับการสอนที่อยู่ในแนวการตีความ ซึ่งเป็นวิธีที่พระองค์ได้ประยุกต์คำสอนแต่ละลักษณะให้มีความเหมาะสม เมื่อนำมาเปรียบเทียบแล้วเป็นการสอนที่แสดงถึงหลักการของพระองค์ ที่สำคัญการสอนในลักษณะนี้ของพระองค์เป็นการนำเสนอหาที่มีอยู่มาทำการตีความ โดยอาศัยข้อมูลที่มีอยู่ตามสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วนำเข้าสู่หลักการที่ถูกต้อง ตามคำสอนทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

๓.๒.๑ เกี่ยวกับเนื้อหาหรือเรื่องที่ทรงสอนของพระพุทธเจ้า

๑) สอนจากสิ่งที่รู้เห็นเข้าใจง่ายหรือรู้เห็นเข้าใจอยู่แล้ว ไปหาสิ่งที่เห็นเข้าใจได้ยาก หรือยังไม่รู้ไม่เห็นไม่เข้าใจ ตัวอย่างที่เห็นชัด คือ อริยสัจจ์ ซึ่งทรงเริ่มสอนจากความทุกข์ ความเดือดร้อน ปัญหาชีวิตที่คนมองเห็น และประสบอยู่โดยธรรมดา รู้ประจักษ์กันอยู่ทุกคนแล้ว ต่อจากนั้นแล้วจึงสาวหาเหตุที่ยากลึกซึ้ง และทางแก้ไขต่อไป

๒) สอนเนื้อเรื่องที่ค่อยลุ่มลึกยากลงไปตามลำดับขั้น และต่อเนื่องกันเป็นสายลงไป อย่างที่เรียกว่า สอนเป็นอนุบทพิภพ ตัวอย่างก็คือ อนุบทพิภพ ไตรสิกขา พุทธโอวาท ๓ เป็นต้น

๓) ถ้าสิ่งที่สอนเป็นสิ่งที่แสดงได้ ก็สอนด้วยของจริง ให้ผู้เรียนได้ดู ได้เห็น ได้ฟังเอง อย่างที่เรียกว่าประสบการณ์ตรง เช่น ทรงสอนพระนันทะที่คิดถึงคู่รักคนงาม ด้วยการทรงพาไปชมนางฟ้า นางอัปสรเทพธิดา ให้เห็นกับตา เรื่องอาจารย์ทิสปาโมกข์ให้หมอชีวภททดสอบตัวเอง^๔ หรืออย่างที่ทำให้พระเพ่งดูความเปลี่ยนแปลงของดอกบัว เป็นต้น

๔) สอนตรงเนื้อหา ตรงเรื่อง คลุมอยู่ในเรื่อง มีจุดไม่วกวน ไม่ใช่ไขว่ ไม่นอกเรื่อง

๕) สอนมีเหตุผล ตรงตามเห็นจริงได้ อย่างที่เรียกว่า สนิทาน

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), *พุทธวิธีในการสอน*, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๔๐.

๖) สอนเท่าที่จำเป็นพอดีสำหรับให้เกิดความเข้าใจ ให้การเรียนรู้ได้ผล ไม่สอนเท่าที่ตนรู้ หรือสอนแสดงภูมิว่าผู้สอนมีความรู้มาก

เหมือนอย่างที่พระพุทธเจ้า เมื่อประทับอยู่ในป่าประคูลายใกล้เมืองโกสัมพี ได้ทรงหยิบใบไม้ประคูลายเล็กน้อยใส่กำพระหัตถ์ แล้วตรัสถามภิกษุทั้งหลายว่า ใบประคูลายในพระหัตถ์ กับในป่า ไหนจะมากกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายกราบทูลว่า ในป่ามากกว่า จึงตรัสว่า สิ่งที่พระองค์ตรัสรู้แต่มิได้ทรงสอน เหมือนใบประคูลายในป่า ส่วนที่ทรงสอนน้อย เหมือนใบประคูลายในพระหัตถ์ และตรัสแสดงเหตุผลในการที่มีได้ทรงสอนทั้งหมดเท่าที่ตรัสสอนว่า เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่มีประโยชน์ มิใช่หลักการดำเนินชีวิตอันประเสริฐ ไม่ช่วยให้เกิดความรู้ถูกต้องที่จะนำไปสู่จุดหมาย คือนิพพานได้^๕

๗) สอนสิ่งที่มีความหมาย ควรที่เขาจะเรียนรู้และเข้าใจ เป็นประโยชน์แก่ตัวเขาเอง อย่างพุทธพจน์ที่ว่า พระองค์ทรงมีเมตตาหวังประโยชน์แก่สัตว์ทั้งหลาย จึงตรัสวาจาตามหลัก ๖ ประการ คือ

๗.๑ คำพูดที่ไม่จริงไม่ถูกต้องไม่เป็นประโยชน์ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น
ไม่ตรัส

๗.๒ คำพูดที่จริงถูกต้องแต่ไม่เป็นประโยชน์ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น
ไม่ตรัส

๗.๓ คำพูดที่จริงถูกต้องเป็นประโยชน์ไม่เป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น
เลือกการตรัส

๗.๔ คำพูดที่ไม่จริงไม่ถูกต้องไม่เป็นประโยชน์ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น
ไม่ตรัส

๗.๕ คำพูดที่จริงที่ถูกต้องแต่ไม่เป็นประโยชน์ถึงเป็นที่รักที่ชอบใจของผู้อื่น
ไม่ตรัส

๗.๖ คำพูดที่จริงถูกต้องเป็นประโยชน์เป็นที่รักที่ชอบใจของคนอื่น
เลือกการตรัส

ลักษณะของพระพุทธเจ้าในเรื่องนี้ คือ ทรงเป็นกาลวาที สัจวาที ภูตวาที อตวาที ธรรมวาที วินัยวาที^๖

^๕ ส.ม. (ไทย) ๑๕ / ๑๗ / ๑๒ .

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า ๔๑ - ๔๓.

๓.๒.๒. เกี่ยวกับตัวผู้เรียน

๑. รู้ คำนี้ถึง และสอนให้เหมาะตามความแตกต่างระหว่างบุคคล อย่างในทศ
 พลญาณข้อ ๕ และข้อ ๖ ที่อธิบายมาแล้ว เช่น คำนี้ถึงจิต ๖ อันได้แก่ ราคจิต
 โทสจิต โมหจิต ศรัทธาจิต พุทธจิต และวิตกจิต และรู้ระดับความสามารถของบุคคล
 อย่างที่พระพุทธเจ้าได้ทรงพิจารณาเมื่อก่อนเสด็จออกประกาศพระศาสนาว่า

“เหล่าสัตว์ที่มีธุลีในดวงตาน้อยก็มี ที่มีกิเลสใน
 ดวงตามากก็มี ที่มีอินทรีย์แก่กล้าก็มี มีอินทรีย์อ่อน
 ก็มี ที่มีอาการดีก็มี มีอาการทรามก็มี ที่ทรงสอนให้รู้ได้
 ง่ายก็มี ที่จะสอนให้รู้ได้ยากก็มี บางพวกที่ตระหนักรู้
 ถึงโทษภัยในปรโลกอยู่ก็มี ทั้งนี้อุปมาเหมือนดังใน
 กออุบล กอประทุม หรือกออุณทริก”^{๑๑}

๒. ปรับวิธีสอนสอนให้เหมาะสมกับบุคคล แม้สอนเรื่องเดียวกันแต่ต่างบุคคล
 อาจใช้ต่างวิธี ข้อนี้เกี่ยวโยงต่อเนื่องมาจากข้อ ๑

๓. นอกจากคำนี้ถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลแล้ว ผู้สอนยังจะต้องคำนึงถึง
 ความพร้อม ความสุกงอม ความแก่รอบแห่งอินทรีย์หรือญาณ ที่บาลีเรียกว่า ปริปากะ ของ
 ผู้เรียนแต่ละบุคคลเป็นรายๆ ไปด้วย ว่าในแต่ละคราวหรือเมื่อถึงเวลานั้นๆ เขาควรจะได้เรียน
 อะไรและเรียนได้แค่ไหนเพียงไร หรือว่าสิ่งที่ต้องการให้เขารู้นั้น ควรให้เขาเรียนได้หรือยัง
 เรื่องนี้จะเห็นได้ชัดในพุทธวิธีสอนว่าพระพุทธเจ้าทรงคอยพิจารณาปริปากะของบุคคล เช่น

คราวหนึ่งพระพุทธเจ้าประทับหลีกเร้นอยู่ในที่สงัด ทรงดำริว่า

“ธรรมเครื่องบ่มวิมุตติของราहुล สุกงอมดีแล้ว
 ถ้ากระไรเราพึงช่วยชักนำเธอในการกำจัดอาสวะ
 ให้ยิ่งขึ้นไปอีก” ดังนี้
 ครั้นเมื่อเสด็จไปบิณฑบาต เสวยเสร็จแล้ว จึงตรัสชวน
 พระราहुลให้โดยเสด็จไปพักผ่อนกลางวันในป่าอันชวน
 เมื่อถึงโคนไม้แห่งหนึ่ง ก็ได้ประทับนั่งลงและทรงสอนธรรม

^{๑๑} วินย. (ไทย) ๔ / ๕ / ๔๓ .

ด้วยวิธีสนทนา วันนั้นพระราहुล ก็ได้บรรลุอรหัตตผล^๒

๔. สอนโดยให้ผู้เรียนลงมือทำด้วยตนเอง ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ความเข้าใจได้ชัดเจน แม่นยำและได้ผลจริง เช่น ทรงสอนพระอุปัชฌาย์ผู้เฒ่าด้วยการให้นำผ้าขาวไปลูบคลำ เป็นต้น

๕. การสอนดำเนินไปในรูปที่รู้สึกว่าคุณเรียนกับผู้สอนมีบทบาทร่วมกัน ในการแสวงหาความจริง ให้มีการแสดงความคิดเห็นได้ตอบเสรี

หลักนี้เป็นข้อสำคัญในวิธีการแห่งปัญญา ซึ่งต้องการอิสรภาพในทางความคิด และโดยวิธีนี้ เมื่อเข้าถึงความจริง ผู้เรียนก็จะรู้สึกว่าตนได้มองเห็นความจริงด้วยตนเอง และมีความชัดเจนมั่นใจ หลักนี้พระพุทธเจ้าทรงใช้เป็นประจำ และมักมาในรูปการถามตอบ ซึ่งอาจแยกลักษณะการสอนแบบนี้ได้เป็น

๕.๑ ปล่อยให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นของตนออกมา ซึ่งข้อคิดให้แก่เขา ส่งเสริมให้เขาคิด และให้ผู้เรียนเป็นผู้วินิจฉัยความรู้ที่ตนเอง ผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้ช่องทางเข้าสู่ความรู้ในการนี้ ผู้สอนมักเป็นผู้ถามปัญหา แทนที่จะเป็นผู้ตอบ

๕.๒ มีการแสดงความคิดเห็น ได้ตอบอย่างเสรี แต่มุ่งหาความรู้ไม่ใช้มุ่งแสดงภูมิ หรืออวดกัน

๖. เอาใจใส่บุคคลที่ควรได้รับความสนใจพิเศษเป็นรายๆ ไปตามควรแก่กาลเทศะ และเหตุการณ์ เช่น

เรื่องเด็กหญิงชาวบ้านลูกช่างทุกคนหนึ่ง อยากรับบวช แต่มีงานม้วนกรอผ้าเร่งอยู่ เมื่อทำเสร็จจึงเดินกลับบ้านเอาผ้าม้วนผ้าไปส่งบิดาที่โรงทอ ผ่านโรงธรรมก็แวะหน่อยหนึ่ง นั่งอยู่แถวหลังสุดของที่ประชุม พระองค์ก็ยกเอาพระทัยใส่หันไปรับสั่งให้เข้าไปนั่งใกล้ๆ ทักทายปราศรัย และสนทนาให้เกียรติให้เด็กนั้นพูดแสดงความเห็นในที่ประชุม และทรงเทศนาให้เด็กนั้นได้รับประโยชน์จากการฟังธรรม^๓

^๒ ส.สพ. (ไทย) ๑๘ / ๑๘๓ / ๒๕๔

^๓ พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า ๔๘.

๓.๒.๓ เกี่ยวกับตัวผู้สอน

๑. ในการสอนนั้น การเริ่มต้นเป็นจุดสำคัญมากอย่างหนึ่ง การเริ่มต้นที่ดีมีส่วนในการช่วยให้การสอนสำเร็จผลดีเป็นอย่างมาก อย่างน้อยก็เป็นเครื่องดึงความสนใจ และนำเข้าสู่เนื้อหาได้

พระพุทธเจ้าทรงมีวิธีเริ่มต้นที่น่าสนใจมาก โดยปกติพระองค์จะไม่ทรงเริ่มสอนด้วยการเข้าสู่เนื้อหาธรรมทีเดียว แต่จะทรงเริ่มสนทนากับผู้ทรงพบหรือผู้มาเฝ้า ด้วยเรื่องที่เขาู้เข้าใจดี หรือสนใจอยู่ เช่น เมื่อทรงสนทนากับความรู้อ้าง ก็ทรงเริ่มสนทนาด้วยเรื่องวิธีฝึกช้าง พบชาวเขาก็สนทนาเรื่องการทำนา พบพราหมณ์ก็สนทนาเรื่องไตรเพท หรือเรื่องธรรมของพราหมณ์

บางทีก็ทรงจับจุดสนใจ หรือเหมือนสะกิดให้สะดุ้ง เป็นการปลุกเร้าความสนใจ เช่น เมื่อเทศน์โปรดชฎิลผู้บูชาไฟ ทรงเริ่มต้นด้วยคำว่า อะไรๆ ร้อนลุกเป็นไฟหมดแล้ว ต่อจากนั้นจึงถามและอธิบายต่อไปว่าอะไรร้อน อะไรลุกเป็นไฟ นำเข้าสู่ธรรม

บางทีก็ใช้เรื่องที่เขาสนใจ หรือเขารู้ตัวเอง เป็นข้อสนทนาไปโดยตลอด แต่แทรกความหมายทางธรรมเข้าไว้ให้

๒. สร้างบรรยากาศในการสอน ให้ปลอดโปร่ง เพลิดเพลินไม่ให้เกิดเครียด ไม่ให้เกิดความอึดอัดใจ และให้เกียรติแก่ผู้เรียนให้เขามีความภูมิใจในตัว เช่น เมื่อพราหมณ์โสณทัณฑะกับคณะไปเฝ้า ท่านโสณทัณฑะครุ่นคิดวิตกอยู่ในใจว่า

“ถ้าเราถามปัญหาออกไป หากพระองค์ตรัสว่า
พราหมณ์ ปัญหาข้อนี้ท่านไม่ควรถามอย่างนี้
ที่ประชุมก็จะหมิ่นเราได้

“ถ้าพระสมณ โคดมจะฟังตรัสตามปัญหาเรา
ถ้าแม้เราตอบไม่ถูกพระทัย หากพระองค์ตรัสว่า
พราหมณ์ปัญหาข้อนี้ ท่านไม่ควรตอบอย่างนี้
ที่ควรแก้อย่างนี้ที่ประชุมก็จะหมิ่นเราได้

“ถ้ากระไร ขอให้พระสมณ โคดมถามปัญหาเรา
ในเรื่องไตรเพท อันเป็นคำสอนของอาจารย์เราเถิด
เราจะตอบให้ถูกพระทัยทีเดียว

พระพุทธเจ้าทรงทวยใจพราหมณ์ได้ ทรงดำริว่า

“โศกทัณฑะนี้ลำบากใจอยู่ ถ้ากระไร เราพึงถาม

ปัญหาเขาในเรื่องไตรเพท อันเป็นคำสอนของอาจารย์

ฝ่ายเขาเองเถิด”^{๑๔}

แล้วได้ตรัสถามถึงคุณสมบัติของพราหมณ์ ทำให้พราหมณ์นั้นสบายใจ และรู้สึก
ภูมิใจที่จะสนทนาต่อไปในเรื่องซึ่งตัวเขาเองถือว่าเขารู้ชำนาญอยู่เป็นพิเศษ และพระองค์ก็
ทรงสามารถชักนำพราหมณ์นั้นเข้าสู่ธรรมของพระองค์ได้ ด้วยการคอยทรงเลือกป้อนคำถาม
ต่างๆ แก่พราหมณ์นั้น แล้วคอยสนับสนุนคำตอบของเขาต้อนเข้าสู่แนวที่พระองค์ทรงพระ
ประสงค์

๓. สอนมุ่งเนื้อหา มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจในสิ่งที่สอนเป็นสำคัญ ไม่
กระทบตนและผู้อื่น ไม่มุ่งยกตน ไม่มุ่งเสียดสีใครๆ

แม้เมื่อมีผู้มาทูลถามเรื่องคำสอนของลัทธิต่างๆ ของคนใดผิดคนใดถูก พระองค์
ก็จะไม่ทรงตัดสิน แต่จะทรงแสดงหลักธรรมให้เขาฟัง คือให้เขาคิดพิจารณาตัดสินเอาด้วย
ตนเอง เช่น คราวหนึ่ง พราหมณ์ ๒ คน เข้าไปเฝ้าทูลถามว่า ท่านปฐมภักตสปะ เจ้าลัทธิ
หนึ่ง กับ ท่านนิครนถนาฏบุตร อีกเจ้าลัทธิหนึ่ง ต่างกันก็ปฏิญาณว่าตนเป็นผู้ที่รู้ที่สุด
ด้วยกัน วาทะเป็นปฏิปักษ์กัน ใครจริง ใครเท็จ พระพุทธเจ้าตรัสตอบว่า

“อย่าเลยพราหมณ์ ข้อที่ทั้งสองนี้ต่างพูดอวดรู้

มีวาทะเป็นปฏิปักษ์กันนั้น ใครจริง ใครเท็จ

พักไว้เถิด เราจักแสดงธรรมให้ท่านทั้งสองฟัง

ขอให้ท่านตั้งใจฟังเถิด”^{๑๕}

เรื่องเช่นนี้มีปรากฏหลายแห่งในพระไตรปิฎก แม้เมื่อแสดงธรรมตามปกติในที่
ประชุมสาวกก็ไม่ทรงยกยอและไม่ทรงรุกรานที่ประชุม ทรงชี้แจงให้รู้เข้าใจชัดเจนไปตาม
ธรรม

๔. สอนโดยเคารพ คือ ตั้งใจสอน ด้วยความรู้สึกรู้ว่า เป็นเรื่องจริงจัง มีคุณค่า

^{๑๔} ที.สี. (ไทย) ๕ / ๑๘๔ / ๑๕๔ .

^{๑๕} อจ. นวก. (ไทย) ๒๓ / ๒๔๓ / ๓๕๐.

มองเห็นความสำคัญของผู้เรียนและของงานสั่งสอนนั้น ไม่ใช่สักว่าทำ หรือเห็นผู้เรียนโง่
เขลา หรือเห็นเป็นชั้นต่ำๆ อย่างพระพุทธรจิริยาที่ว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ถ้าแม่ตถาคตจะแสดงธรรมแก่
ภิกษุทั้งหลาย ตถาคตย่อมแสดงโดยเคารพ
ไม่แสดงโดยไม่เคารพ ถ้าแม่จะแสดงแก่ภิกษุณี
แก่อุบาสกอุบาสิกาแก่ปุถุชนทั้งหลาย โดยที่สุด
แม่แก่คนขอทานและพรานนกก็ย่อมแสดงโดย
เคารพ หาแสดงโดยขาดความเคารพไม่”^{๑๖}

๕. ใช้ภาษาสุภาพ นุ่มนวล ไม่หยาบคาย ชวนให้สบายใจ สละสลวย เข้าใจง่าย
อย่างที่ว่า

“พระสมณโคดมมีพระดำรัสไปเพราะรู้จักตรีสตถุยคำ
ไฉ่ดงาม มีพระวาจาสุภาพ สละสลวย ไม่มีโทษ
ยังผู้ฟังให้เข้าใจเนื้อความได้ชัดเจน”^{๑๗}

ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าได้ตรัสองค์แห่งพระธรรมกถึกกับพระอานนท์ ว่า

“อานนท์ การแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มิใช่สิ่งที่กระทำได้ง่าย
ผู้แสดงธรรมแก่คนอื่น ฟังตั้งธรรม ๕ อย่าง ไว้ในใจ คือ

๑. เราจักกล่าวชี้แจงไปตามลำดับ
๒. เราจักกล่าวชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เข้าใจ
๓. เราจักแสดงด้วยอาศัยเมตตา
๔. เราจักไม่แสดงด้วยเห็นแก่อามิส
๕. เราจักแสดงไปโดยไม่กระทบตนและผู้อื่น”^{๑๘}

^{๑๖} อจ. ปญจก. (ไทย) ๒๒ / ๕๕ / ๑๐๕.

^{๑๗} ม.ม. (ไทย) ๑๓ / ๖๕๐ / ๒๓๖ .

^{๑๘} อจ. ปญจก. (ไทย) ๒๒ / ๑๕๕ / ๒๓๕.

๓.๓ ลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า

เป็นที่ทราบกันว่าพระพุทธเจ้าเมื่อแสดงธรรมให้แก่ใครฟังแล้ว บุคคลนั้นเป็นอันต้องสำเร็จ คือได้บรรลุธรรมผลขั้นต้นขึ้นไป จนถึงขั้นสูงสุด คือ พระนิพพาน เพราะพระองค์สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ อุปมาเหมือนการตกเบ็ด ที่จะได้ปลาเฉพาะที่ ซึ่งต่างจากการหว่านแหที่หว่านลุ่มไปในน้ำ บางครั้งก็ได้ทั้งตัวใหญ่และตัวเล็กเหมือนการฟังธรรมที่มีสติปัญญาได้รับได้มากน้อยแตกต่างกัน

เป็นธรรมดาอยู่เอง ที่พระพุทธเจ้าทรงมีพุทธลีลาในการสอน ในรูปแบบต่างๆ (Technics of Information) ก็เพื่อทรงปลูกศรัทธาให้แก่บุคคลผู้ที่ฟังเกิดปสาทะอยากรู้ อยากเห็น และติดตาม เพราะเมื่อเรามองกว้างๆ การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง จะดำเนินไปจนถึงผลสำเร็จ โดยมีคุณลักษณะที่เรียกว่า ลีลาการสอนของพระพุทธเจ้า ๔ ประการ คือ

๑. **สันทัสนา** คือ การชี้แจงแสดงเรื่องราวให้ชัด จำแนกแจกแจง แยกแยะและอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง ดังจูงมือไปดู เหมือนหงายขันที่คว่ำนั้น มีคำวลีที่ว่า พุดเข้าใจ ง่ายต่อการปฏิบัติ วัตถุประสงค์ได้เป็นรูปธรรม

๒. **สมาทปนา** คือ การปลูกใจให้ปฏิบัติ ด้วยการแนะนำให้ซาบซึ่งถึงคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนและประโยชน์ที่จะได้รับ เป็นผลทำให้ชีวิตเป็นสุข

๓. **สมุตเตชนา** คือ การเร้าใจ ยกใจ ชูใจให้อาจหาญแกล้วกล้า ด้วยการอธิบายให้กระตือรือร้นเกิดความอยากรู้ อยากมี อยากดี อยากเป็น อยากทำ ชวนให้มีมานะอดทน สู้งาน หนักเอา เบาสู้ ไม่กลัวเหนื่อย

๔. **สัมปหังสนา** คือ การขโลมใจให้เข้มแข็ง ร่าเริง เบิกบาน ฟังไม่เบื่อและเปี่ยมด้วยความหวัง การปลอบใจให้สดชื่นเบิกบาน เป็นธรรมบันเทิงบำรุงจิตใจให้เข้มแข็ง สร้างความหวังให้มีชีวิตที่ดี มีกินมีใช้ อยู่สุขสบาย ไม่น้อยหน้าการดำรงชีพ ยกระดับจิตใจให้สูง ให้อาจหาญความสบาย เหมือนให้อาหารแก่คนที่หิว ให้น้ำดื่มแก่คนที่กระหาย ให้เงินแก่คนที่ต้องการเงิน

ดังที่ พระธรรมปิฎก ได้ผูกเป็นคำสั้นๆ ว่า “แจ่มแจ้ง ชูใจ หาญกล้า ร่าเริง หรือ ชี้ชัด เชิญชวน คึกคัก เบิกบาน”^{๑๕}

^{๑๕} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), พุทธวิธีในการสอน, หน้า ๕๓.

๓.๔. วิธีการสอนแบบต่างๆ ของพระพุทธเจ้า

วิธีการสอนแบบต่างๆ ของพระพุทธเจ้าในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบข่ายในการวิจัยตามลักษณะหัวข้อที่พระธรรมปิฎก กล่าวไว้ ในหนังสือชื่อว่าพุทธวิธีการสอน เพื่อง่ายต่อการจัดลำดับขั้นตอนการทำความเข้าใจ ซึ่งการสอนธรรมะของพระพุทธเจ้ามีวิธีการที่หลากหลาย พระองค์จะทรงพิจารณาจากบุคคลที่กำลังรับฟัง ถ้าบุคคลมีระดับสติปัญญาน้อย ก็จะสอนธรรมะอีกรูปแบบหนึ่ง ผู้มีปัญญามากก็จะใช้อีกรูปแบบหนึ่ง แต่ถึงจะมีวิธีการสอนที่หลากหลายอย่างไร เมื่อจัดเข้าอยู่ในประเภทแล้ว จำแนกวิธีการสอนของพระพุทธเจ้าได้ ๔ ประเภทคือ

๑) แบบสากัจฉาหรือสนทนา

เป็นการสอนโดยใช้วิธีการถามคู่สนทนา เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจธรรมะและความเลื่อมใสศรัทธา วิธีการสอนแบบนี้จะเห็นได้จากการที่พระองค์ ใช้โปรดบุคคลในกลุ่มที่มีจำนวนจำกัดที่สามารถพูดตอบโต้กันได้ การสอนแบบนี้จะปรากฏในพระไตรปิฎกหลายๆ ที่เช่น กรณีของปริพาชกชื่อว่าวัจฉ โคตร ที่เข้าไปทูลถามเรื่องความเห็นสุดโต่ง ๑๐ ประการกับพระองค์^{๒๐} และก็ได้มีการสนทนาแบบถาม-ตอบ ในเรื่องดังกล่าวระหว่างปริพาชกกับพระองค์^{๒๑} เป็นต้น ในการสอนแบบสากัจฉาหรือสนทนา จะมีการถามในรายละเอียดได้มากกว่าการสอนแบบทั่วไป เพราะเป็นการให้ข้อมูลต่อกลุ่มชนที่มีจำนวนจำกัดซึ่งเมื่อพระพุทธองค์ทรงแสดงธรรมจบ ผู้ฟังมักจะได้รับคุณพิเศษจากการฟังธรรมโดยวิธีนี้อยู่เสมอ

๒) แบบบรรยาย

พระพุทธเจ้าจะทรงใช้ในที่ประชุมใหญ่ ในการแสดงธรรมประจำวัน ซึ่งมีประชาชนและพระสาวกเป็นจำนวนมากมารับฟัง ถือเป็นวิธีการที่พระองค์ใช้มากที่สุดในการแสดงธรรม มีทั้งการแสดงธรรมที่มีใจความยาว และที่มีใจความแบบแคบๆ ตามแต่สถานการณ์ที่เห็นว่าเหมาะสม เช่น ในพรหมชาลสูตร พระองค์ก็ได้บรรยายเกี่ยวกับเนื้อหาของศีล ซึ่งแบ่งออกเป็น ๓ ระดับคือ ๑) ศีลระดับต้นที่เรียกว่าจตุศีล ๒) ศีลระดับกลางที่เรียกว่ามัชฌิมศีล ๓) ศีลระดับสูงที่เรียกว่ามหาศีล และในตอนท้ายก็ทรงแสดงเรื่องทิวาทฤษฎีหรือปรัชญาของลัทธิต่างๆ ร่วมสมัยพุทธกาล ซึ่งมีทั้งหมด ๖๒ ทฤษฎี โดย

^{๒๐} ม.ม. (ไทย) ๑๓ / ๑๘๓ - ๑๘๕ / ๒๑๕ - ๒๒๓.

พระพุทธเจ้าทรงนำมาแสดง หรือบรรยายและชี้ให้เห็นว่าพระพุทธศาสนามีความเกี่ยวพัน หรือมีหลักคำสอนที่ต่างจากทฤษฎีทั้ง ๖๒ ประการอย่างไร^{๒๐}

๓) แบบตอบปัญหา

การสอนแบบตอบปัญหาของพระพุทธเจ้า จะทรงสอนให้พิจารณาคุณลักษณะของ ปัญหาและใช้วิธีตอบที่เหมาะสมกัน ซึ่งในการตอบปัญหาของพระองค์นั้น จะทรงพิจารณา ความเหมาะสม ตามลำดับแห่งภูมิรู้ของผู้ถามเป็นสำคัญ เช่น ในเทวดาสังยุตที่มีเทวดาไปทูล ถามพระพุทธเจ้าว่า บุคคลให้อะไรชื่อว่าให้กำลัง ชื่อว่าให้วรรณะ ชื่อว่าให้ความสุข ชื่อว่า ให้จักขุ ชื่อว่าให้ทุกสิ่งทุกอย่าง พระพุทธเจ้าก็ตรัสตอบว่า บุคคลที่ให้ข้าว ชื่อว่าให้กำลัง ให้ผ้าชื่อว่าให้วรรณะ ให้ยานพาหนะชื่อว่าให้ความสุข ให้ประทีปชื่อว่าให้จักขุ และผู้ให้ที่ พักชื่อว่าผู้ให้ทุกสิ่งทุกอย่าง ส่วนผู้ปราศอนธรรมชื่อว่าให้อมตะ ซึ่งในเนื้อหาดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงลักษณะการสอนแบบตอบปัญหาและแสดงถึงการให้ความหมายด้วยการ ตีความคำถามในขณะเดียวกันด้วย^{๒๑}

๔) แบบวางกฎข้อบังคับ

เป็นการสอนโดยการใช้การกำหนดหลักเกณฑ์ กฎ และข้อบังคับให้พระสาวก หรือสงฆ์ปฏิบัติ หรือยึดถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบพร้อมกัน วิธีการนี้จะเป็นลักษณะของ การออกคำสั่งให้ผู้ศึกษาปฏิบัติตาม ซึ่งถือว่าการสอนโดยการวางระเบียบให้ปฏิบัติ ร่วมกัน เพื่อความสงบสุขแห่งหมู่คณะดังจะเห็นได้จากการที่พระองค์ทรงบัญญัติพระวินัย ต่างๆซึ่งใช้เป็นข้อบังคับให้ภิกษุได้ปฏิบัติตาม และที่สำคัญกฎข้อบังคับที่พระองค์ทรง บัญญัตินั้น สามารถเป็นตัวแทนของพระองค์ได้ ดังที่ทรงตรัสในวันที่จะเสด็จปรินิพพานว่า โย โว อานนุท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญุตโต โส โว มมจฺเจยน สตุถา ธรรมและ วินัยใดที่เราตถาคตแสดงไว้แล้ว บัญญัติไว้แล้ว ธรรม และ วินัย นั้น จะเป็นศาสดาของพวก เธอ เมื่อเราตถาคตล่วงลับไปแล้ว^{๒๒}

^{๒๐} ที.ส. (ไทย) ๕ / ๒๘ / ๑๑

^{๒๑} ส.ส. (ไทย) ๑๕ / ๔๒ / ๕๘

^{๒๒} ที.ม. (ไทย) ๑๐ / ๒๑๖ / ๑๖๔ คูบาลี ที.ม. (บาลี) ๔/๓๒/๓๘.

๓.๕ เทคนิควิธีการสอนของพระพุทธเจ้า

เมื่อพระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้เป็นพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าแล้ว พระองค์ทรงคำนึงถึงการศึกษาที่จะแสดงธรรมโปรดประชาชน ในขั้นแรกพระองค์ทรงตั้งเล็งอยู่ว่าจะโปรดดีหรือไม่เพราะทรงเห็นว่าธรรมที่ทรงค้นพบด้วยการตรัสรู้นี้ เป็นสิ่งอันลึกล้ำยากแก่มนุษย์ที่ยังติดอยู่ในกาม ราคิยา ภัยจะรู้ได้ แต่พระองค์ก็ทรงตระหนักในหลักความจริงว่า มนุษย์แตกต่างจากสัตว์ทั้งปวง มนุษย์เป็นเวไนยสัตว์ คือ เป็นสัตว์ที่แนะนำได้ แต่มนุษย์ก็ยังมีระดับของความแตกต่างกันในความพร้อม สติ ปัญญา ความรู้ความสามารถ พระองค์จึงทรงเปรียบเทียบมนุษย์เหมือนกับดอกบัว ๔ เหล่าที่มีความแตกต่างกันในการเรียนรู้ ดังนั้น พระพุทธองค์จึงมีเทคนิคและวิธีการสอนที่แตกต่างกันไปตามกาลเทศะ สถานที่ บุคคลที่สั่งสอน

สิ่งที่ควรทำความเข้าใจอย่างหนึ่ง คือ การสอนหรือการถ่ายทอดความรู้ทุกอย่างถึงแม้ผู้ถ่ายทอดจะมีความรู้ดีสักเพียงใดก็ตาม หากขาดอุบายการสอนที่ดึงดูดให้ผู้เรียนมีความสนใจได้ การสอนนั้นก็จะไม่ประสบผลสำเร็จ หรือภาษาปัจจุบันเรียกว่า ขาดเทคนิคในการสอน พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นถึงความเป็เลิศ ในการใช้กลวิธีหรือเทคนิคการสอนแบบอย่างยิ่ง ประกอบด้วย ๑๐ วิธี คือ

๑) การยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ

การยกตัวอย่างประกอบและคำอธิบาย ช่วยให้เข้าใจเนื้อความได้ง่ายและชัดเจน ซึ่งการสอนเป็นแบบนี้ จะเห็นได้ชัดเจนจากนิทานที่ปรากฏอยู่ทั่วไป เฉพาะนิทานชาดกอย่างเดียวที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาก็มีมากถึง ๕๔๗ เรื่อง เช่น สอนเรื่องความเสียหาย อันเกิดจากความไม่สามัคคีโดยยกตัวอย่างเรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี^{๒๔} หรือสอนเรื่องการอยู่อย่างสงบต้องอาศัยการประกอบความเพียรอยู่เสมอ โดยการยกเอาพระมหากัสสปะเป็นตัวอย่าง โดยตรัสยกย่องว่า เป็นผู้มั่งคั่ง มั่นประกอบความเพียร ไม่คิดในที่อยู่ ละความห่วงอาลัยไป เหมือนหงส์ละเปลือกตมไป ฉะนั้น^{๒๕} ดังนั้น การสอนแบบนี้จึงถือว่าเป็นเรื่องที่ทำให้มองเห็นภาพคำสอนให้ป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยตัวละครอื่นๆ จะมีบทบาทเข้า

^{๒๔} พ.พ. (ไทย) ๒๕ / ๖ / ๒๕.

^{๒๕} พ.พ. (ไทย) ๒๕ / ๕๑ / ๕๗.

มาเกี่ยวข้องเป็นจำนวนมาก และการสอนแบบนี้ เป็นการนำตัวละครมาใช้ตีความธรรมะ ให้มีความหลากหลายและเข้าใจง่ายมากยิ่งขึ้น

๒) การเปรียบเทียบด้วยข้ออุปมา

เป็นการอธิบายเพื่อทำเรื่องที่ยากให้เข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะในเรื่องที่เป็นนามธรรม พระพุทธเจ้าก็ทรงเปรียบเทียบให้เห็นเป็นรูปธรรมโดยชัดเจน เช่นครั้งพระพุทธเจ้าตรัสสอนแก่เมณฑกเศรษฐีว่า โทษของคนอื่นเห็นได้ง่าย ส่วนโทษของตนเห็นได้ยากเพราะคนนั้นชอบโปรยโทษของผู้อื่น เหมือนคนโปรยแกรบ แต่กลับปกปิดโทษของตนไว้ เหมือนพรานนกปกปิดร่างพรานกายตนไว้^{๒๖} หรือครั้งที่พระองค์ตรัสในคราวที่ประทับอยู่ในอารามของอนาถบิณฑิกเศรษฐี เขตกรุงสาวัตถีว่า สมณพราหมณ์พวกหนึ่งเล่นเลยไป ไม่บรรลुธรรมที่เป็นสาระ ชื่อว่าพอกพูนเครื่องพันธนาการใหม่ๆ ยิ่งขึ้น ยึดมั่นในสิ่งที่ตนได้เห็นแล้ว และฟังอย่างนี้ จึงตกลูหลุมเพลิงตลอดไป เหมือนแมลงตกลูประทีบน้ำมันฉนั้น^{๒๗} คำอุปมาช่วยให้เรื่องที่ยากซึ่งเข้าใจยาก ปรากฏความเด่นชัดออกมาและเข้าใจง่ายขึ้น โดยเฉพาะมักใช้ในการอธิบายสิ่งที่เป็นนามธรรม เปรียบเทียบให้เห็นชัดด้วยสิ่งที่เป็นรูปธรรม หรือเปรียบเรื่องที่เป็นรูปธรรมด้วยข้ออุปมาแบบนามธรรม ที่พระพุทธองค์ทรงใช้บ่อยมากในการแสดงธรรม

๓) การใช้อุปการณการสอน

เป็นการใช้สิ่งต่างๆ รอบตัวเป็นสื่อในการสอนซึ่งก็จัดอยู่ในลักษณะที่คล้ายการใช้วิธีการอุปมา วิธีการสอนแบบนี้ พระพุทธองค์จะทรงใช้อุปการณรอบตัวของพระองค์เป็นสื่อในการแสดงธรรม เช่น ในครั้งที่ประทับอยู่ที่สิสพาวนใกล้เมืองโกสัมพี ก็ได้สอนภิกษุทั้งหลายโดยใช้ใบประคู้เป็นอุปการณ คือพระองค์ได้หยิบใบประคู้ลายมาเล็กน้อยแล้วถามภิกษุทั้งหลายว่า ใบไม้ในป่ากับในพระหัตถ์ของพระองค์ที่ไหนดีกว่ากัน ภิกษุทั้งหลายก็ทูลว่า ในป่ามีมากกว่ายิ่งนักแล้วพระองค์ก็ทรงแสดงการที่พระองค์ไม่ทรงสอนทั้งหมด^{๒๘} เพราะ

^{๒๖} จุ.พ. (ไทย) ๒๕ / ๒๕๒ / ๑๑๐.

^{๒๗} จุ.พ. (ไทย) ๒๕ / ๕๕ / ๓๐๖.

^{๒๘} ส.ม. (ไทย) ๑๕ / ๑๐๑ / ๖๑๓.

คำสอนของพระองค์นั้นมีมากมาย เหมือนไม้ประคูลายในป่า แต่ที่ตรัสเปรียบคำสอนที่จำเป็นเหมือนใบไม้ในกำมือ เพราะมีความจำเป็นต่อการทำที่สุดแห่งทุกข์ให้สิ้น

๔) การทำเป็นตัวอย่างหรือสาธิตให้ดู

วิธีการสอนที่ดีที่สุดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะในทางจริยธรรม คือการทำเป็นตัวอย่าง ซึ่งเป็นการสอนแบบไม่ต้องกล่าวสอน เป็นทำนองการสาธิตให้ดู ในวิธีการสอนนี้เป็นลักษณะของความเป็นผู้นำที่แท้จริง เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามเกิดความมั่นใจในผู้สอน วิธีการที่ดีที่สุดคือการทำให้ดู พระพุทธเจ้าถือว่าเป็นแบบอย่างในเรื่องนี้ เช่น กรณีของภิกษุที่ป่วยจนต้องนอนจมกองมูลและอุจจาระของตัวเอง ไม่มีภิกษุรูปใดมีความปรารถนาที่จะเข้าไปดูแลพยาบาล พระพุทธเจ้าจึงสอนภิกษุทั้งหลายที่อยู่อาวาสนั้น ด้วยการปฏิบัติลงมือดูแลพยาบาลภิกษุรูปนั้นด้วยพระองค์เอง หลังจากทรงดูแลจนภิกษุรูปที่อาพาธให้มีอาการดีขึ้นแล้ว ในตอนประชุมได้ตรัสไว้ เพื่อเป็นข้อคิดแก่ภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอไม่มีมารดา ไม่มีบิดา ผู้ใดเล่าจะพยาบาลพวกเธอ ถ้าพวกเธอไม่พยาบาลกันเอง ใครเล่าจักพยาบาล ผู้ใดจะพึงอุปัฏฐากเรา ขอให้ผู้นั้นพยาบาลภิกษุผู้อาพาธเถิด^{๒๕}

๕) การเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่

เป็นเรื่องของการใช้ความสามารถ ในการใช้ภาษาผสมปฏิภาณ การสอนแบบนี้แสดงให้เห็นถึง พระปรีชาสามารถของพระองค์ที่ทรงรอบรู้ทุกด้าน ในการที่พระองค์ทรงใช้วิธีการสอนแบบเล่นภาษา เล่นคำ และใช้คำในความหมายใหม่นี้ จะเห็นได้จากกรณีของ เวยัญชพรหมณ์ ที่มากล่าวต่อว่าพระองค์ต่างๆ นานา แทนที่พระองค์จะปฏิเสธการกล่าวหา นั้น กลับนำคำกล่าวหาอธิบายด้วยการใช้ภาษา การเล่นคำ โดยการนำเข้าสู่หลักการที่ถูกต้องของพระองค์ เช่น ในข้อกล่าวหาที่พรหมณ์กล่าวหาพระพุทธองค์ว่า ท่านพระโคตม เป็นคนไม่มีสมบัติ ซึ่งสมบัติในความหมายของพรหมณ์ เป็นการกล่าวถึงสมบัติภายนอก ที่เป็นเครื่องตอบสนองความต้องการพื้นฐาน แต่พระพุทธเจ้าให้ความหมายการไม่มีสมบัติคือการสลัดสิ่งที่ทำให้ชีวิตติดอยู่กับวัตถุต่างๆ เพราะการตัดรากเหง้าแห่งอกุศลทั้งหลายชื่อว่าไร้ซึ่งความเป็นคนมีสมบัติ เพราะการละอกุศลทั้งหลายได้อย่างสิ้นเชิง เป็นต้น^{๒๖}

^{๒๕} วิ.ม. (ไทย) ๕ / ๓๖๕ / ๒๓๕.

^{๒๖} วิ.ม.ห. (ไทย) ๑ / ๒ / ๒.

๖) การใช้อุบายเลือกคนและการปฏิบัติเป็นรายบุคคล

การเลือกคนเป็นอุบายสำคัญ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ที่จะทำให้พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองได้เร็ว ซึ่งวิธีนี้เราจะเห็นได้หลังจากการตรัสรู้ใหม่ๆ ของพระพุทธองค์การสอนแต่ละครั้งในช่วงนั้น จะเน้นหนักไปในด้านผู้นำในชุมชน เช่น ครั้นตรัสรู้แล้วก็เลือกที่จะโปรดปัญจวัคคีย์ก่อน เพราะทรงเห็นว่าพวกเขามีพื้นฐานความศรัทธาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ง่ายต่อการทำความเข้าใจคำสอนของพระองค์ และต่อมาก็สอนชายหนุ่มที่ชื่อว่ายสกุบุตร ซึ่งเป็นบุตรของเศรษฐีและผู้นำของชายหนุ่มในชุมชนนั้น เพราะพระองค์ทรงเล็งเห็นว่าปัญจวัคคีย์และยสกุบุตรนี่จะเป็นสาวกที่จะช่วยในการเผยแผ่คำสอนได้มาก^{๓๐}

การสอนผู้ปกครองแผ่นดินของพระพุทธองค์ ก็ทรงใช้วิธีการนี้เช่นเดียวกัน เพราะเมื่อทำให้ผู้นำให้มีความเข้าใจและศรัทธาได้แล้ว ผู้ที่อยู่ใต้บังคับบัญชาย่อมปฏิบัติตามผู้นำในที่สุด เช่น กรณีของพระเจ้าพิมพิสาร เป็นต้น ซึ่งวิธีการนี้แสดงให้เห็นได้ว่าพระพุทธเจ้าทรงมองการณ์ไกล ในเรื่องการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงมีการเริ่มต้นสอนที่บุคคลซึ่งเป็นประมุขหรือหัวหน้าของชุมชนนั้นๆ ก่อน

การเผยแผ่ธรรมของพระพุทธองค์เมื่อตรัสรู้ใหม่ๆ ได้เสด็จไปโปรดปัญจวัคคีย์ผู้ที่อยู่ใกล้ชิดพระองค์ เมื่อครั้งออกแสวงหาธรรมก่อน ข้อนี้พิจารณาได้ทั้งในแง่ที่ปัญจวัคคีย์เป็นผู้ใฝ่ธรรมมีอุปนิสัยอยู่ก่อนแล้ว ทั้งในแง่ที่เคยเป็นผู้มีอุปการะกันมา หรือในแง่ที่เป็นการสร้างความมั่นใจ ทำให้ผู้ที่มีความเกี่ยวข้องหมดความคลางแคลงใจในพระองค์ ตัดปัญหาในการที่ท่านเหล่านี้ อาจไปสร้างความคลางแคลงใจแก่ผู้อื่นต่อไปด้วย ครั้นเสร็จจากการสั่งสอนปัญจวัคคีย์แล้ว ก็ได้โปรด ยสกุบุตรพร้อมทั้งเศรษฐีผู้เป็นบิดาและญาติมิตร

๗) การรู้จักจังหวะและโอกาส

พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นถึงพุทธวิธีการสอน ที่พระองค์ทรงปฏิบัติต่อบุคคลระดับต่างๆ ได้ดี การสอนแบบนี้พระองค์จะทรงดำริถึงความเหมาะสม ความพร้อมของผู้ที่จะรับฟังตลอดจนถึงเหตุการณ์ที่เห็นว่าเหมาะสม ในการที่จะแสดงธรรมหรือบัญญัติข้อปฏิบัติต่างๆ เช่น กรณีของการบัญญัติพระวินัยแต่ละข้อ พระองค์ก็จะต้องมีมูลเหตุของความผิดที่เกิดขึ้นเสียก่อน แล้วจึงสอนโทษที่เกิดจากการล่วงละเมิด หลังจากนั้นก็จะบัญญัติ

^{๓๐} วิ.ม. (ไทย) ๔ / ๑๒ / ๑๘.

สิ่งที่ไม่ควรปฏิบัติหรือที่ควรปฏิบัติ ซึ่งต่อมาเรียกว่าพระวินัย เช่น กรณีของพระสุทินที่ต้องอาบัติปาราชิก ด้วยการเสพเมถุนธรรมกับอดีตรรยาของตน^๒

ต่อมาพระองค์ก็ได้ทรงบัญญัติ ในเรื่องความผิดที่ประทุติแล้วขาดจากความเป็นพระข้อที่ ๑ และอีกกรณีหนึ่ง que แสดงถึงการรู้จักใช้จังหวะและโอกาสของพระพุทธองค์ก็คื ในเรื่องของการสังคายนา เมื่อครั้งยังทรงพระชนม์อยู่มีภิกษุหลายรูปเข้าไปทูลแสดงความประสงค์ให้พระองค์ทำสังคายนา แต่กาลเวลายังไม่สมควรจึงตรัสห้ามเสีย แต่เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นต่อลัทธิอื่นๆ ที่มีการแตกแยกเพราะครูอาจารย์ลึนไป และทรงเห็นว่าถึงเวลาแล้ว โดยการอ้างตัวอย่างจากลัทธิต่างๆ และเหตุปัจจัยที่เหมาะสมจึงมีมติให้ภิกษุได้ทำสังคายนา โดยทรงชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของพระธรรมวินัย และได้ทรงมอบหมายให้ภิกษุมีพระสารีบุตร เป็นต้น ได้ทำการสังคายนาในโอกาสที่เหมาะสม^๓

๘) การยืดหยุ่นในการใช้วิธีการ

วิธีการสอนนี้เป็นการแสดงถึง การรู้จักผ่อนหนักผ่อนเบาของพระพุทธองค์ที่ใช้สอนบุคคลระดับต่างๆ ถ้าผู้สอนสอนอย่างไม่มีอึดตา ลดละตณหา มานะ ทิฐฐิเสียให้น้อยที่สุด ก็จะมุ่งไปยังผลสำเร็จในการเรียนรู้เป็นสำคัญ เช่น กรณีที่พระพุทธเจ้าตรัสกับคนฝึกม้าที่มีวิธีการฝึกด้วยแบบสุภาพวิธีแบบรุนแรงจนกระทั่งสุดท้ายเมื่อฝึกไม่ได้ก็ฆ่าทิ้งเสีย ซึ่งพระองค์ก็ใช้วิธีที่คนฝึกม้ากล่าวไว้นั้น ย้อนกลับมาเป็นอุปกรณ์การสอนของพระองค์ ด้วยพระดำรัสว่า เราขอมฝึกคนด้วยวิธีละมุนละไมบ้าง ด้วยวิธีรุนแรงบ้าง ด้วยวิธีที่ทั้งละมุนละไมและทั้งรุนแรงปนกันไปบ้าง และถ้าฝึกไม่ได้ก็ฆ่าเสีย แต่ในกรณีการฆ่าของพระองค์นั้น หมายถึงการไม่เอาใจใส่ต่อบุคคลที่ไม่มีควมสนใจในธรรม จึงฆ่าเสียคือปล่อยให้หล่นไปสู่หนทางที่ไม่ดี เพราะสาเหตุจากการไม่สนใจของบุคคลนั้น การทำในลักษณะดังกล่าว ถือว่าเป็นการฆ่าในอริยวินัย^๔

^๒ วิ.ม. (ไทย) ๑ / ๒๔ / ๑๓.

^๓ ที.ปา. (ไทย) ๑๑ / ๒๕๖ / ๒๔๓.

^๔ อจ. จตุกก. (ไทย) ๒๑ / ๑๑๑ / ๑๓๐.

๘) การลงโทษและการให้รางวัล

การลงโทษในที่นี้คือ การลงโทษซึ่งมีทั้งในทางธรรมและวินัย มีบทบัญญัติ ความประพฤติอยู่แล้ว การให้รางวัลคือการแสดงธรรมไม่กระทบกระทั่ง ไม่รุกรานใคร แต่ เป็นการกล่าวสรรเสริญในการกระทำที่ถูกต้อง และถือว่าเป็นตัวอย่างแก่ผู้อื่นด้วย ในเรื่อง ของการลงโทษ เช่น การลงพรหมทัณฑ์ต่อพระฉันทะ ซึ่งมีความเชื่อหยิ่งว่าตนเองเป็นผู้ อุปัฏฐากพระพุทธเจ้า ในสมัยที่ยังทรงพระเยาว์จนกระทั่งออกบวช เป็นเหตุให้พระฉันทะไม่ ยอมปฏิบัติตามคำสั่งสอนของครูอาจารย์ ด้วยเหตุนี้ เพื่อให้พระฉันทะรู้จักสำนึกในการ กระทำของตนเอง พระพุทธเจ้าจึงตรัสให้มีการลงพรหมทัณฑ์ ด้วยการไม่ให้ผู้ใดพูดคุยหรือ กล่าวตักเตือนอะไรเลยแก่พระฉันทะ โดยตรัสกับพระอานนท์ก่อนที่จะเสด็จปรินิพพานว่า อานนท์ เมื่อเราล่วงลับไปแล้ว สงฆ์พึงลงพรหมทัณฑ์แก่ภิกษุฉันทะ ด้วยการที่ว่า แม้ภิกษุ ฉันทะพึงจะพูดได้ตามต้องการ แต่ภิกษุไม่พึงว่ากล่าวตักเตือนพร่ำสอนเธอ^{๓๕}

การให้รางวัลของพระพุทธองค์นั้น ที่ปรากฏเด่นชัดก็คือ การตรัสยกย่องใน ความเป็นเลิศในด้านต่างๆ ที่เรียกว่าเป็น เอตทัคคะ เช่น ธรรมเนียมของพระสารีบุตรว่ามีความ เป็นเลิศในด้านมีปัญญามาก มีความเข้าใจอรรถแห่งธรรมที่ละเอียดลึกซึ้งได้ โดยเปรียบพระ สารีบุตรเหมือนเสนาบดีที่มีความรอบรู้ได้อย่างสูงสุด ดังพระพุทธพจน์ที่ว่า นรชนใดผู้ไม่ ต้องเชื่อใคร รู้จักนิพพานที่ปัจจุยอะไรปรุ่งแต่งไม่ได้ตัดรอยต่อแห่งการเกิดใหม่ ทำลาย โอกาสแห่งการท่องเที่ยวไปในสังสาร ความคลายหวังแล้ว นรชนนั้นแล เป็นบุรุษสูงสุด แม้ว่าพระพุทธเจ้าจะทรงใช้การชมเชยกย่องบ้าง ก็เป็นไปในรูปการยอมรับคุณความดีของผู้ นั้น เป็นการกล่าวชมโดยธรรม ให้เขามั่นใจในการทำความดีของตนแต่ไม่ให้เกิดเป็น การเปรียบเทียบข่มคนอื่นลง บางที่ทรงยกย่องเพื่อให้ถือเป็นตัวอย่างหรือเพื่อแก้ความเข้าใจ ผิด ให้ตั้งทัศนคติที่ถูก^{๓๖}

๑๐) การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

ปัญหาเฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นต่างครั้งต่างคราว ย่อมมีลักษณะแตกต่างกันไปไม่มีที่ ลื่นสุด การแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าต้องอาศัยปฏิภาณ คือความสามารถในการประยุกต์หลัก

^{๓๕} ที.ม. (ไทย) ๑๐ / ๒๑๖ / ๑๖๕.

^{๓๖} ขุ.ม. (ไทย) ๒๕ / ๘๘ / ๒๖๕.

วิธีการและเทคนิคต่างๆ มาใช้ให้เหมาะสมเป็นเรื่องเฉพาะคราวไป ในการประกาศพระศาสนาของพระพุทธเจ้าต้องเจอกับปัญหามากมาย และพระองค์ก็ต้องอาศัยปฏิภาณแก้ไขอยู่ตลอดเวลา เช่น กรณีของครอบครัวพราหมณ์ที่อยู่ในเมืองราชคฤห์ ฝ่ายสามีนับถือศาสนาพราหมณ์แต่ภรรยา นับถือพระพุทธศาสนา และภรรยาที่สรรเสริญพระพุทธคุณอยู่ตลอดเวลา จนสามีไม่พอใจ คอยพูดว่าร้ายพระพุทธเจ้าต่างๆ นานา

จนกระทั่งอยู่มาวันหนึ่งภรรยาทำอาหารหล่น แล้วปลั่งอุทานด้วยคำพูดที่แสดงออกถึงความเคารพต่อพระพุทธเจ้า พราหมณ์เกิดความไม่พอใจยิ่งนัก จึงไปเพื่อที่จะเอาชนะด้วยการถามให้พระพุทธเจ้าจนปัญญาในการตอบปัญหาว่า บุคคลกำจัดอะไรได้จึงอยู่เป็นสุข กำจัดอะไรได้จึงไม่โสกเศร้า ข้าแต่พระโคตม พระองค์ทรงพอพระทัยการกำจัดกรรมอย่างหนึ่งคืออะไร พระพุทธเจ้าทรงใช้กลวิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าด้วยการตรัสตอบว่า บุคคลกำจัดความโกรธได้จึงอยู่เป็นสุข กำจัดความโกรธได้จึงไม่เศร้าโสก พราหมณ์พระอรียะทั้งหลายสรรเสริญการกำจัดความโกรธ ซึ่งมีรากเหง้าเป็นพิษ มียอดหวาน เพราะบุคคลกำจัดความโกรธนั้นได้แล้ว จึงไม่เศร้าโสก ซึ่งหลังจากที่พระพุทธเจ้าตรัสแก้ปัญหาคบพราหมณ์จึงเกิดความเลื่อมใสและยอมรับที่จะเป็นสาวกของพระองค์ ซึ่งเนื้อหาในการตรัสตอบปัญหาโดยการแก้ไขปัญหาคบพราหมณ์ แสดงถึงลักษณะความเป็นบรมครูของพระพุทธองค์อย่างหาใครเปรียบได้^{๓๗}

๑๑) การให้เผชิญปัญหา

เป็นการสอนโดยให้ผู้ฟังได้เผชิญกับปัญหาและแก้ไขด้วยตนเอง ด้วยการทบทวนเหตุการณ์ต่างๆ ด้วยปัญญา เพราะบางปัญหามันก็ไม่สามารถช่วยได้ เช่น เรื่องของนางกิสสาโคตรมี เมื่อนางคลอดบุตรแล้ว บุตรนางได้เสียชีวิต นางก็มีความเศร้าโศกเป็นอันมาก ไม่ยอมทำการเผาศพบุตร นางได้อุ้มร่างอันไร้วิญญาณของบุตรไปเสาะแสวงหาหาเพื่อรักษาเพราะนางไม่เคยได้สัมผัสกับความตาย จนวันหนึ่งมีบัณฑิตได้แนะนำนางให้ไปเฝ้าพระพุทธเจ้าเพื่อทูลถามยารักษาบุตร นางก็ได้ไปเฝ้าและทูลถามหา พระพุทธองค์จึงตรัสให้นางไปหาเมล็ดพันธุ์ฝักกาคมาแต่มีข้อแม้ว่าในเรือนนั้นจะต้องไม่เคยมีบุคคลเสียชีวิต นางก็ได้เสาะแสวงหาแต่ก็ไม่มีเรือนใดที่ไม่เคยมีคนเสียชีวิต นางจึงได้สติจึงได้ทำการเผาบุตร เพราะนางได้รู้ถึงความจริงเองว่าความตาย หรือความพลัดพรากนั้นเป็นสิ่งที่มนุษย์ทุกคน

^{๓๗} ส.ส. (ไทย) ๑๕ / ๑๘๗ / ๒๖๔.

จะต้องพบ ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ เมื่อนางเข้าใจในข้อนี้เองแล้วจึงได้อุปสมบทเป็นภิกษุณี และในที่สุดได้บรรลุพระอรหัต^{๓๔}

จะเห็นได้ว่า การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในปัจจุบันนี้สอดคล้องกับเทคนิคและวิธีการสอนของพระพุทธเจ้า กล่าวคือ จะตั้งจุดมุ่งหมายในการสอนว่าจะกำหนดเป้าหมายเพื่ออะไร แล้วก็จะมีการเตรียมการเกี่ยวกับเนื้อหาเรื่องนั้นๆ โดยเรียงลำดับเนื้อหาจากยากไปหาง่าย พร้อมกับคำนึงถึงวุฒิภาวะของผู้ฟังว่า เขาจะสามารถเข้าใจและเอาใจใส่มากแค่ไหน เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามพุทธประสงค์ของพระพุทธเจ้าที่ยังมหาชนให้พ้นจากความทุกข์ โดยการน้อมนำเอาหลักพุทธธรรมในการดำเนินชีวิตที่สุขสงบทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชน และ สังคม

^{๓๔} มหามกุฏราชวิทยาลัย, จตุตถ ภาโล, พิมพ์ครั้งที่ ๒๗, (กรุงเทพมหานคร : มหามกุฏราชวิทยาลัย, พ.ศ. ๒๕๓๘), หน้า ๑๔๓-๑๔๗.

บทที่ ๔

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ เป็นการสื่อธรรมผ่านการปฏิบัติกรรมฐานที่เป็นรูปธรรม เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจในขณะปฏิบัติเพื่อนำหลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง นำไปใช้ในชีวิตให้เกิดเป็นประโยชน์แก่ตนเอง หรือบางครั้งก็เป็นผลส่งให้เกิดประโยชน์แก่สังคม โดยท่านได้พยายามอธิบายและจำแนกธรรมพร้อมทั้งวิธีในการปฏิบัติกรรมฐานออกให้เข้าใจง่ายเหมาะสมแก่ผู้ฟัง ซึ่งการทำเช่นนี้นำไปสู่สัมฤทธิ์ผลในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่สุด

พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ เป็นพระเถระที่มั่นคงในสืลาจารวัตร มีปฏิปทาน่าเลื่อมใสที่สำคัญท่านเป็นผู้ที่มีความแตกฉานในคำสอนของพระพุทธเจ้าที่เรียกว่าเป็น พระธรรมกถึก ประพาศคิดด้วยความสันโดษเป็นแบบอย่างแก่ศิษยานุศิษย์ ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ดำเนินรอยตามเบื้องพระยุคลบาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอรหันต์สาวก ในเรื่องการสันโดษ พอใจกับสิ่งที่เป็นอยู่ อาศัยอยู่ป่าหรือที่เรียกว่า อรัญญวาสี อยู่กับธรรมชาติ เกร่งครัดในการปฏิบัติ ถือความสันโดษ ยินดีในสิ่งที่ตนมี ทุ่มเทชีวิตเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างจริงจังแม้ว่าร่างกายจะไม่อำนวย

ท่านเป็นกัลยามิตรของผู้ฟัง ท่านจะสนทนาธรรมด้วยถ้อยคำสุภาพ มีปฏิสันถารกับบุคคลที่ไปเยี่ยมและสนทนาธรรมเท่าเทียมกัน มีทั้งอามิสปฏิสันถารและธรรมปฏิสันถาร จากการศึกษาผลงานและจากการสัมภาษณ์ลูกศิษย์ที่ใกล้ชิดและผู้เข้าร่วมปฏิบัติธรรมในสำนักของท่าน จึงเห็นว่าท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ จะปฏิบัติตนต่อผู้ฟังตามองค์ธรรมของกัลยาณมิตร ๗ ประการ^๑ ดังนี้

๑. ปิโย เป็นที่รัก คือ สร้างความรู้สึกรักสนิทสนมเป็นกันเองชวนให้ผู้ฟังสนใจอยากฟัง อยากถาม อยากสนทนาด้วยเพราะท่านจะพูดเป็นภาษาท้องถิ่น เป็นส่วนมาก คือ ภาษาอีสานหรือภาษาตามที่ผู้ที่มาถาม เช่น ภาษากลาง ภาษาอังกฤษ จึงเกิดความเป็นกันเองกับผู้ฟัง

^๑ ม.ม. (ไทย) ๑๓/๕๘๕/๕๖.

๒. **ครู** เป็นที่เคารพ คือ มีความประพฤติทางกาย วาจา ที่เหมาะสมแก่บุคคลทุกฐานะชวนให้เกิดความอบอุ่นใจเป็นที่ฟังได้อย่างไม่มีข้อกังขา จะเห็นได้จากช่วงท่านอาพาธ สุขภาพไม่แข็งแรง แต่ท่านก็ยังให้การต้อนรับกับญาติธรรมด้วยท่าทางที่เต็มใจยิ้มต้อนรับเสมอต้นเสมอปลาย^๒

๓. **ภานีโย** เป็นที่น่าเจริญใจ คือ มีความรู้จริง ทรงภูมิปัญญาแท้จริงและเป็นผู้ฝึกฝนปรับปรุงตนเองอยู่เสมอเป็นแบบอย่างที่ดี ทำให้ผู้ฟังเกิดศรัทธาได้ ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ สามารถจดจำและอธิบายพระไตรปิฎกได้อย่างแม่นยำและถูกต้อง ถ้ายทอดธรรมที่ยากให้ผู้อื่นเข้าใจได้โดยง่าย

๔. **วตฺตา** รู้จักพูดชี้แจงเผยแผ่ให้ได้ผล อธิบายธรรมอันสุขุมให้ผู้อื่นฟังได้ ในรูปแบบต่างๆ เพื่ออธิบายให้ผู้ฟังเข้าใจหลักธรรมที่ถูกต้อง ปรากฏอยู่ในงานแถบเสียงของท่านมากถึง ๔๑๗ เรื่อง

๕. **วจนกฺขโม** อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟัง คำถาม คำล่วงเกิน คำตักเตือน (ปวาราณา) ไม่เบื่อหน่าย ไม่เสียอารมณ์ พร้อมที่จะแก้ไขข้อบกพร่องที่เกิดขึ้น

๖. **คมฺภีรญฺจ กถํ กตฺตา** สามารถอธิบายหลักธรรมที่ลึกซึ้งให้ผู้ฟังเข้าใจได้ด้วย นิรุกติศาสตร์ คือ สามารถอธิบายธรรมได้หลากหลายภาษา โดยท่านจะเลือกให้เหมาะสมกับผู้ฟังในขณะนั้นเพื่อให้เกิดศรัทธาและยอมรับปฏิบัติตามท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ จะเป็นผู้ใคร่ในการศึกษาอยู่ตลอดเวลาท่านมิได้เจาะจงอยู่เฉพาะคำสอนของพระพุทธศาสนาเท่านั้น แต่ท่านยังศึกษาคำสอนจากศาสนาอื่นๆ ด้วย เพื่อให้รู้เขารู้เราง่ายต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

๗. **โน จญฺฐาเน นิโยชเย** ไม่ชักนำผู้ฟังให้เดินผิดทางไปจากพุทธคำรัส ดังที่ท่านกล่าวเป็นภาษาอีสานเสมอในขณะเทศน์เพื่อชักชวนให้ผู้ฟังปฏิบัติตนเองให้ถูกต้องตามหลักของพระพุทธศาสนาว่า

“จุดตะเกียงให้แยงแสงแจ่มรุ่ง
พอให้ฝูงพี่น้องเขาได้สู้อ้อมทาง
อากาศกว้างสุดขอบจักรวาล

^๒ สัมภาษณ์, พระไพศิษฐ์ ปภสฺสโร, เจ้าหน้าที่คลังเสียง วัดไตรสิกขาตามลตราม, ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘.

เมื่อนิสิตชั่วตาเป็นเย็น
คือจิ้งเหมยๆ หมอกโสมฮาโลกุ่ม
ผายโศคให้พอดินได้ชุ่มเย็น”^๓

เป็นการชักชวนให้ผู้ฟังเดินตามคำสอนของพระพุทธศาสนา โดยท่านจะนำหลักอานาปานสติและโศดาปัตตติยังคะ มาแสดงแก่พุทธบริษัทให้เกิดความเห็นที่ถูกต้องต่อหลักธรรม

จากหลักธรรมทั้ง ๗ ประการที่กล่าวมา พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ท่านจะใช้เป็นเครื่องมือในการชี้ให้ผู้ฟังเห็นโทษและคุณ เห็นประโยชน์และสิ่งที่มีโทษประโยชน์จากหลักธรรมแต่ละข้อแต่ละเรื่องที่ท่านยกขึ้นแสดง การเผยแผ่พระพุทธศาสนาจะประสบผลสำเร็จได้มากหรือน้อยนั้น สิ่งที่สำคัญจะต้องอยู่ที่บุคคลผู้เผยแผ่เอง ก็จะต้องเป็นบุคคลที่เพียบพร้อมด้วยวิชา (ความรู้) จรรยา (ความประพฤติ) เพราะว่าถ้าผู้เผยแผ่มีองค์ธรรมทั้ง ๒ อย่างนี้แล้วการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ก็จะสามารทำได้ง่ายและประสบผลสำเร็จได้เป็นอย่างดี ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ นับว่าเป็นนักเผยแผ่ที่มีองค์ธรรมทั้ง ๒ อย่างครบบริบูรณ์ เพราะท่านดำรงตนตามหลักแห่งโอวาทปาติโมกข์ คือ มีความสำรวม (ปาติโมกฺเข จ สํวโร) มีความรู้จักปริมาณในการนั้น (มตฺตตณฺณตฺตา จ ภตฺตสฺมี) มีการอยู่ในที่อันสงัด (ปนฺนตณฺจ สยนาสนํ) ไม่ว่าจะร้ายไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายผู้อื่น (อนุปฺวาโท อนุปฺมาโต) ในขณะที่แสดงธรรม จึงทำให้งานเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่าน เกิดผลสัมฤทธิ์ดังปรากฏในปัจจุบัน

หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อหลักธรรม คือ การเทศนา อบรม และการปฏิบัติกรรมฐาน ซึ่งเป็นกระบวนการนำเสนอหลักปฏิบัติสู่พุทธบริษัทและเพื่อแสดงให้เห็นว่า พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ นำหลักการนี้ไปสู่วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ตั้งอยู่บนความถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ดังนั้นผู้วิจัยขอเสนอการศึกษาตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

^๓ พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ, เอ็นไอหลูกปลูกให้ตื่น (ไอ้ชาติคน), เทพคาสเสท ปี ๒๕๓๖.

๔.๑ เทคนิควิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาพบว่าพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ท่านใช้เทคนิคและวิธีการในการเผยแผ่พุทธธรรมด้วยวิธีการยกอุทาหรณ์และเล่านิทานประกอบ พร้อมกับยกคำคม (ผญา) และพุทธศาสนสุภาษิต ในการตอบปัญหาและการแสดงธรรมทุกครั้งนอกจากนี้ท่านยังนำเหตุการณ์ปัจจุบันมาแสดงประกอบด้วยในการแสดงธรรม ทำให้ผู้ฟังสามารถรู้ทันเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการฟังธรรม ทำให้เห็นภาพชัดเจน ไม่เกิดความเบื่อหน่ายจึงทำให้การสื่อสารของท่านหลากหลายวิธีการ ดังนั้นเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา นั้นมีอยู่หลายแบบพอสรุปได้ดังนี้

๑) การสนทนาธรรม (ธรรมสากัจฉา) ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา จะใช้สนทนากับผู้ฟังซึ่งเป็นการตั้งปัญหาให้ผู้ฟังเกิดความสนใจอยากจะสนทนาด้วยและเป็น การตอบปัญหาของผู้สงสัยด้วย ซึ่งการทำเช่นนี้ เป็นวิธีการที่สร้างความคิดให้แก่ผู้สงสัยได้ ขบคิดทบทวนถึงคำตอบหรือแม้แต่คำถามของท่านเองจะทำให้ผู้ฟังเกิดปัญญา เช่นท่านจะสนทนาเรื่อง การปฏิบัติ การรักษาศีล เป็นต้น โดยท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา จะสนทนาธรรมกับผู้ถามโดยตรง

๒) การแสดงธรรม (ธรรมบรรยาย) เป็นวิธีการเผยแผ่ธรรมที่ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ใช้บ่อยที่สุดของท่านหรือจะว่าใช้เป็นประจำก็ได้ เพราะการใช้เทคนิคและวิธีการอย่างนี้ จะทำให้มีโอกาสให้ผู้ฟังมาร่วมกันมากๆ เช่น วันพระ งานอบรมเสชะปฏิบัติ หรืองานนิมนต์ตามสถานที่ต่างๆ ในงานแต่ละครั้งจะมีผู้ฟังตั้งแต่ ๒,๐๐๐ - ๑๐,๐๐๐ คน โดยพื้นฐานแล้วบุคคลที่มาฟังธรรมจากท่านพระอาจารย์จะมีความศรัทธาเป็นพื้น จึงง่ายต่อการแนะนำหลักพุทธธรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจเพิ่มเติมเพิ่มพูนความรู้ให้มากขึ้น โดยไม่ต้องใช้เหตุผลชักชวนและทุกคน เมื่อทราบว่าท่านจะแสดงธรรมก็จะมารอฟังธรรมเพื่อน้อมนำเอาไปปฏิบัติ จนเกิดผลสำเร็จแก่ตนเองและครอบครัวตามควรแก่ฐานะ

๓) การตอบปัญหา เป็นการเผยแผ่ที่ต้องการดูแลลักษณะปัญหาและเลือกวิธีตอบให้เหมาะสม เพื่อให้ผู้ถามได้รับความรู้อย่างถูกต้อง โดยท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ท่านจะใช้ปฏิภาณและความรู้ที่ได้ศึกษาหลักพุทธธรรมเพื่อตอบปัญหา เช่น

๓.๑) **ตอบแบบตรงไปตรงมา** (เอ็งสงสัยปัญหา) คือ ตอบแบบไม่มีเงื่อนไขถามอย่างไรก็ตอบอย่างนั้น คำที่ท่านตอบปัญหาเรื่อง วินัยของพระสงฆ์ต้องอาบัติปาราชิกแล้วไม่บอกคืนสิกขาบท ในเวลาให้การอุปสมบทกุลบุตรจะสมบูรณ์หรือไม่? ท่านอาจารย์

ก็ได้ตอบผู้ถามว่า ไม่มีสักบาทจะบอกคืน แม้ว่าจะลาสิกขาหรือไม่ก็มีผลเหมือนกันเพราะขาดจากความเป็นภิกษุแล้ว ดังนั้นการบวชจึงไม่สมบูรณ์เพราะเป็นบุคคลวิบัติ โดยท่านอุปมาว่า ภิกษุต้องอาบัติปาราชิก เหมือนบุคคลที่ตายแล้ว หมอไม่สามารถที่จะเยียวรักษาให้หายได้ฉันใด ภิกษุนั้นจะบอกลาสิกขาหรือไม่ก็เช่นกัน

๓.๒) ตอบแบบย้อนถามก่อน (ปฏิบัติจนพยากรณ์ปัญหา) ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ จะไม่ฟังคำตอบทันทีในแง่ใดแง่หนึ่ง แต่ท่านจะใช้วิธีการย้อนถามก่อน เพื่อให้ผู้ถามได้รับคำตอบเอง เช่น ถามเรื่องอานิสงส์การรักษาศิลมีหรือไม่ ท่านก็ย้อนถามว่ามีไหมละ ท่านก็ถามต่อว่า แล้วอากาศมีไหม เมื่อได้รับคำตอบว่ามี ท่านก็ตอบว่า อานิสงส์ก็เช่นกัน โดยอธิบายเพิ่มเติมว่าอากาศเป็นช่องของจักรวาลไม่สามารถสัมผัสได้แต่ก็มีอยู่ อานิสงส์ก็เช่นกันไม่สามารถสัมผัสได้ด้วยรูปธรรมแต่ก็ให้ผลสำหรับผู้ทำความดี

๓.๓) ไม่ตอบ (ฐปณียปัญหา) คือ ปัญหาที่ไม่มีประโยชน์ ที่จะทำให้ผู้ถามได้รับความรู้เพื่อนำไปสู่ที่สุดแห่งทุกข์ เพราะบางครั้งอาจจะมีผู้ฟังที่ไม่ดีจะถามแบบทดลองภูมิเพื่อต้องการจะหาเหตุให้เกิดเรื่อง เช่น ปัญหาเรื่อง ตายแล้วได้เกิดหรือไม่ สวรรค์ นรกมีจริงหรือไม่ ชาตินี้ชาติหน้ามีจริงหรือไม่

ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ จะไม่ตอบเพราะท่านบอกว่า แม้แต่พระพุทธเจ้าก็ไม่ทรงตอบเพราะตอบแล้วก็ไม่คลายความสงสัยแก่ผู้ถามท่านจะชวนให้ปฏิบัติ คุณก็จะรู้เอง

จากวิธีการทั้ง ๓ อย่างนี้ เป็นวิธีการที่ทำให้ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ประสบผลสำเร็จในการเผยแผ่พุทธธรรม ทำให้ชื่อของท่านมีบุคคลรู้จักโดยเฉพาะในภาคอีสานจะได้รับความนิยมนับอย่างมาเพราะท่านมีความรู้ ทั้งคัมภีร์และวิปัสสนาธุระชี้แจงสิ่งที่ถูกต้องตามหลักพุทธธรรมของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่งเสริมให้เกิดความสงบสุขในสังคม โดยท่านมีเทคนิคและวิธีการนำเสนอพุทธธรรมแก่สังคม ดังนี้ คือ

๑. การเผยแผ่พุทธธรรมด้วยการอุปมา
๒. การเผยแผ่พุทธธรรมด้วยอุทาหรณ์
๓. การเผยแผ่พุทธธรรมด้วยพุทธภาษิต
๔. การเผยแผ่พุทธธรรมด้วยภาษาต่างๆ เช่น ไทย อังกฤษ อีสาน (ผญา)

ดังจะได้กล่าวในรายละเอียดต่อไป

๔.๒ การนำเสนอพุทธธรรมด้วยการเปรียบเทียบกับอุปมาอุปไมย

การนำเสนอหลักพุทธธรรมด้วยวิธีการเปรียบเทียบกับอุปมาก็เหมือนกับยกนิทานหรือยกอุทาหรณ์ เป็นวิธีการที่ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ใช้ในการเทศน์หรือการบรรยายธรรม ในหัวข้อธรรมที่ยากแก่การเข้าใจเป็นส่วนใหญ่ซึ่งวิธีการนี้ทำให้ผู้ฟังมองภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้นในการบรรยายธรรมท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ จะเปรียบเทียบหรืออุปมาอุปไมยให้เห็นภาพชัดเจนหลังจากอธิบายหลักพุทธธรรมไปแล้ววิธีการเช่นนี้จึงเหมาะกับกลุ่มบุคคลที่มีการศึกษาเพื่อให้เกิดความคิดจากการได้คิดการเปรียบเทียบ

การใช้อุปมา คือ การยกตัวอย่างของจริงหรือปรากฏการณ์จริงที่เป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีอยู่และใกล้ตัวผู้ฟัง เป็นสิ่งที่คนเรารู้เห็นกันอยู่ดาษดื่นทั่วไป การนำรูปธรรมไปเปรียบเทียบกับสิ่งที่เป็นนามธรรมนั้น จะช่วยให้เรื่องที่ลึกซึ้งเข้าใจยากปรากฏความหมายเด่นชัดและเข้าใจง่ายขึ้น ส่วนการนำนามธรรมไปเปรียบเทียบกับรูปธรรม จะช่วยให้เนื้อความหนักแน่นขึ้น อุปมาอุปไมยในพระสูตรต่างๆ ที่พระพุทธองค์ทรงนำมาเปรียบเทียบให้ผู้ฟัง เข้าใจธรรมมีเป็นจำนวนมาก เช่น

“ธรรมทั้งหลายมีใจเป็นหัวหน้า มีใจเป็นใหญ่ สำเร็จด้วยใจ
ถ้าคนมีใจดี ก็จะมีคุณดีหรือทำดีตามไปด้วย เพราะความดีนั้น
สุขยอมติดตามเขาไป เหมือนเงาติดตามตัว ฉะนั้น”^๔

“ภูเขาศีลาล้วน เป็นแท่งทึบ ย่อมไม่สะเทือนเพราะลม จันใด
บัณฑิตทั้งหลาย ย่อมไม่หวั่นไหว เพราะนิทานหรือสรรเสริญ จันนั้น”^๕

เป็นการเปรียบเทียบว่า ภูเขามีกำลังที่จะต้านทานแรงลมที่มากกระทบได้บัณฑิตก็เช่นกันจะต้องเป็นบุคคลที่หนักแน่นไม่หวั่นไหวแม้จะมีคำชมและคำติแต่ก็ให้ทำหน้าที่ของตนเองให้ดีที่สุด

ภิกษุทั้งหลายรายนีวหรือรายนีวหัวแม่มือปรากฏอยู่ที่ค้ำมิดของช่างไม้ หรือลูกมือของช่างไม้ แต่ช่างไม้หรือลูกมือของช่างไม้นั้นหาว่า วันนี้ค้ำมิดของเราสึกไป

^๔ พุ.ธ. (ไทย) ๒๕ / ๒ / ๒๔.

^๕ พุ.ธ. (ไทย) ๒๕ / ๘๑ / ๕๓.

ประมาณเท่านี้ เมื่อวานนี้สึกไปประมาณเท่านี้ วันก่อนๆ สึกไปประมาณเท่านี้ ที่แท้เมื่อค้ำม
มีดสึกไปแล้ว ช่างไม้หรือลูกมือของช่างไม้นั้นก็รู้ว่าสึกไปแล้ว แม้ฉันใด

ภิกษุทั้งหลาย ก็ฉันนั้นเหมือนกัน เมื่อภิกษุประกอบภาวนาอยู่เนื่อง ๆ หารู้ไม่ว่า
วันนี้อาสนะทั้งหลายของเราสิ้นไปประมาณเท่านี้ เมื่อวานนี้สิ้นไปประมาณเท่านี้ วันก่อนๆ
สิ้นไปประมาณเท่านี้ก็จริง ถึงอย่างนั้น เมื่ออาสนะสิ้นไปแล้ว เธอก็รู้ว่าสิ้นไปแล้ว

ภิกษุทั้งหลาย เมื่อเรือเดินสมุทรที่เขาผูกด้วยเครื่องผูกคือหวาย จอดอยู่ในน้ำ
ตลอดฤดูฝน พอถึงฤดูหนาว เขาก็เข็นขึ้นบก เครื่องผูกเหล่านั้นต้องลมและแดดแล้วถูกฝนตก
รดย่อมผุเปื่อยโดยง่ายเลย แม้ฉันใด ภิกษุก็ฉันนั้นเหมือนกัน เมื่อประกอบภาวนาอยู่เนื่องๆ
สังโยชน์ทั้งหลาย ก็เสื่อมสิ้นไปโดยง่ายเช่นกัน

จากตัวอย่างการใช้อุปมาของพระพุทธเจ้านั้น ผู้ฟังย่อมเข้าใจถึงคำสอนของ
พระองค์อย่างชัดเจน ผู้ฟังตรงตามความเป็นจริงได้ เพราะเป็นสิ่งที่เห็นง่ายไม่ต้องไป
จินตนาการ เช่นเรื่องเงาตามตัว เป็นสิ่งที่ไม่ต้องไปหาที่ไหนติดตัวอยู่นั้นแหละ ดังนั้น พระ
อาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ จึงได้นำเอาวิธีการอุปมาใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพราะ
ท่านเห็นว่าหลักพุทธธรรมบางข้อนั้นยากแก่การเข้าใจ แต่ถ้าเรายกขึ้นเป็นรูปธรรมโดยการ
เปรียบเทียบก็จะทำให้ผู้ฟัง มองตามและเห็นความจริงได้อย่างชัดเจนและมีความเข้าใจมาก
ขึ้น เช่น ตัวอย่างที่เป็นภาษาท้องถิ่นอีสานในรูปแบบของผญา คือ

“เจ้าผู้นอนในมุ้งสั่งมาให้ยุ่งกั๊ด เต็น้อย
บัดข่อยนอนเปลือยป่าสั่งบมียุ่งต้อง
เจ้าผู้ไซหลังหล่าบ่หมาเนปลาถึกแต่เต่า
ไปยามยามมือเข้าค้ำพ้อว่าแม่น โพน
โนนโนนมีแต่หญ่าทางงาไซมีแต่ยุ่งฮากไผ่
เลิกเข้าไปทางโนนๆ ผัดแสฮ่งคือกุงสิแก่นดี เต็น้อย”^๖

พอท่านพูดภาษาผญาขึ้นตั้งไว้ ท่านก็ตีความ อธิบายปริศนาธรรมให้ผู้ฟังได้
เข้าใจอย่างเป็นที่พึงพอใจ ซึ่งได้ตีความอุปมาไว้ว่า เจ้าผู้นอนในมุ้งสั่งมาให้ยุ่งกั๊ด เต็น้อย บัด
ข่อยนอนเปลือยป่าสั่งบมียุ่งต้อง ท่านเปรียบคนนอนในมุ้งเป็นพวกที่มีอิทธิพลคนบาป
แสวงหาสมบัติด้วยการคดโกงถึงแม้จะอยู่ในบ้านที่มั่นคง แต่ก็ทุกข์ใจหาความสุขไม่ได้

^๖ พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ, เหลียวหลังของเก่าอีสาน ชุดที่ ๒, แผ่น MP ๓

ตรงกันข้ามกับคนที่ประพาศุจริตแม้ว่าจะไม่ได้อยู่บนที่มั่นคงถาวรแต่ก็ไม่ถูกยุ้ง คือความทุกข์ใจกัดกร่อนจิตใจ นอนสบายไม่คิดมาก เจ้าผู้ไขหลังหล่าบ่หมานปลาถึกแต่เต่า ยามยามมือเข้าคลำพ้อว่าแมนโพน เปรียบเหมือนพุทธศาสนิกชนที่นับถือพระพุทธศาสนาส่วนมากจะนับถือเฉพาะเปลือกนอกเท่านั้นจะไม่ค่อยสนใจหลักธรรม ของพระพุทธเจ้า ได้ข่าวว่าอาจารย์ที่ไหนให้ห่วยเก่งจะไปที่นั่นคือหวังเฉพาะเปลือกนอกของศาสนา ยังโง่เหมือนเต่าอยู่ โนนโนนมีแต่หญ้าทางงาไซมิแต่ยุ่งหากไฟ เลิกเข้าไปทางในๆ ผัดแสย่งคือกึ่งลิแค้นดี เปรียบเหมือนจิตใจของบุคคลที่ลุ่มหลงในความโลกเหมือนนรกของไฟที่สะสมตะกอนไว้ เพราะความอยากได้ อยากมี อยากเป็น แม้นไปทำบุญทุกวันก็ไม่ได้พบกับความสุขเพราะหวังความร่ำรวยจากหวย เมื่อไม่ถูกหวยก็เกิดความทุกข์ มีการทะเลาะกันภายในครอบครัวขึ้น เมื่อนานๆ เข้าก็จะทำให้เป็นบ้าได้เพราะไปทำบุญเพื่อหวังเอาหน้า และอยากรวยทางลัด

เป็นที่น่าสังเกตว่าบทพญาดังกล่าว สามารถที่จะตีความในแง่อื่นได้ซึ่งอาจจะไม่เหมาะสม แต่ท่านพระอาจารย์สมภพ โขติปญโญ ก็ได้ตีความหมายในเชิงจริยธรรมในแง่ของการอุปมาเปรียบเทียบให้เห็นว่าพุทธศาสนิกชนที่นับถือพระพุทธศาสนาที่เข้าถึงหลักธรรมของพระพุทธเจ้าจริงๆ นั้นมีน้อย เพราะส่วนใหญ่จะหนักใน รูป และ เสียง ของพระเกจิอาจารย์รุ่นหลังเท่านั้น นับว่าเป็นการตีความให้เห็นได้ชัดเจนมากขึ้น

๔.๓ การนำเสนอพุทธธรรมด้วยการใช้วิธียกอุทาหรณ์และเล่านิทาน

การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทานมาประกอบการบรรยายหลักธรรม เป็นการช่วยให้เข้าใจความหมายได้ง่ายและชัดเจน ช่วยให้จำได้แม่นยำ เห็นจริง และเกิดความเพลิดเพลิน ทำให้เนื้อหาธรรมที่เสนอเพิ่มจุดสนใจยิ่งขึ้น ในข้อนี้จะเห็นว่าพระพุทธเจ้าทรงใช้อุทาหรณ์และนิทานประกอบการสอนอยู่เสมอ เช่น ครั้งหนึ่งพระพุทธเจ้าทรงทราบเรื่องที่สมณพราหมณ์ และปริพาชกทะเลาะกัน ยึดความคิดเห็นของตนเท่านั้นถูก ของคนอื่นผิดหมด พระองค์จึงตรัสเล่านิทานไว้ว่า

ภิกษุทั้งหลาย เรื่องเคยมีมาแล้ว ในกรุงสาวัตถีนี้แล มีพระราชพาพระองค์หนึ่งรับสั่งว่า พ่อหนุ่มเจ้าจงไปบอกให้คนตาบอดทั้งหมดในกรุงสาวัตถีมาประชุมร่วมกันบรูษนั้น ทูลรับสนองพระดำรัสแล้ว พาคนตาบอดทั้งหมดในกรุงสาวัตถีเข้าไปเฝ้าพระราชมาถึงที่ประทับ ได้กราบทูลพระราชดำรัสว่า ขอเดชะ คนตาบอดทั้งหลายในกรุงสาวัตถีมาประชุม

กันแล้ว พระเจ้าข้า พระราชาตรัสว่า พ่อหนุ่ม ถ้าอย่างนั้น เจ้าทรงแสดงช้างแก่คนตาบอดทั้งหลายเถิด บุรุษนั้นทุลรับสนองพระคำรัสแล้วแสดงช้างแก่พวกคนตาบอด คือ แสดงหัวช้างแก่คนตาบอดพวกหนึ่ง แสดงหูช้างแก่คนตาบอดพวกหนึ่ง แสดงงาช้างแก่คนตาบอดพวกหนึ่ง แสดงระหว่างขาอ่อนช้างแก่คนตาบอดพวกหนึ่ง แสดงเท้าช้างแก่คนตาบอดพวกหนึ่ง แสดงหางช้างแก่คนตาบอดพวกหนึ่ง แสดงขนหางช้างแก่คนตาบอดพวกหนึ่ง พระราชาตรัสว่า ท่านทั้งหลาย พวกท่านกล่าวว่า ข้าพระองค์ทั้งหลายเห็นช้างแล้ว ช้างเป็นเช่นไร?

คนตาบอดพวกที่คลำหัวช้างทุลอย่างนี้ว่า ช้างเหมือนหม้อ
 คนตาบอดพวกที่คลำหูช้างทุลอย่างนี้ว่า ช้างเหมือนกระดิ่ง
 คนตาบอดพวกที่คลำงาช้างทุลอย่างนี้ว่า ช้างเหมือนตอไม้
 คนตาบอดพวกที่คลำวงช้างทุลอย่างนี้ว่า ช้างเหมือนงอนไถ
 คนตาบอดพวกที่คลำตัวช้างทุลอย่างนี้ว่า ช้างเหมือนขี้ข้าว
 คนตาบอดพวกที่คลำเท้าช้างทุลอย่างนี้ว่า ช้างเหมือนเส้า
 คนตาบอดพวกที่คลำระหว่างขาอ่อนช้างทุลอย่างนี้ว่า ช้างเหมือนครก
 คนตาบอดพวกที่คลำหางช้างทุลอย่างนี้ว่า ช้างเหมือนสากตำข้าวพระเจ้าข้า
 คนตาบอดพวกที่คลำขนหางช้างทุลอย่างนี้ว่า ช้างเหมือนไม้กวาดพระเจ้าข้า
 ภิภุทั้งหลาย คนตาบอดเหล่านั้นต่างกำหนดทุมเถียงกันว่า อย่างนี้คือช้าง
 อย่างนี้ไม่ใช่ช้าง ช้างต้องไม่เป็นอย่างนี้ ช้างต้องเป็นอย่างนี้^๓

การยกอุทาหรณ์และการเล่านิทาน แล้วนำหลักพุทธธรรมมาแทรกในระหว่างการบรรยายธรรมเพื่อเป็นบทสรุปย่อให้ผู้ฟังได้เข้าใจอีกนั้น เป็นวิธีการที่ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เช่น นิทานจากอรรถกถาธรรมบท นิทานชาดก นิทานพื้นบ้าน นิทานเชิงประวัติศาสตร์ บ้านเมือง ศาสนา หรือแม้แต่นวนิยายอิงธรรมะ เพื่อเป็นการปูทางให้ผู้ฟังได้มีจิตใจที่คล้อยตามเพื่อที่จะได้รับฟังอย่างตั้งใจ และมีความเข้าใจในหลักพุทธธรรมที่ท่านสื่อออกมา เช่น หลักพุทธธรรมข้อออกัตถุญญ เพื่อให้เห็นตัวอย่างและจำเนื้อหาของหลักพุทธธรรมให้ง่ายท่านจึงยกอุทาหรณ์ของบุคคลไม่ดีขึ้นมาเป็นอุทาหรณ์เพื่อสอนให้เยาวชนรู้จักสำนึกในบุญคุณของบุพการี ดังมีใจความว่า

^๓ บุ.ขุ. (ไทย) ๒๕ / ๕๔ / ๒๕๓.

๑) การยกอุทาหรณ์ เช่น ท่านได้ไปแสดงธรรมต่อเยาวชน ท่านยกอุทาหรณ์ คนเนรคุณมารดา คือ เรื่องเกิดขึ้นที่จังหวัดตรัง มีชายคนหนึ่งอาศัยอยู่กับแม่ เป็นคนติดการพนัน ล้างผลาญสมบัติของแม่ไม่เอาการเอางาน ไม่ช่วยงานบ้านแม่ แม่บอกไม่รู้จักเชื่อฟัง แม่ก็แก้ทำมาหากินก็ไม่ได้เที่ยวไปขอกินกับเพื่อนบ้าน คิดมากเรื่องลูกจนเกิดล้มป่วยปวดหัวอย่างรุนแรง ทำให้ตาฝ้าฟาง จนบอดในที่สุด ลูกชายก็ไม่เหลียวแล ทอดทิ้งแม่ ติดการพนัน วันหนึ่งแม่ไปตามถึงวงไฮโล เพื่อนบอกว่าแม่มาหา แกก็หลบหนี แม่ก็เลยพูดว่า “สาธุ มีลูกคนเดียว เลี้ยงมาด้วยความลำบากแต่แม่ก็ไม่รู้จักรับบุญคุณ ขอให้มันตาบอดเหมือนแม่” ต่อมาลูกชายของแกก็เกิดปวดหัวอย่างรุนแรง จากที่ไม่รู้จักรับบุญคุณของแม่ ในที่สุดแกก็ตาบอดเหมือนแม่ ๆ นี่ยกอุทาหรณ์ตัวอย่างของคนไม่ดีสอนเพื่อเตือนสติลูกหลาน^๔

๒) การเล่านิทานประกอบ เช่น เรื่องช้างพระโพธิสัตว์ชื่อ ธนपालกะ ช้างพระโพธิสัตว์เป็นช้างเผือก งาดำ เล็บดำ เป็นช้างมงคล อยู่กับแม่เลี้ยงแม่ แม่ช้างตาบอด ช้างธนपालกะหาอาหารมาให้แม่ทุกวัน แต่พอลับสายตาของธนपालกะ ช้างตัวอื่นก็มาแย่งกินอาหารของแม่ แม่ได้รับความลำบากมาก วันหนึ่งธนपालกะจึงได้พาแม่หนีไปอยู่ป่าหิมพานต์ ภูเขาจันทโรทระ วันหนึ่งออกหาอาหารให้แม่ ไปได้ยินคนร้องไห้ เพราะหลงป่าก็เลยได้พาไปส่งเพื่อให้กลับบ้านเมืองพาราณสี และได้ทำสัญญาว่า ธนपालกะได้ขอร้องให้คนหลงทางว่าห้ามบอกใครว่าเจอเราในป่า แต่คนหลงป่าไม่ได้อธิษฐานสัญญาว่าเรื่องไปบอกพระราชา และได้รับรางวัล ๑๐,๐๐๐ กหาปณะ พระราชาได้นำกำลังนายควาญช้างไปจับช้างธนपालกะ วันนั้นธนपालกะได้ออกหาอาหารให้แม่ก็โดนจับเข้าในเมือง ธนपालกะก็คิดถึงแม่ ไม่กินอาหาร ส่วนแม่ก็ตามหาลูกจนเหนื่อยล้าไปสลับไกลบริเวณแหว พระราชาก็ได้สอบถามช้างธนपालกะว่า ทำไมไม่กินอาหาร ธนपालกะก็เล่าให้ฟังเรื่องแม่ที่ตาบอดถ้าขาดเขาแล้วไม่มีใครดูแล พระราชาก็เลยปล่อยให้กลับป่า ก็รีบไปหาแม่ก็ไม่เจอ ก็ออกตามหา ก็ไปเจอสลบอยู่ ก็ได้ไปเอาน้ำมาพรมให้แม่ก็ฟื้นขึ้นมา ด้วยความเหนื่อยล้าไม่ได้กินอาหารและคิดถึงลูก แกก็เลยซื่ออกและตายไป ส่วนคนหลงทางด้วยไม่รักษาสัญญา ทำให้แม่ลูกแยกทางกันจนเสียชีวิต ก็ถูกแผ่นดินสูบ...๑ นิทานเรื่องนี้ชี้ให้เยาวชนเห็นความกตัญญูกตเวทีของช้างธนपालะจึงถูกปล่อยกลับ ส่วนความอกตัญญูของคนหลงทางทำให้แผ่นดินสูบ

^๔ พระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ, นิทานชาดกสำหรับเยาวชน, เทปคาสเสต ปี ๒๕๓๔.

๔.๔ การนำเสนอพุทธธรรมด้วยการยกสุภาษิต คำคม คำกลอน ผนญา

การนำเสนอหลักพุทธธรรมด้วยวิธีการยกพระพุทธานุศาสนสุภาษิต สุภาษิต ภาษิต คำคม ปรัชญา มาประพันธ์ คำกลอน ผนญา มาประกอบกับการบรรยายธรรมนั้น เป็นวิธีการที่ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ใช้บ่อยและมากที่สุด จะเห็นว่าวิธีการนี้ท่านยกหัวข้อพุทธธรรมขึ้นมาครั้งใดจะมีพุทธภาษิต คำคม ภาษิต ปรัชญา มาประพันธ์คำกลอน ผนญา มาประกอบรองรับอยู่เสมอ ท่านยกหัวข้อพุทธธรรมบทไหนขึ้นมาท่านก็จะมีพุทธภาษิต คำคม ผนญา แทรกอยู่เสมอบางครั้ง พุทธสุภาษิต คำคม ผนญา เหล่านั้นคล้ายเหมือนกับเป็นบทสรุปหรือเป็นบทอ้างอิงในเรื่องนั้นๆ เพื่อสร้างความน่าสนใจให้แก่ผู้ฟังมากขึ้นเพราะท่านจะเชื่อมหรือแทรกด้วยคำเหล่านี้ตลอดโดยเฉพาะบทผนญา ถือเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท่านก็ว่าได้ เพื่อให้เข้าถึงผู้ฟัง จนเกิดความแจ่มแจ้ง ทำให้ประเด็นเด่นชัดและได้คติธรรมไปเพื่อดำเนินชีวิตให้ดีงาม ลักษณะการนำเสนอประเภทนี้ ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ใช้บรรยายธรรมเพื่อจะคลี่คลายหลักพุทธธรรมเป็นชั้นๆ ไปตามลำดับแต่ละประเด็นให้ชัดเจนซึ่งสามารถแยกประเภทได้ดังนี้

๑) พุทธศาสนสุภาษิต

การนำเสนอหลักพุทธศาสนสุภาษิต ส่วนมากจะใช้ในการเทศน์ เพราะถือว่าเป็นธรรมเนียมอยู่แล้วที่จะต้องยกพุทธศาสนสุภาษิต ส่วนอย่างอื่นเช่นในการบรรยายธรรม ปาฐกถา สนทนา หรือบทความไม่มีเกณฑ์บังคับท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ท่านยกสุภาษิตขึ้นมาเป็นบทตั้งบ้าง แทรกตามขั้นตอนบ้าง ใช้เป็นบทสรุปบ้าง แล้วแต่ความเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้สิ่งที่นำเสนอมีความหนาแน่น ชัดเจน เพราะมีหลักฐานสามารถตรวจสอบได้โดยเฉพาะพุทธศาสนสุภาษิตที่ท่านยกขึ้นมายืนยันนั้น ส่วนมากนำมาจากพระไตรปิฎก ส่วนอรรถนโมติจะมีน้อย เช่น ตัวอย่างต่อไปนี้

ท่านกล่าวว่าปัจจุบันนี้มีแต่คนยากจน แม้จะมีเงินทองเป็นหมื่นล้านก็ยังคงเป็นคนจนอยู่เพราะว่าเราไม่มีความมั่นใจในสิ่งนั้น ซึ่งทำให้เข้าถึงสาระแห่งชีวิตเพราะขาดศรัทธาที่ประกอบด้วยเหตุผลมมาจากนั้นท่านก็ได้ยกพุทธภาษิตที่ว่า

“สทุชชาย สีเลน จ	โย ปวทุตติ ปญญา
จาเคน สุเตน จูภย	โส ตาทิโส สปุริโส

วิภวโน อาทิตยิ สารมิเชว อุตตโน”^๕

บุคคลใดเป็นผู้มีศรัทธา เจริญด้วยศีล เป็นผู้ที่มีปัญญาศดับศึกษาในการเสียดละ
บุคคลผู้เป็นสัตบุรุษเป็นผู้เจ็บแสบแหลม เขาย่อมถือเอาประโยชน์แห่งตนในโลกนี้ไว้โดยแท้
หรือศรัทธาของบุคคลใดตั้งมั่น หยั่งลงแล้วมีความเห็นที่ถูกต้องไม่อ่อนแอจนคลอนแคลน
ก็จะทำให้ได้รับประโยชน์สูงสุดเพราะไม่มีใครสามารถทำลายและนำไปใช้ในทางที่ผิดได้
ดังท่านยกพุทธภาษิตว่า

ทพฺพหา อสงฺหาริยา สมณฺณ วา
พฺรหฺมณฺณ วา เทเวณ วา มารเณ วา
เทวดา มาร พรหม สมณพราหมณ์ที่ไหน
ไม่สามารถนำไปในทางที่ผิดได้”^๖

๒) สุภายิต คำคม คำกลอน

“เพียงแมกไม้จำขึ้นเต็มผืนป่า
เพียงธาราแจ้งขังทั้งเย็นใส
เพียงเสียงสัตว์เรริงร้องก้องพงไพร
เพียงเพื่อให้ผองมวลมิตร ใกล้เคียงิตพุทธธรรม”

เป็นอุดมการณ์ที่ท่านจะสร้างผืนป่าให้อุดมสมบูรณ์เมื่อประกาศพุทธธรรมจึงได้
ผูกเป็นคำกลอนไว้ให้บุคคลได้ศึกษาว่า

“ต้นกำเนิดแหล่งน้ำ เกิดจากป่าดงหนา
ต้นกระแสนธรรมจริยา แม่นพระสงฆ์ทะรงไว้
สัตว์ได้อาศัยชั้นไพรสมน্থ สืบเผ่าพันธุ์แล้ว
โลกจักสุขอยู่ย่อน สัจโฆเจ้าแผ่พระธรรมท่านเอย”^๗

เมื่ออุดมการณ์เพื่อปลูกป่าค้ำชูธรรมชาติเพื่อให้เป็นต้นกำเนิดแหล่งน้ำของ
ชาวบ้านในละแวกและสัตว์ป่าได้อาศัยและป่าไม้ก็ยังเป็นสถานที่ให้พระสงฆ์ได้อบรมตน

^๕ ส.ม. (ไทย) ๑๕/๔๕๓/๔๕๖.

^๖ พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ, โสตาปัตติสังคหกรรม, (ม.ป.ป) หน้า ๑๑.

^๗ อ้างแล้ว

เพื่อให้มีความรู้และประกาศคำสอนให้ความผาสุกเกิดในสังคม หรือจะกล่าวว่ายิงปืนนัดเดียว ได้นก สองตัวก็ว่าได้ ได้ทั้งประโยชน์เฉพาะหน้าคือป่าที่อุดมสมบูรณ์ประโยชน์เบื้องหน้าคือ ความสุขการภายในจิตใจ

๓) ผญา

ผญา เป็นปรัชญาของคนอีสานที่ใช้สอนลูกหลานมาตั้งแต่โบราณพระอาจารย์ สมภพ โชติปญฺโญ ท่านเป็นคนอีสานโดยกำเนิดจึงได้ถ่ายทอดหลักธรรมเป็นปรัชญาของ ตนเองคือ ผญา เพราะท่านได้เผยแผ่พุทธธรรมในเขตอีสาน ดังนั้น ภาษาอีสาน ที่เป็นผญา จึงทำให้บุคคลรู้จักท่านมากด้วยการเทศน์เป็นทำนองใช้ภาษาท้องถิ่นอีสาน จนทำให้ท่าน ประสบผลสำเร็จในการเผยแผ่พุทธธรรมบทผญา ที่ท่านใช้มีมากจึงไม่สามารถที่นำมากล่าว ในงานวิจัยเล่มนี้ทั้งหมดได้เพราะท่านบันทึกไว้มากกว่า ๔๐๐ เรื่องดังนั้นผู้วิจัยจะขอนำมา กล่าวเพียงเล็กน้อยด้วยจำกัดในพื้นที่ ดังนี้

๓.๑) เรื่องความสามัคคี

“ไม้ใหญ่่น้อยเดียวรดาเป็นถัน
 รวมกันเป็นดงสูงหมู่กะยุงยางเชื้อ
 มีทั้งเครือเขาเกี่ยวเหลียวลงทางลุ่ม
 กะยังมีพุ่มน้อยทางพื้นจ่อจี
 ไม้หมู่นี้แม่นสิห่างไกลกัน
 ความสัมพันธ์มันมีจ้อยู่น่ากันได้
 ผุงหมู่ยุงยางไม้ไบนานาได้เป็นฮ่ม
 ให้แก่ชุมหม่น้อยทางพื้นได้ชุ่มเย็น
 พวกหม่น้อยกะคือดั่งเดียวกัน
 ได้รวมกันปกคลุมให้ชุ่มเย็นทางเหง้า
 ให้แก่รุกโโขเต่า มหันโตตันใหญ่
 มีชีวิตอยู่ได้สบายข้างดั่งกัน
 สังคมคนเฮนั่นกะคือดั่งเดียวกัน

แม่นสิรวยหรือจนกะเพ็งพากันไว้
 คือจ้งสาขาไม้ในไพรเป็นตัวอย่าง
 ให้อาศัยธรรมพระเจ้าสมานเข้าหว่างกลาง
 แม่นสิทุกข์อยากไ้เฮฮาหากแม่นนามคน
 แม่นสิรวยหรือจนกะเพ็งพากันไว้
 คือจ้งเฮือคาแก้งเกวียนเห็นให้เกวียนแก่
 บัดเทื่อไปสอดน้ำเฮือสิได้แก่เกวียน”^{๑๒}

ความหมาย ต้นไม้ในป่ามีทั้งต้นใหญ่และต้นเล็กมากมายแต่ละต้นก็ได้อาศัยซึ่งกันและกันต้นใหญ่ก็เป็นร่มเงาให้ต้นเล็กเพื่อเจริญเติบโต ส่วนต้นเล็กก็เป็นร่มเงาให้รากของต้นใหญ่ชุ่มชื้น มนุษย์เราเช่นกันไม่ว่าจะมีฐานะที่แตกต่างกันมีทั้งรวยและจนก็ให้มีความสามัคคีกันมีธรรมประจำใจมีอะไรก็ช่วยเหลือกันเพื่อให้เกิดความผาสุกในสังคม

บรรดาสรรพสิ่งที่เกิดมาในโลกนี้ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์หรือสัตว์ พืช ย่อมมีความเป็นอยู่เกี่ยวเนื่องกันเป็นหมู่เป็นคณะโดยเฉพาะมนุษย์จะเป็นชาติใดภาษาใด ก็ตามจะต้องเกี่ยวพันกันนับตั้งแต่ครอบครัวรวมกันเป็นหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ประเทศ และทวีป ตลอดถึงโลก เพราะมนุษย์ทั้งหลายจะอยู่เพียงลำพังผู้เดียวหาได้ไม่ จำเป็นต้องเกี่ยวพันกันด้วยการงานบ้าง การเงินบ้าง การค้าบ้าง และการปกครองเพื่อการดำเนินชีวิตให้พบความสุข การพร้อมเพรียงของหมู่คณะย่อมนำความผาสุกมาสู่สังคม ดังนั้นท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา จึงสอนเน้นให้บุคคลมีความสามัคคีกันดังกล่าวในเบื้องต้น

๓.๒) เรื่องการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

“บ่แม่นเสียตั้งแต่เฮือลำค้ำชลธาร์เฮทำ
 บ่แม่นเสียแต่เบ็ยสำเภาค้ำกะขาดทุน”^{๑๓}

ความหมาย การซื้อสิทธิ์ขายเสียงไม่ได้เสียคนเฉพาะผู้ขายเท่านั้น แต่เสียทั้งคนผู้ซื้อด้วย

^{๑๒} พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ความสุขของชีวิต, เทปคาสเซต ปี ๒๕๓๖.

^{๑๓} พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, คุณธรรมสำหรับการเลือกตั้ง, เทปคาสเซต ปี ๒๕๓๔.

การปกครองในปัจจุบันเป็นการปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยที่คนไทยมีสิทธิ์ในการเลือกผู้แทนตนเพื่อเข้าไปทำงานที่สภา การที่มีการซื้อสิทธิ์เพื่อให้ได้มาซึ่งคะแนนเสียงก็แสดงว่าเป็นการสนับสนุนให้บุคคลไม่ดีเข้าไป มีโอกาสหากินทำลายชาติ เพราะก่อนที่เขาจะพัฒนาประเทศจะต้องหาทุนซื้อเสียงให้ได้ก่อน จึงทำให้เกิดความเสียหายทั้งผู้ขายสิทธิ์และผู้ซื้อเสียง ปัจจุบันจึงทำให้มีการเปลี่ยนแปลงสร้างค่านิยมใหม่เพื่อความอยากมีหน้าตา มีเกียรติในสังคมจึงทำทุกอย่างเพื่อให้ได้สิ่งเหล่านั้นมาสนอง ความต้องการของตน จึงทำให้ค่านิยมที่จริงหายไปจากเดิมกลายเป็นสังคมที่เห็นแก่ได้ การพัฒนาทำให้เจริญเฉพาะวัตถุแต่จิตใจกลับด้าหลัง การที่จะดูประเทศว่าจะพัฒนาหรือไม่ต้องดูพรรคการเมืองให้ดูที่เรารู้ว่าใครบ่ใครที่ก็ยังมีการขายสิทธิ์ซื้อเสียงอยู่ก็แสดงว่ายังไม่มีการพัฒนา

๓.๓) เรื่องการเลียนแบบ

“กาคำคิดอยากลงเล่นนทีหลวงให้ชาวพ่อง
แล้วจึงเหาะเบ็ดเข็บบินผ่ายจ้งนกงาง”^{๑๔}

ความหมาย การอยากเลียนแบบบนกกระยางเพื่อให้ตนเองขาว จึงได้ลงเล่นในสระเพื่อล้างตนให้ขาวเหมือนนกกระยาง

๓.๔) เรื่องความลังเล

“บ่แม่นเดือนหนึ่ง เดือนสองยกนำข้าว
เดือนสามมายูงนำไ้สาแห้ว
เดือนสี่ผัดว่าฮ้อน เดือนห้าผัดว่าไซ
ผัดแต่ว่าเดือนห้าขึ้นถือคิงไ้จับสว่าง
เดือนหกมาฮอดแล้วหนาวซ้ำผัดต้มฝน
เดือนเจ็ด เดือนแปด ควรรสิเฮ้า
เดือนเก้าควรรสิฮ้อนสังมาซ้ำต้มหนาว

^{๑๔} ฮ้างแล้ว.

เดือนสิบ เดือนสิบเอ็ด ขึ้นพอกะซามผัดไข่ล้น
 เดือนสิบสองมาสอดแล้ว ความไ้กะบ่เซา
 เลยลิตายคาถ้ำ บ่เห็นกรรมพระเจ้ากล่าว
 มีแต่ยากอยู่บ่แล้วตะพองเฒ่าสอดมือตาย
 ยามไ้เด่ลิไ้ได้สำบายบ้างเซามีแสงจ๊กเพื่อ
 ยามไ้ค่นอสิไ้ได้ ปลดปล่อยเปลื้องใจเจ้าให้อยู่เย็น
 ไ้ไ้บ่จำไลเจ้ากินสารของเปื่อ
 เจ้าหากเป็นผู้สู้ใจเจ้าอยู่เองนั้นแล้วพ่อใหญ่เอ๋ย”^{๑๕}

ความหมาย การผลัดวันทำความดี ด้วยการเข้าวัดฟังธรรมของบุคคลผู้ที่ไม่พร้อมในที่สุดก็ไม่มีโอกาสได้เข้าวัดปฏิบัติธรรมเพราะหมดเวลาก่อน ภาระหน้าที่ต่างๆเราเท่านั้นที่จะรู้และบริหารจัดการได้ บุคคลอื่นทำได้แค่แนะนำเท่านั้น

ธรรมดาของมนุษย์หรือสรรพสัตว์ที่มีอยู่บนโลกย่อมรู้เฉพาะวันเกิดของตนเอง ส่วนวันตายนั้นหาไม่รู้ ดังนั้นการทำความดี เพื่อสั่งสมบารมีไปสู่ปรโลกจึงไม่ควรมีการผิดเพี้ยนว่าตนเองยังไม่พร้อม ถ้ามีเวลาน้อยก็ให้ทำตามความเหมาะสมแก่โอกาส เพราะมัจจุรีย่อมติดตามเราทุกเวลา เพราะชีวิตย่อมตั้งอยู่บนหลักไตรลักษณ์ คือ เกิดขึ้น ตั้งอยู่ และดับไป ดังนั้นการแสวงหาความสุขที่ยั่งยืนจึงเป็นสิ่งที่เราจะต้องรีบกระทำก่อนโอกาสนั้นจะไม่มีให้เราได้เลือก

๓.๕) เรื่อง วิธีชีวิตของคน

“สุริยันจวนลับขอบฟ้าฝูงหมูนกจะแซวเสียง
 โบกโบยบินคลอเสียงควนคิ่นบ่อนเคยยัง
 หวนกลับฮังบินลับลิ้วสุดสายตาฟ้าหย่อนๆ
 ตะวันรอนลับป่าไม้สูญสิ้นแสง
 ตกยามแสงตะวันค้อยฝูงจ้าวควายคิ่นมาแหล่ง
 ฝูงชาวไ้ชวานากะสิกลับต่าวบ้านตะวันค้อยค้ำมา

^{๑๕} พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, ธรรมลีลาภาษาพื้นบ้าน, เทปคาสเซต ปี ๒๕๓๔.

สัตว์อยู่ได้ลุ่มฟ้าสู่ต่ำสารพัด
 ทั้งปากกัดตีนยันเพื่อชีวันอันนี้
 ทุกข์ทวิพันชั้นคอบชิงกันขาดแย่ง
 แสวงหาเพื่อปากท้องมาปองเลี้ยง मामตน
 โลกนี้ทุกข์บ่พ้นกลใหญ่การละคร
 ถึงบตอนละทมทุกข์โศกสันแสนกลั่น
 ถึงบ่อนพรรษาห้าวเสียงนัวห้วมวน
 ถึงบ่อนความฝันเพื่อละเมอบ้าปวงไป
 พระพุทธองค์ทรงเทศน์ไว้ชาติความเกิดนั้นเป็นทุกข์
 ชราความแก่กายกะทุกข์หลายเอาฮ้าย
 อันความเจ็บ ความตายเมี้ยนมอระฉั่งทุกข์ยิ่งใหญ่
 ลีได้พานพบพ้อแนวนั้นกะทุกข์หลาย
 อันแนวแพ่งว่านั่นคันพริตพรากรกะแสนทุกข์
 อุกแสนอุกในทรวงคอบห้วงนำแนวลีได้
 ย้อนถือนันท์ ห้า อุปาทานทนลำบาก
 ยากเพราะความอยากได้ใจเจ้าบ่ปล่อยวาง”^{๑๖}

ความหมาย เมื่อพระอาทิตย์อัสดงฝูงนกาก็บินกลับรัง ชาวไร่ชาวนาก็ต้อนฝูงวัวควายกลับบ้าน สรรพสัตว์ในโลกล้วนแต่ต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของชีวิต บางครั้งก็ทุกข์โศกเศร้า บางครั้งก็สนุกสนาน คละเคล้าปนกันไป ดังนั้นพระพุทธเจ้าจึงตรัสว่า อันความเกิดความแก่ และความตาย เป็นทุกข์อย่างยิ่งเพราะทุกสิ่งย่อมพบกับความพลัดพรากจากของรักของชอบใจ แต่ก็ไม่มีการปลดปล่อยเพราะยังต้องการความสุขปนทุกข์นั้นอยู่

ธรรมดาของบุคคลผู้ที่ยังข้องอยู่ใน กาม ภิน เกียรติ หรือเสพกามคุณ ๕ มี รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ก็ต้องพบกับความพลัดพราก ความแก่ชรา ความเจ็บไข้ และความตาย เพราะเป็นสังขะธรรมที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ก่อนที่จะถึงสิ่งเหล่านี้ก็ย่อมมีการดิ้นรนเพื่อให้ตนเองมีชีวิตรอดไปวันๆ ตื่นเช้าก็ต้องออกไปทำงาน ค่ำก็กลับบ้านพักผ่อน แม้สรรพสัตว์มีนิก วัว ควาย เป็นต้นก็เฉกเช่นกัน

^{๑๖} พระอาจารย์สมภพ โชติปัญโญ, เสริมเสน่ห์ เสริมมงคลชีวิต. เทปคาสเซต ปี ๒๕๔๒.

๔.๕ การนำเสนอพุทธธรรมด้วยภาษาต่างๆ ในการเผยแผ่ธรรม

การเผยแผ่ที่จะประสบความสำเร็จ ผู้เผยแผ่ต้องรู้จักใช้ภาษาให้มีความเหมาะสมกับระดับของผู้ฟัง ยิ่งผู้เผยแผ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับผู้ฟังมากเท่าใด โอกาสที่จะสื่อสารให้ผู้ฟังเข้าใจย่อมมีมากขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เผยแผ่จะต้องคำนึงถึงผู้ฟังเป็นหลัก เพราะการสอนธรรมต้องให้เข้าถึงประชาชน ดังนั้นการสื่อสารจึงเป็นเรื่องที่สำคัญ ภาษาที่ใช้ในการเผยแผ่จะเป็นภาษาท้องถิ่น หรือภาษากลางก็ได้ ไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัว แต่ต้องเป็นภาษาที่ผู้ฟังฟังรู้เรื่องและเข้าใจในเรื่องที่ถ่ายทอด พระพุทธเจ้าก็ทรงแนะนำให้พระสาวกใช้ภาษาตามที่นิยมในที่นั้นๆ ไม่ให้ทะเลาะกับใคร เพราะภาษาเป็นเหตุ เช่น

“ภิกษุไม่พึงยึดภาษาเป็นเหตุ ไม่พึงละเลยคำพูดสามัญ ไม่พึงปรักปรำภาษาชนบท ไม่พึงล่วงเลยคำพูดสามัญเสีย”^{๑๗}

“ภิกษุในธรรมวินัยนี้ วาจาใดไร้โทษ สบายหู น่ารัก จับใจ แบบชาวเมือง คนส่วนใหญ่ชอบใจ พอใจก็กล่าววาจาเช่นนั้น”^{๑๘}

ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ เป็นผู้ฉลาดในภาษาต่างๆ รู้จักใช้ตามความเหมาะสมทั้งภาษาท้องถิ่น ภาษากลางและภาษาต่างประเทศ ในการเทศน์และบรรยายธรรม อบรมเสขปฏิบัติและพระนิสิตของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์นครพนม แม้กระทั่งประชาชนทั่วไปทั้งไทยและต่างชาติ ทำให้ผู้ฟังโดยทั่วไปเข้าใจ โดยเฉพาะภาษาอีสาน คำสอนของนักปราชญ์ ท่านจะเทศน์ด้วยภาษาอีสาน (ภาษาลาว) ทำให้คนในเขตภาคอีสานทั้งหมดฟังรู้เรื่องและเข้าใจ บางครั้งถ้าท่านพูดในกลุ่มคนที่เป็นไทยย้อยในเขตอำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนมเป็นต้น ท่านก็จะใช้ภาษาท้องถิ่นไทยย้อย ปะปนด้วยเป็นบางครั้ง แม้บางคำคนทั่วไปจะไม่รู้เรื่องแต่คนท้องถิ่นรู้และเข้าใจทั้งนี้เพราะท่านต้องการเน้นประโยชน์ของผู้ฟังเป็นหลัก การใช้ภาษาของท่านจึงเรียบง่ายเหมาะสมกับผู้ฟังในพื้นที่นั้นๆ โดยเฉพาะการเทศน์เป็นภาษาผญา ร่ายยาวก่อนเพื่อสร้างความคุ้นเคย จุดนี้เองจึงเป็นจุดเด่นของท่านได้เปรียบพระนักเผยแผ่รูปอื่นๆ ในการเทศน์แต่ละครั้งจะต้องมีคนให้ความสนใจและติดตามฟังมาก

^{๑๗} ม.อ. (ไทย) ๑๔ / ๓๓๑ / ๓๕๗.

^{๑๘} ข.ม. (ไทย) ๒๕ / ๑๘๕ / ๒๕๗.

๔.๕.๑) การเทศน์ด้วยภาษาท้องถิ่นอีสาน

ภาษาท้องถิ่นอีสาน หรือทั่วไปเรียกว่า ภาษาลาว เป็นภาษาประจำภาคอีสานที่ใช้ในการติดต่อกัน ดังนั้นเมื่อท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ เทศน์ในบ้านของตนเองผู้ฟังส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านทั่วไป ท่านก็จะใช้ภาษาท้องถิ่นอีสานเป็นส่วนใหญ่ จะมีภาษากลางสอดแทรกบ้างเป็นบางโอกาส ดังปรากฏในเทปเทศน์เรื่อง ธรรมลีลาภาษาพื้นบ้านว่า

“ถ้าบายดี พ่อแม่ อ้าย น้อง ที่ฮักแพงซู่ซู่คน สุริยาฟ้าสว่างแนวทางแห่งมือใหม่ มาสอดคล้องถึงมือนี้ มือนี้แม่นวันศีล เสียงญาคูตีกลอง เตือนให้ซุมเฮาสู้จักบาปบุญคุณโทษ สู้จักประโยชน์และบ่มีประโยชน์ ตามฮีตสิบสองครองสิบสี่ มือนี้แม่นมือเข้าพรรษา ตามฮีตตามครองพ่อแม่เต่าแก่ของเฮาสองขอบฝั่งแม่น้ำของ เขียนเป็นกาพย์เป็นกลอนไว้สอนลูกหลาน ในวรรณคดีว่า

เดือนแปดได้ถั่วลันเตา
 ฝูงหมู่มั่งโถมคุณเข้าวัดสาจำจ้อย
 ทำตามสอยพระเจ้า โคมมเพิ่นสอนสั่ง
 บ่ทะเลบนละม้างทำแท้สู่กาย
 เสามาพากันฝ่ายของไปทานทอด
 ทำทานไปอย่าได้ค้ำเอาไว้หม่มบุญ
 สิเป็นของหนุนเจ้าไปเทิงอากาศ
 สู้สวรรค์บ่อนบ่ฮ้อนบุญนี้สิส่งไป พ่อใหญ่เออ....
 เพิ่นจั่งสอน บอกรั้วฮีตเก่าครองหลัง
 ฟังให้มันคักๆอย่าสิไลเด้อเจ้า
 จงให้พากันเข้าทำบุญตักบาตร
 อย่าได้ขาดให้ได้ไปแท้สู่คน
 โอกาสนี้เฮาสิได้ซอกคั่นขุดกันขุมบุญพื๋นองเฮอ
 เอาทูนไปภายหลัง เมื่อตายไปแล้ว
 เป็นแนวนำเฮาขึ้นบันไดทองเที่ยวท่อง
 คึงขึ้นสู่ห้องชั้นฟ้าสวรรค์พื๋นบ่อนเฮียน
 ฝูงหมู่วิบากเว็น บ่มีว่าสิมาพาน
 เนาว์วิมานแสนสุข ทุกข์หายบ่มาใกล้

อย่าได้โลเลล้มล้ม ครอบธรรมฮีตเก่า

ครอบพระพุทธเจ้าเฮาได้สั่งสอน...

มือนี้อะอยากเอิ้นให้ลูกปลุกให้ตื่น ธรรมิกถาหลังฟ้าสาง บทเพลงแห่งพระ
 ธรรม ก่อลมเกลาคิดใจวิญญาณในมือนี้อี๊ แม่นสิบ่บอกกะคงสิู้กัน พ่อ แม่ เฒ่า แก่ ขุน
 กวน พาลูก พาหลานลงวัดลงวา ทำอาหารหวานขาวใส่บาตร ใส่พอก ทำบุญกุศลสุนทร
 ทาน พวกพ่อใหญ่แม่ใหญ่หรือว่าอ้าย น้อง ผู้พอสิมีโอกาส มีเวลา เป็นผู้บ่ประมาทกะใส่
 ชุคขาวเหล่านอ ลงวัดลงวา สมาทานอุโบสถศีลเก็บเล็กประสมน้อย คุณงามความดี สั่ง
 สมบุญบารมี สมภารสร้างมันดีกว่าหมู๋ สมภารสร้าง บารมีเป็นเอก ศาสตร์พิเศษเพียง
 อากมกล้ำบ่เค็งบุญ เพิ่นว่า

จากเหนือตกใต้ หวานแหพอดีทำ พร้าบ่เข้าฟันเจ็ยตั้งแต่ไกล

ชื่อว่าศาสตร์ศิลป์นี้พาโตตกค่า ลางเทื่อได้เป็นเจ้า

โลเลล้มล้มบุญคุณพ่อแม่จามาค่าเถียง

ความเว้าความว่ามือนี้อะเป็นการ สะทอนสอนจิตสอนใจจาก ผู้เฒ่า ผู้แก่ ผู้หลัก
 ผู้ใหญ่โบราณเฮา เพิ่นว่าคุณงามความดี สั่งสมเอาไว้ ทาน ศีล ภาวนา อมรมบ่มนิสัย ใจคอ
 ให้ดีให้งามนี้ ดีกว่าไปอ่ำเรียนอาเทศศาสตร์ศิลป์ เรียนมาหลายๆ ผู้ลางคนกะบ่ดีเป็นเจ้าเป็น
 นายจบปริญญา เป็นมะหมมหา แต่ว่าบ่ได้สร้างบุญสมภารไว้บารมี คือการฝึกจิต ฝึกใจ อบรม
 ตนแล้ววิชาความรู้ กะบ่มีช้อยให้ดีขึ้น ลางเทื่อกะช้อยไปทำบาป โกงบ้านกินเมือง ย้อนเพิ่นมี
 ความรู้หลายได้เป็นนายเป็นเจ้า

ส่วนพ่อใหญ่ แม่ใหญ่ พ่อใหญ่มา แม่ใหญ่มีลาวบ่มีความรู้หลาย มีโอกาสวาสนา
 แม่นลาวสิทำบาปลาวกะเฮ็ดบ่ได้หลายปานได้ เพราะวาปัญญาที่สิเอาไปทำบาปค่าใหญ่ แม่น
 บ่หลายซำเพิ่นผู้มีความรู้ สติปัญญา จี๊โงงหลาย มีโอกาสโกงบ้านกินเมือง คดโกงใส่พอกใส่
 ห่อได้หลายกว่าเพิ่น้องผู้บ่มีศาสตร์ศิลป์

คั้งนั้นลางเทื่อเรียนมาหลายๆ เป็นผู้ปกครองยกหัวแข็ง วิชากฎหมายบ่ย่านถ้อย
 บ่ย่านความ บ่ย่านคุก บ่ย่านตาราง ส่วนคนบ่สู้จักหยั่งเฮ็ดหยั่งกะย่านแต่ผิด มีแต่แนวสิผิดกะ
 เลยกบ่กล้าจั่งซิกะมีเพิ่นจั่งว่าศาสตร์ศิลป์นี้พาโตตกค่า

เรียนมาหลายๆกะล้มบุญล้มคุณพ่อแม่ ดูถูกข่มเหง น้ำใจพ่อแม่เฒ่าแก่ว่าโง่ เกิด
 มาโดนชื่อๆ บ่สู้จักหยั่งแห้วหมู๋เจ้ากะคาย เว้าห้อยเว้าหยันจนแม่เฒ่าๆ หันหน้าเข้าฝา น้ำตา

ตก เอ็นหาพญากรรม พญาเวรว่ามาเอาผู้ข้าไปถ่อน จังแมนนานตาย ลูกมันชั่ว มันเว้าหย่อ เว้าหยัน จังแมนอย่าให้อยู่โดนหลายเต้...”^{๑๕}

๔.๕.๒) การเทศน์ด้วยภาษาอังกฤษ

พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ท่านเคยทำงานอยู่กับฝรั่งท่านจึงมีความสามารถพิเศษในการใช้ภาษาอังกฤษ ไม่ว่าจะพูด จะเขียน ภาษาของท่านใช้ได้เป็นอย่างดีเหมือนกับมีการศึกษาระดับสูง แต่ท่านมีความรู้แค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ แต่ท่านก็สามารถสื่อสารด้วยภาษาอังกฤษได้ มีบ่อยครั้งที่ท่านสอดแทรกภาษาอังกฤษในขณะเทศน์ และบางเรื่องท่านเทศน์เป็นภาษาอังกฤษ เช่นเรื่อง สติปัฏฐาน ๔ (Foundations of mindfulness)

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าของเราสั่งฝึกอานาปานสติ กำหนดลมหายใจเข้าออกในทางพระพุทธศาสนามีการฝึกกรรมฐานถึง ๔๐ วิธี คุณโยมจะต้องรู้และเข้าใจโครงสร้างของมันก็คือสติปัฏฐาน ๔ นั่นเอง เมื่อเราปฏิบัติสติปัฏฐานแล้วก็สามารถเป็นบุคคลที่ประเสริฐได้

๑. กายานุปัสสนา สติปัฏฐาน คือ การตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่งทั้งหลายให้รู้เห็นตามความเป็นจริง คือ ตามที่สิ่งนั้น ๆ มันเป็นของมันเอง การตั้งสติกำหนดพิจารณาทำให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงกาย ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา ท่านจำแนกวิธีปฏิบัติไว้หลายอย่างคือ อานาปานสติ กำหนดลมหายใจ ๑ อิริยาบถ กำหนดรู้ทันอิริยาบถ ๑ สัมปชัญญะ สร้างสัมปชัญญะ ในการกระทำความเคลื่อนไหวทุกอย่าง ๑ ปฏิกูลมนสิการพิจารณาส่วนประกอบอันไม่สะอาดทั้งหลายที่ประชุมเข้าเป็นร่างกายนี้ ๑ ธาตุมนสิการพิจารณาเห็นร่างกายของตนโดยสักว่าเป็นธาตุแต่ละอย่าง ๑ นวสีวติกา พิจารณาซากศพในสภาพต่าง ๆ อันแปลกกันไปใน ๙ ระยะเวลาให้เห็นคติธรรมดาของร่างกายของผู้อื่นเช่นใดของตนก็จักเป็นเช่นนั้น

๒. เวทนानุปัสสนา สติปัฏฐาน การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา ให้รู้เห็นตามเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงเวทนา ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา คือ มีสติรู้ชัดเวทนา อันเป็นสุขก็ดี ทุกข์ก็ดี เฉย ๆ ก็ดี ทั้งที่เป็นสามิส และเป็นนิรามิส ตามความเป็นไปอยู่ในขณะนั้นๆ

^{๑๕} พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ, เข้าพรรษาไฟहारธรรม, เทปคาสเสท ปี ๒๕๓๖.

๓. จิตตานุปัสสนา สติปัญญา คือการตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต ให้รู้เห็นตาม เป็นจริงว่าเป็นแต่เพียงจิตไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา คือมีสติรู้ชัดจิตของตนที่มีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ เศร้าหมองหรือผ่องแผ้ว ฟุ้งซ่านหรือเป็นสมาธิอย่างไร ตามความเป็นจริงอยู่ในขณะนั้น ๆ

๔. ัมมานุปัสสนา สติปัญญา การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรมให้รู้เห็นตามความเป็นจริงว่า เป็นแต่เพียงธรรม ไม่ใช่สัตว์บุคคลตัวตนเราเขา คือมีสติรู้ชัดธรรมทั้งหลายว่าคืออะไร เป็นอย่างไร มีในตัวตนหรือไม่ เกิดขึ้นแล้ว ตั้งอยู่และดับไปได้อย่างไร เป็นต้น เห็นตามความเป็นจริงของมันอย่างนั้น

มีสติพิจารณาลมหายใจเข้าออกอยู่ตลอดเวลา เมื่อท่านสามารถบังคับลมหายใจให้นิ่งและสงบสุขุมเยือกเย็น จนสามารถเข้าถึง ฌานได้แล้ว หลังจากนั้นท่านรู้แจ้งใน กายานุปัสสนา พระพุทธเจ้าตรัสว่า กายนุตราหิ ภิกขเว เอตํ วทามิ อสุสาสปสุสาส... การพิจารณาลมหายใจเข้าออกเป็นการพิจารณา กาย เมื่อพิจารณาให้เห็นเต็มบริบูรณ์แล้ว เป็นการรู้แจ้งในกายานุปัสสนาอย่างแท้จริงเรียกว่า มีสติสัมปชัญญะในการพิจารณากาย ๑) มีสติสัมปชัญญะในกายานุปัสสนา ๒) มีสติสัมปชัญญะในอิริยาบถ ๓) มีสติสัมปชัญญะในการพิจารณากายให้เห็นแจ้ง ๔) มีสติสัมปชัญญะในการพิจารณาปฏิกุศลมนสิการ ๕) มีสติสัมปชัญญะธาตุมนสิการ พิจารณาในธาตุ ๔ ดิน น้ำ ลม ไฟ ว่า ไม่ใช่ตัวตนเราเขา

พวกเราสามารถเลือกแบบการพิจารณาให้เหมาะสมสำหรับตนเอง บางเทคนิคก็ไม่เหมาะสมสำหรับคนบางคน แต่บางเทคนิคเหมาะสมสำหรับคนบางคนก็ให้เลือกตามจริตของตน ในประเทศไทยมีแบบที่คนนำมาปฏิบัติ คือ แบบวัดเนินพระเนา บางวิธีก็ทำให้สับสน เพราะฉะนั้น ต้องเลือกให้ดี การพิจารณาลมหายใจเข้าออก เหมาะสำหรับท่าน บางทีก็มีจริตในการปฏิบัติแบบขุบหนอ พองหนอ บางท่านก็ฝึกวิจิตรการเคลื่อนไหวอิริยาบถทั้ง ๔ เมื่อปฏิบัติแล้ว ทุกอย่างคืออานาปานสติอันเดียวกัน นั่นเป็นเพียงเทคนิคในการสอนเพื่อให้เข้าถึงจุดหมายอันเดียวกันคือ ความสุขคือเข้าถึงฌานหรือ อปปณาสมาธิ แต่ว่า ฌานนั้นไม่จำเป็น ถ้าท่านไม่สามารถปฏิบัติให้เกิดขึ้นในจิตของท่านจริง ไม่ใช่ฌานตามแบบตัวอักษร ท่านก็ไม่กังวล ท่านสามารถปฏิบัติให้ซึมซับเข้าใจจิตของท่านให้ได้ เมื่อมีสติสัมปชัญญะแล้ว ก็จะเป็นวิราคะ วิราคะ หมายถึง ไม่ยึดมั่นถือมั่น ถ้าท่านพิจารณาบนซากศพ และมี

สัมปชัญญะแจ้งในอสุภะแล้วความคลายกำหนดยินดี ก็หมดไป และอตฺตา ตัวตนเราเขาก็หมดไป...^{๒๐} (คฺุษาอังกฤษ ในภาคผนวก ก)

จากการเทศน์ทั้ง ๒ ภาษาชี้ให้เห็นว่าท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ มีความแตกฉานในหลักคำสอน สามารถที่จะนำมาถ่ายทอดในรูปแบบของภาษาต่างๆได้เพื่อให้ผู้ฟังในภาษานั้นๆได้รับฟังอย่างภาคภูมิใจ มีการเทศน์ครั้งหนึ่งที่ประทับใจผู้วิจัยเป็นอย่างมาก คือ ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ได้รับนิมนต์ให้กล่าวปาฐกถาธรรมในมหาสมาคมของคริสตศาสนานิกายคาทอลิก ซึ่งเป็นเรื่องที่พิเศษเป็นอย่างมากเพราะนักบวชในทางพระพุทธศาสนาจะได้รับเกียรติจากต่างศาสนาให้กล่าวปาฐกถานั้นมีน้อยมาก การกล่าวของท่านในครั้งนั้นก็ชี้ให้เห็นว่าท่านสามารถบูรณาการคำสอนทั้งสองศาสนาให้มีความกลมกลืนกันได้โดยไม่มี การเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวปาฐกถาธรรม ในสมาคมพัฒนามิสซังคาทอลิกเขตอุดรธานีว่า

...ปาฐกถาธรรมในวันนี้ถือได้ว่าเป็นการปาฐกถาธรรมพิเศษ ปรารถนาเหตุที่ทางศูนย์สังคมพัฒนามิสซังคาทอลิก ได้จัดให้มีขึ้นเป็นพิเศษ ณ ที่ประชุมแห่งนี้ก็เลยถือว่าเป็นปาฐกถาธรรมพิเศษ ถ้าจะพูดไปแล้วก็นับว่าเป็นนิมิตหมายอันดีงามแห่งสันติภาพ แห่งความสุข ความสงบ ความร่มเย็น เป็นนิมิตหมายแห่งการบูรณาการ แห่งสังคมของเรา ซึ่งอย่างน้อยเมื่อไม่กี่วันที่ผ่านมาเราก็เป็นที่ทราบกันดีว่าเกิดอะไรขึ้นแก่สังคม แก่บ้านเมืองของเรา ทุกท่านก็คงรู้จักดี ทราบดี เหตุการณ์มหวิปโยคอันเกิดจากปัญหาทางการเมือง ทางประชาธิปไตย ชาวสังคมหลงทางไป ประชาธิปไตยหลงทางเดิน เกิดอาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมขึ้น นั่นเป็นสังคมทางการเมือง แต่วันนี้เป็นสังคมทางศาสนา โดยเฉพาะคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ซึ่งเขตมิสซังอุดรธานี ได้จัดให้มีขึ้นโดยตั้งเป็นศูนย์สังคมพัฒนามิสซังคาทอลิกเขตอุดรธานี จัดให้มีการประชุม การอบรม ระดับกลุ่มในครั้งนี้นับว่าเป็นครั้งพิเศษ เปิดโลกกว้างมากได้นิมนต์นักบวชในทางพระพุทธศาสนาอย่างเช่นอาตมา ให้มาร่วมประชุมในกิจกรรมวันนี้ ก็ต้องนับว่าเป็นสิริมงคลแก่ชีวิต แก่จิตใจ ของท่านทั้งหลาย แก่อาตมาด้วย ถ้าหากพระศาสดา พระเยซูคริสต์ ยังมีพระชนมายุอยู่ หรือว่าพระพุทธรศาสดายังทรงพระชนมายุอยู่ ท่านทั้ง ๒ ก็คงจะมีความสุขสบายอกสบายใจ คืออกดีใจ ที่สาวกของพระองค์ ที่ศาสนิกของพระองค์ ได้อยู่ด้วยกันอย่างสันติภาพ ไม่มีการมองกันในแง่ร้ายและ

^{๒๐} พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ, *Foundations of mindfulness*, เทปคาสเสท ปี

ก็ไม่มีการกระทบกระทั่งกัน ปราบฏุกการณ์ครั้งนี้ควรจะได้รับจาริกเป็นประวัติศาสตร์ของชาวพุทธและชาวคริสต์ มีการร่วมมือกันเป็นพิเศษ อาตมาอยากจะทำความเข้าใจเบื้องต้นว่า การที่ท่านทั้งหลายได้มานั่งฟังการกล่าวปาฐกถาธรรมวันนี้มีทั้งพุทธศาสนิกชนและก็คริสต์ ศาสนิกชนคาทอลิก นั้นเป็นความพยายาม ความปรากเพียร ของทางศูนย์เขตอุดรธานี เป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้จัดให้มีกิจกรรมวันนี้ขึ้นมา อาตมาก็เลยได้มีโอกาสมาร่วมในครั้งนี้ เป็นการร่วมมือกันทางศาสนา เพื่อให้เกิดบูรณาการแก่สังคม ตลอดเวลาที่ผ่านมาเรายังจะเข้าใจกันว่าศาสนาเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน เป็นศัตรูกัน จึงไม่ค่อยจะมีการร่วมมือกัน แต่วันนี้ภาพและความรู้สึกเช่นนั้นยังคงมีอยู่ อาตมาภาพก็อยากจะขอร้องอ้อนวอนท่านทั้งหลายให้ทำความรู้สึกเคลียร์ให้เกลี้ยง ให้สะอาด ให้บริสุทธิ์ ขว้างให้มันลงไปในหลุมไปเถิด

ถ้าเราจะเปิดคัมภีร์ไบเบิล หมวดสร้างโลก เราก็คouldได้ยินคำกล่าวในพระคัมภีร์ที่ว่า พระผู้เป็นเจ้าทรงสร้างโลกขึ้นมาแล้ว สร้างมนุษย์ สัตว์ ต้นไม้ ภูเขาเลากอ ดิน ฟ้า อากาศ พระอาทิตย์ พระจันทร์ ดวงตะวัน ดวงจันทร์ ดวงคาราน้อย ใหญ่ แล้วพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าบอกว่า บุตรของพระผู้เป็นเจ้า คนเรานั้นพระผู้เป็นเจ้าสร้างเป็นบุตรของพระผู้เป็นเจ้า เริ่มมาตั้งแต่สร้างชายขึ้นมา จนถึง สร้างหญิง หรือ ตั้งแต่ อาดัม ถึง อีฟ ถึง วาย

ในบทบัญญัติบอกว่า อยู่ด้วยกันจงรักกัน ตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้า ซึ่งมุ่งหวังให้บุตรของพระองค์ทรงรักกัน ถ้าจะถือตามพระคัมภีร์แห่งคัมภีร์ไบเบิล เราก็คouldไม่มีสิ่งไหนที่จะต้องมากินແหງແกลงใจกันมองกันด้วยสายตาที่ไม่งาม ควรจะได้มองกันในแง่ว่าเราเป็นบุตรของพระผู้เป็นเจ้าด้วยกัน หรือในหมวด นิเวศศาสตร์ พระคัมภีร์ที่ว่าด้วยพระเยซูคริสต์ ตั้งแต่ที่วิวจาริกสั่งสอนไป เราก็คouldได้ยินทั้งพระพุทธรเจ้าและพระเยซูนั่นล้วนแต่เกิดมาในโลกนี้เพื่อทำสิ่งที่ยังบกพร่องอยู่ให้มันสมบูรณ์ หันมาดูพระเยซูเสียก่อนก็ได้ มีคำกล่าวว่า เราไม่ได้มาเพื่อยกเลิกคำสอน และบรรดาศาสนาอื่นๆเหล่านั้น แต่เรามาเพื่อให้สำเร็จตามนั้น ขอให้พี่น้องชาวคริสต์เถียน ที่นั่งฟังสลอนอยู่นี้ กลับไปบ้านลองไปเปิดพระคัมภีร์ คัมภีร์ไบเบิลของเรานั้นแหละ และในหมวดที่มัดตาย บทที่ ๕ ข้อที่ ๑๗ มีคำกล่าวเอาไว้ว่าไม่ได้มายกเลิกและบรรดาศาสนาอื่นๆ เหล่านั้น ไม่ได้มาเพื่อยกเลิกคำสั่งสอนและยกเลิกบรรดาศาสนาอื่นใดเลย แต่มาเพื่อให้สำเร็จตามนั้น พุดง่ายๆว่ามาช่วยกันให้โลกนี้ไปสู่ความสงบ ความร่มเย็น หัวใจของศาสนาทั้งพุทธก็ดี คาทอลิกก็ดี อยู่ที่ความรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน อยู่ที่ความเข้าใจที่บอกว่าเราเป็นบุตรของพระเจ้า เราอยู่ด้วยกันเราจะต้องรักกัน เหมือนลูกที่เป็นพ่อแม่ เดียวกันที่จะต้องรักกันไม่มีอะไรที่จะต้องมาทะเลาะเบาะแว้งกัน

ไม้ไผ่ลำเดียวยังต่างปล้องพี่น้องคลานตามกันมาต่างใจ แม้เราเป็นบุตรพระเจ้าต่างใจที่
ถือศาสนาต่างกัน แต่หัวใจของทุกศาสนาต้องการให้ทุกคนมีจิตใจรักเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน
เป็นบัพผัญญติของพระเจ้าอีกบทหนึ่ง

ส่วนพระพุทธศาสนานั้น ท่านได้ตรัสว่า เราดลาคตเกิดมาในโลกนี้ เพื่อเกื้อกูล
เพื่อประโยชน์แก่มหาชน เพื่อเอ็นดูแก่โลก เพื่ออนุเคราะห์แก่โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล
เพื่อความสุขของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เกิดมาเพื่อประโยชน์ของโลกครอบคลุมไปทั้ง
โลก คำกล่าวของพระศาสดานั้น ทั้งพระพุทธเจ้าและพระเยซู ห่างกัน ๕๐๐ กว่าปี แต่
ถ้อยคำนี้กลับเหมือนกันที่เนื้อหาสาระ วันนี้อาตมาารู้สึกเป็นสิริมงคลที่เป็นนักบวชของ
พระพุทธศาสนา ได้มาร่วมกิจกรรมอันเป็นสิริมงคล คือการอบรมสัมมนา กลุ่มระดับเขตของ
ศูนย์สมาคมพัฒนามิสซังคาทอลิกเขตอุดรธานี โดยมีวัตถุประสงค์ใหญ่ๆ ๓ ประการ คือ

๑. ต้องการให้สมาชิกในกลุ่มได้ใกล้ชิด ได้แลกเปลี่ยนทัศนคติความรู้ ความเห็น
และประสบการณ์
๒. เพื่อให้สมาชิกในกลุ่มได้เข้าใจ ในนโยบายของทางศูนย์
๓. เพื่อให้สมาชิกในกลุ่ม ได้รู้เท่าทันกับความเปลี่ยนแปลงของโลก ของสังคม^{๒๐}

จากคำกล่าวข้างบนเป็นส่วนหนึ่งของคำปาฐกถาธรรมของพระอาจารย์สมภพ
โชติปัญญา ที่กล่าวในสมาคมคาทอลิก จะเห็นได้ว่าท่านกล่าวด้วยถ้อยคำที่เป็นกลางดำเนิน
ตามแนวทางของพุทธที่ไม่กระทบฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่กลับชี้ให้เห็นถึงเป้าหมายหลักของแต่ละ
ศาสนาที่มีความมุ่งหวังเพื่อให้เกิดสันติภาพในโลกเหมือนกัน แต่สิ่งที่เกิดปัญหานั้น
เป็นเพราะศาสนิกชนแต่ละศาสนามีความเห็นที่ขัดแย้งกันเอง โดยท่านอุปมาคำสอนแต่ละ
ศาสนาว่าเป็นเหมือนสายน้ำแต่ละสายที่พัดเอาสาหร่าย ฝุ่น มาเพื่อบำรุงให้พืชพันธุ์ธัญญาหาร
ได้รับ แล้วเจริญงอกงาม เติบโตขึ้น พุทธก็มีจุดกำเนิดแม่น้ำที่ เทือกเขาหิมาลัย แล้วไหลมา
ทางสุวรรณภูมิ ส่วนคริสต์ ก็มีกำเนิดต้นแม่น้ำที่จอร์แดน แต่ละสายก็ไหลไปหล่อเลี้ยงพืชใน
ที่ต่างกัน เหมือนการนับถือศาสนาที่ต่างกันเพราะอยู่ใกล้และได้รับผลจากสายแม่น้ำใดก็จะนับ
ถือแม่น้ำนั้นๆ

^{๒๐} พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, เทศน์ในสมาคมคริสต์, แผ่น mp ๓

จากการศึกษาและสัมภาษณ์ พบว่าส่วนใหญ่ท่านจะใช้วิธีการเทศน์ผ่านการอบรม วิปัสสนากรรมฐานด้วยภาษาต่างๆ ที่กล่าวมาในเบื้องต้นแล้วนำข้อมูลมาจัดบันทึกเป็นแผ่น CD, แผ่น MP ๓ และเทปคลาสเซต เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนาต่อไป

๔.๖ ความพึงพอใจของพุทธศาสนิกชนที่เข้าไปปฏิบัติธรรมในสำนัก ของพระอาจารย์ สมภพ โชติปญฺโญ

จากการสัมภาษณ์พบว่าส่วนใหญ่ประชาชนที่เข้าไปปฏิบัติกรรมฐานในสำนักของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ด้วยเหตุผลหลายประการ แต่พอประมวลสรุปได้ดังนี้

๔.๖.๑) การนำเสนอเนื้อหาสาระของพุทธธรรม จากการได้สัมภาษณ์ พุทธศาสนิกชนที่ได้เข้าไปปฏิบัติธรรมในสำนักของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ พบว่า ท่านจะเน้นการปฏิบัติก่อนแล้วจึงสอดแทรกเนื้อหาสาระให้จะเป็นการให้ยาที่ถูกต้องโรคของคนป่วย โดยท่านจะนำพาปฏิบัติเอง^{๑๕} และเนื้อหาสาระที่ท่านเน้นมากก็คือ หลักอานาปานสติ คือหลักการนั่งสมาธิโดยกำหนดลมหายใจเข้าออก จนได้ขึ้นจิตสงบนิ่ง และท่านก็จะเสริมองค์แห่งพระโศดาบันคือ โสตาปัตตียังคะธรรม องค์ธรรมที่จะนำให้คนเข้าสู่ความเป็นพระโศดาบัน ท่านพระอาจารย์จะยกขึ้นพูดบ่อยที่สุดกว่าหลักธรรมหมวดอื่นๆ คือธรรมะที่ปรากฏในในพระสุตตันตปิฎก เล่มที่ ๑๕ ข้อที่ ๑,๔๕๓ หน้า ๔๕๖ พระพุทธองค์ตรัสว่า

“...เอ เต ภิกขเว อนุกมฺเปยฺยถ เย จ

โสตพฺพํ มุญฺเจยฺยํ มิตฺตา วา อมจฺจา วา

ญฺาตี วา สาโลหิตา วา เต ภิกขเว จจฺจุสุ

โสตปตฺตียงฺกุเสสุ สมาทเปตพฺพา นิเวเสตพฺพา ปตฺติฐฺฐาตพฺพา...”^{๑๖}

คุณภิกษุทั้งหลาย เหล่าชนทั้งหลายทั้งที่พวกเธอจะพึงอนุเคราะห์และคนที่พอจะรับฟังคำสอน ไม่ว่าจะ เป็นมิตร เป็นผู้ร่วมงาน เป็นญาติ หรือเป็นสายโลหิตก็ตาม พวกเธอพึงชักชวน พึงแนะนำ พึงสนใจให้ตั้ง ดำรงมั่นในองค์คุณแห่งพระโศดาบัน ๔ ประการคือ ทาน ศีล จาคะ ปัญญา....ฯ

^{๑๕} สัมภาษณ์, พระพุทธไกร จันทสุวณฺโณ, ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘.

^{๑๖} พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ, โสตาปัตตียังคะธรรม, (ม.ป.ป) หน้า ๑๕.

๔.๖.๒) เทคนิควิธีการที่ท่านใช้เผยแพร่พุทธธรรม และทำให้พุทธศาสนิกชนยอมรับเป็นอย่างมากนั้น คือ พระอาจารย์เป็นผู้ที่แตกฉานธรรมะ โดยการปฏิบัติจริงตามเนื้อหาสาระในพระไตรปิฎกแล้ว ท่านยังเป็นผู้แตกฉานในด้านของภาษา เช่น ภาษาอังกฤษ ภาษาท้องถิ่นอีสานในรูปแบบของผญา โดยเฉพาะภาษา ผญา ที่ท่านถนัดพูดแล้วเป็นที่ถูกใจของผู้ฟัง^{๒๓} ผู้ฟังฟังแล้วเกิดศรัทธา เมื่อเกิดศรัทธาแล้วจะพาปฏิบัติหรือบรรจธรรมแสดงธรรมอะไรก็เข้าใจง่าย และได้รับความสำเร็จในการแสดงธรรมทุกครั้ง

๔.๖.๓) การเปลี่ยนแปลงหลังจากปฏิบัติธรรม จาก การสัมภาษณ์ ผู้ที่ไปปฏิบัติธรรมที่สำนักท่าน ก็จะได้รับคำตอบว่า หลังจากที่ได้ไปปฏิบัติธรรมกลับมา และได้ไปติดต่อจนถึงปัจจุบัน พบว่า ชีวิตครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เริ่มตั้งแต่ความสงบสุขภายในครอบครัว^{๒๔} การรักษาศีลเคร่งครัดขึ้นเข้าใจธรรมะที่แท้จริงของพระพุทธศาสนา ชัดเจนขึ้นธุรกิจภายในครอบครัวเป็นไปด้วยความสุจริตและเจริญรุ่งเรืองขึ้น

จากเหตุผลทั้ง ๓ ประการเบื้องต้นในแต่ละปีจะมีผู้เฝ้ารอเดินทางไปแสวงบุญปฏิบัติธรรมกรรมฐานและฟังเทศน์จากท่านอาจารย์เป็นจำนวนมากดังสถิตินี้

ตารางที่ ๒ แสดงจำนวนผู้ปฏิบัติธรรมในวัดไตรสิกขาทลามลदारาม

ที่	พ.ศ.	ประเภท/ จำนวน		รวม
		พระภิกษุ - สามเณร	อุบาสก - อุบาสิกา	
๑.	๒๕๔๕	๒๖๘	๑,๖๖๖	๒,๐๕๕
๒.	๒๕๔๖	๓๑๗	๑,๘๘๓	๒,๒๐๐
๓.	๒๕๔๗	๔๑๓	๑,๔๑๘	๑,๘๓๑
๔.	๒๕๔๘	๖๔๒	๑,๕๓๔	๒,๕๖๖
๕.	๒๕๔๙	๓๘๓	๖๐๖	๑,๐๘๙

^{๒๓} สัมภาษณ์, นางบุญมา อินทร์ทอง, ๒๐ มกราคม ๒๕๔๘.

^{๒๔} สัมภาษณ์, นางบัวสา กงจันทร์, ๒๑ มกราคม ๒๕๔๘.

๔.๗ ยอดคำสอนของพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ

ด้านหลักคำสอนที่ถือว่าเป็นยอดคำสอน ที่ท่านจะเน้นเป็นพิเศษและจะกล่าวบ่อยที่สุด มีอยู่ ๒ ประการ คือ อานาปานสติ และ โสตาปัตติสังคหะ เพื่ออธิบายหลักพุทธธรรมทั้ง ๒ ให้บุคคลได้เข้าใจและเข้าถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา คือ วิธีการนั่งสมาธิ เพื่อให้พบกับความสุขตามหลักการของพระพุทธศาสนา ตามแนวทางที่ถูกต้อง พอสรุปได้ดังนี้

๔.๗.๑) หลักอานาปานสติ

...นีสิตติ ปล่อยทิ้ง อากุชิตฺวา นั่งสู้อาเข้ามาโดยรอบแล้ว อูหุ กายํ ปณิชาย, ปริมุขํ สตี อุกฺกุฐเปตฺวา ตั้งกายตรง ดำรงสติมั่น อยเมว อานาปานสติ สมาธิ สาธุกัมมนสิกขาตพฺโพ เธอทั้งหลาย จงทำให้ไว้ในใจให้ดีๆ ซึ่งอานาปานสติสมาธินี้แล อานาปานสติ มีอยู่ ๒ แบบ แบบหนึ่งแบบง่ายๆ คือ แบบธรรมชาติ แบบสองแบบเทคนิค

๑. **แบบธรรมชาติธรรมชาติธรรมดาคืออภัยวาสนา** วาสนาแปลว่า นิสัยตคํ้าง พฤติกรรมที่เคยกระทำไว้หลายภพหลายชาติ จนกลายเป็นวาสนา ผู้ใดมีวาสนาเคยทำมาก่อน หลายภพหลายชาติจะเป็นเรื่องง่ายว่า เราทำแบบธรรมชาติ นั่งสู้อาเข้าโดยรอบแล้ว ตั้งกายตรงดำรงสติมั่น โส สโต ว อสุสสติ , สโต ปสุสสติ มีสติอยู่หายใจเข้า มีสติอยู่หายใจออก โดยไม่ได้ว่าอะไร ไม่สั้น ไม่ยาว ไม่มีเทคนิคอะไร ซึ่งแบบวาสนาถ้าผู้ใดมีวาสนาทำมาก่อน ทำมามากแต่ชาติก่อนมันสืบสันดานมาผู้นั้นจะง่าย โดยไม่ต้องสั้น ไม่ต้องยาว ไล่ไปเฉยๆ รู้ว่ามันเข้ามันออก จะพูดก็ได้ ไม่พูดก็ได้ จะว่ายุบหนอ-พองหนอก็ได้ จะว่า พุท จะว่า โธ ก็ได้ จะว่าแมวน้อยๆ ก็ได้ เพราะพระพุทธองค์ไม่ได้บัญญัติไว้ว่า คำว่า พุทโธ, ยุบหนอ-พองหนอ, สัมมา-อรหัง ไม่มีปรากฏในพระไตรปิฎก ซึ่งคำเหล่านั้นเป็นเทคนิคที่ครูบาอาจารย์แต่ละสำนักผูกขึ้นสอนลูกศิษย์ ซึ่งจะไปไล่หาจนตายก็ไม่เจอในพระไตรปิฎก ในพระไตรปิฎกจะพูดถึงเพียง มีสติอยู่หายใจเข้า มีสติอยู่หายใจออก...^{๒๕}

๒. **แบบเทคนิค** ...อนุปฺพุพฺ ปรจิตฺตา อบรมไปโดยลำดับ โดยลำดับอย่างไร

ลำดับที่ ๑ ทีฆํ อสุสสนฺโต ทีฆํ อสุสปสุสสามิติ ปชานาติ หายใจเข้ายาว หายใจออกยาว รู้สึกตัวทั่วถึง ปชานาติ ตรงนี้มีคำว่า ปชานาติ นะ หายใจเข้ายาว หายใจ

^{๒๕} พระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ, อานาปานสติ ชุด ๑, งานอบรมเสขปฏิบัติภา ปี ๒๕๔๗.

ออกยาว ก็รู้สึกตัวทั่วถึงว่าเราหายใจเข้ายาวออกยาว ถ้าเราหายใจยาว ๆ เราจะรู้ตัวทั่วถึงได้ง่าย จะรู้สึกตัวว่าร้อนไปทั่ว กระเทียมทั่วกาย ก็รู้สึกตัวทั้งกาย อย่าลืมว่า คำสอนของพระพุทธเจ้าทุกขันธ์ตอนเป็นข้อปฏิบัติที่สำคัญต่อกัน ถ้าหายใจยาวมันจะสัมพันธ์กับหายใจสั้นจะมีผลต่อไป มันจะปฏิสัมพันธ์ต่อกัน เมื่อเราหายใจเข้ายาว ออกยาว ตัวร้อน หายใจหายบ ำ ตัวร้อน ำ แม้แต่ตัวเราหันไปทั่วทั้งหมคเราก็รู้ มันเคลื่อนไหวไปถึงไหนมาถึงตรงนี้มันจะมีอาการอย่างหนึ่งเกิดขึ้นมาคือ ตัวร้อนมากขึ้น น้ำลายมากขึ้น

ลำดับที่ ๒ รสุลั วา อสุสสนุโต รสุลั อสุสปสุสสามิติ ปชานาติ ปชานาติ อีกเหมือนกัน คือรู้ตัวทั่วถึง เราหายใจเข้าสั้น ออกสั้น ตรงนี้สั้นนะ เมื่อยาก่อน แล้วจึงมาสั้นมันสัมพันธ์กัน ตอนหายใจเข้ายาว ๆ มันจะอัดอัดมันตัวร้อน มันจะเหนียว น้ำลายจะมากขึ้น พอปล่อยให้มันหายใจสั้น ตอนนี้นั้นจะมีอีกแบบหนึ่ง หายใจเกือบจะไม่พอกินหายใจสั้น ๆ สั้นเข้า สั้นออก ครั้งแรกเราปล่อยให้มันสั้น สั้นเข้าแล้วสั้นออก สั้นเข้า สั้นออก พอประมาณแล้วมันจะยึด มันจะยึดจากสั้นไปหายาว จากหายใจยาวไปหาสั้น เป็นกลาง ตัวนี้มันจะปรับ มันจะปรับของมันนะ ที่แรกเราหายใจยาวเสียก่อน เข้ายาวออกยาว ประมาณสัก ๑๐ นาที อันนี้ตามสเป็คตามเทคนิค ที่นี้มาไล่สั้นสัก ๑๐ นาที หลังจากนั้นมันจะปรับของมันให้มันพอดี มันจะไม่สั้นจะไม่ยาว มันจะยึดจากสั้นมาจะหดจากยาว มาอยู่เป็นตรงกลาง ตรงนี้ไม่ต้องอะไรแล้ว ไม่ต้องสั้นไม่ต้องยาวแล้ว

ลำดับที่ ๓ สพุพกายปฏิสงเวทิ อสุสปสุสสิสุสามิติ สิฺกฺขติ ตรงนี้มี สิฺกฺขติ ๒ ข้อแรกเป็น ปชานาติ ข้อ ๓ เป็น สิฺกฺขติ สิฺกฺขติ แปลว่า ศึกษา (Observe - สังเกต) ที่เราว่า ศึกษา นั่นคือ สิฺกฺขติ ทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้รู้พร้อมเฉพาะซึ่งกายทั้งปวง สพุพ แปลว่า ทั้งปวง กาย แปลว่า กาย ปฏิ - เฉพาะ , สิ - พร้อม , เวทิ รู้พร้อมเฉพาะกายทั้งปวง ปฏิสงเวทิ แปลว่า รู้พร้อมเฉพาะแล้วยังไม่พอ ยังมี สิฺกฺขติ ซึ่งแปลว่า ศึกษา สังเกต ภาษาอังกฤษว่า Observe ภาษาลาว สังขอมขอมเบิ่งคัก ๆ ตรงนี้สังเกตนะสังเกต พอมาถึงช่วงนี้มันจะคั่น กระตุก เต็มไปตามเนื้อตามตัว มันจะได้ไปตามหัวตามหลัง เหมือนสัตว์ตัวเล็ก ๆ เหมือนแมลงหวี่แมลงวัน ตัวเลือด ตัวเส้น ตัวไล ได้ไปตามหน้าตามตา ต้องรู้ รู้มัน มันอยู่ตรงนั้นต้องรู้จึงเรียกว่า สพุพกายสังเวทิ รู้พร้อมกายทั้งปวง ละเอียดนะ บางที่มันเต้น เต็มตามเนื้อตามตัว ตามหน้า ตามหลัง ตามไหล่ ตามเอว ตามแขน ตามขา กระตุก บางคนแขนกระตุก บางคนสะคุ้ง มันรู้จักกายทั้งปวง บางคนสะคุ้งเข้า สะคุ้งออก ภาษาลาวว่า สะเค็ด มันจะสะคุ้งเข้าในสมาธิ ถ้ามันเข้าสักครั้งหนึ่ง ๕ นาที ถือว่าคุ้มไปตั้ง

๒๐ ปี ที่ทำมาเหนื่อย ๆ ๒๐ ปี ถ้ามันเข้าสัก ๕ นาที คุ้มแสนจะคุ้ม ไม่ขาดทุนเลย ได้กำไรที่สุดตอนนี้เรากำลังจะทำกายสังขารให้ระงับ

ลำดับที่ ๔ ปัสสุมภย์ กายสังขาร อสุสปัสสสิสสามิติ ลิกขติ ทำในบทศึกษาว่า เราเป็นผู้ทำกายสังขารให้ระงับอยู่ จักหายใจออกหายใจเข้า อะไรคือกายสังขาร ลมหายใจเข้าหายใจออกเป็นกายสังขาร ถ้าเราไม่มีลมหายใจเข้าหายใจออกกายเราก็ตายไประงับอย่างไร ทำลมให้ระงับ ตอนนี้ ชั้นที่ ๔ คุณง่าย ๆ คุณอย่างไร เผื่อคุณเข้า-ออก จุดเดียวถ้ายังไม่ชัด ตามคุณ ตามมันเข้าไปในท้องตามมันออกมา จะเข้าไปสู่ฌาน...^{๒๖}

๔.๗.๒) หลักสติปัฏฐาน ๔

“...สติปัฏฐาน ปฏฐาน แปลว่า ที่ตั้ง สติ แปลว่า ความระลึก สติปัฏฐาน ที่ตั้งลงแห่งความระลึก ภาษาอีสานบอกว่า บ่อนตั้งของความชุ่มเมื่อ มีอยู่ ๔ อย่าง คือ รู้สึกกาย กายตนเองนั่งอยู่อย่างนี้ รู้ว่าตนเองนั่ง หรือว่า กายเคลื่อนไหวไปมานี้รู้ เอาความรู้สึกมาอยู่กับอาการเคลื่อนไหวของกาย รู้อาการนั่งอยู่ ยืนอยู่ เดินอยู่ นี้เรียกว่า กายา นุปัสสนา มีสติเห็นกายอยู่ในกาย หรือมีละนั้งมาดูเวทนา เวทนานี้ คือ จิตเข้าไปเสพเสวยความรู้สึก เวท แปลว่า รู้ จิตรู้สึกว่าเป็นสุขเป็นทุกข์ ยินดี ยินร้าย พอใจ ไม่พอใจ ตรงกับภาษาฝรั่งว่า Feeling เอาสติ เอาความรู้สึกเมื่อมาสู่เมื่อใจเจ้าของ สู้เมื่อโตมันเป็นสุขเป็นทุกข์ พอใจหรือไม่พอใจ มันเป็นจั่งได้สู้เมื่อ เพื่อจะไม่ให้มันเป็น ช่องว่างให้ตัณหาเกิดขึ้น ตัณหาทุกชนิดจะเกิดขึ้นเมื่อมีเวทนา เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา ตัณหาเป็นปัจจัยให้เกิด...ส่งต่อไป เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิดตัณหา ตัณหาเป็นปัจจัยให้เป็นอุปทาน เป็นภพ เป็นชาติ ทีนี้เวทนาจริง ๆ เนี่ยไม่จำเป็นต้องเกิดตัณหาเลยก็ได้ ถ้าหากมีสติเข้าไปสกัดกั้นไม่ให้ตัณหาเกิดในเวทนา สมมติว่า เราฉันอาหารตอนเช้า ถ้ามันอร่อยขึ้นมา (มันแซบขึ้นมา) เรียกว่า สุขเวทนา พอใจในอาหารนี้ ในขณะที่เดียวกันมันจะพ่วงต่อไปเป็นตัณหา กินซ้ำก็ไม่ได้มันไม่ทันใจ รีบเคี้ยวรีบกลืน เป็นตัณหา และอยากต่อไปอีกว่า วันพรุ่งนี้ขอให้ได้อีกฉันอีกอาหารที่อร่อยอย่างนี้ อย่างนี้มันพ่วงต่อไปอีก ทีนี้ถ้าสติเข้ามาทัน เวทนาแซบ (อร่อย) รู้สึกว่าแซบ รู้ว่าอร่อย เลย ๆ แล้วก็ยุติลงแค่นั้น ไม่ได้รีบเคี้ยวไม่ได้รีบกลืนก็ดูเวทนานี้ เพราะฉะนั้นเวทนานี้เมื่อมีสติเข้ามาทัน ตัณหาที่ไม่ได้เกิดขึ้น สติปัฏฐานนั้นก็ คือสิ่งมาควบคุมสภาวะ ไม่ได้ตัณหาเจริญงอกงามเกิดขึ้น คุณกาย บำบัดเข้าเอ็น สู้เมื่อถึง

^{๒๖} พระอาจารย์สมภพ โขติปญโญ, อานาปานสติ ชุด ๒,งานอบรมเสขปฏิบัติทปีที่ ๒๕๔๗ .

ภาษาอีสานว่า ผู้เมื่อคิง เวทนา ผู้เมื่อความ ผู้เมื่อความคน ผู้เมื่อความสุข ผู้เมื่อความทุกข์
ไม่เป็นโทษของสิ่งเหล่านี้

ต่อมาก็มาถึงจิตตานุปัตสนา รู้เข้าไปในจิต จิตเป็นอย่างไร จิตเฉย ๆ ก็
รู้จัก ไม่ให้มันเป็นอย่างนั้น เฉย ๆ รู้เข้าไป ถ้ามันวุ่นวายก็รู้ มันมีราคะก็รู้ มันมีโทสะก็รู้
โมหะก็รู้ มันไม่มีก็รู้ มันเป็นอะไรก็รู้ เหมือนกันแอบดูจิตทุกซอกทุกมุม บ้านเขาเอ็นว่า
ผู้เมื่อใจ ที่นี้ก็มา ธรรมานุปัตสนา รู้จักสภาวะธรรมที่มันเกิดในกาย ในจิต เริ่มตั้งแต่ความ
ง่วง กามต่าง ๆ นิสรรณทั้ง ๕ เป็นสิ่งที่เราเอามาเป็นเครื่องมือในการเจริญปัญญา อย่างมัน
ง่วงก็รู้ว่ามันง่วงเข้าไป ตื่นขึ้นมาก็รู้มันอย่างนั้น รู้ไปรู้มาจนง่วงมันเกิดขึ้นมาได้เลย
อันนี้เป็นเรื่องของปัญญาล้วน ๆ เรื่องปัญญาล้วน ๆ ที่จะสกัดกั้นไม่ให้กิเลสตัณหาเกิดขึ้นได้
เลย แล้วก็หลุดพ้น เมื่อรู้แจ้งก็เป็นอิสรภาพปลดปล่อยจากตัณหา...”

การเจริญสติปัฏฐานมันเป็นวิปัสสนาล้วน ๆ ไม่มีพิธีรีตรอง ขอให้เข้าใจว่า ไม่มี
พิธีรีตรอง ไม่ได้ไหว้ครู ตื่นขึ้นมาก็เอากันเลย จนถึงเวลาหลับ ไม่ว่าจะกิน จะดื่ม จะไป
ห้องน้ำห้องท่า รู้อยู่อย่างนั้น เกิดอะไรขึ้นก็รู้อยู่อย่างนั้นกินข้าวก็เจริญสติปัฏฐาน ถ้าจะว่า
ไปกินนั้นแหละเป็นตัวการดีที่สุดเลย มีหมดทุกอย่าง อันนี้เป็นเรื่องปัญญา ปัญญาชนิดนี้
เป็นปัญญาที่ตาสีตาสาไม่ได้เรียนหนังสือสักตัวก็เจริญได้ ไม่เกี่ยวกับปริญญา ไม่เกี่ยวกับ
Diploma อะไร อ่านหนังสือไม่ได้ก็เจริญได้ ปัญญาชนิดนี้เรียกว่า พุทธิปัญญา อันนี้
เรียกว่าปัญญาภาวนา ทำให้ปัญญาเจริญขึ้นสกัดกั้นจนตัณหาเกิดขึ้นไม่ได้ ตั้งอยู่ไม่ได้

ที่นี้จิตตภาวนา การเจริญจิต ให้จิตมันมีส่วนเพื่อส่วนเกิน รักเกิน ชังเกิน โง่
เกิน ฉลาดเกิน อ่อนแอเกิน จิตไม่พอดี จนหล่อหลอมให้จิตทั้งหมดนั้นพอดี เรียกว่า
สมาธิ สม แปลว่า สม่าเสมอ อาธิ แปลว่า ปกติ สม่าเสมอดีแล้ว ไม่รักเกิน ไม่ชัง
เกิน ไม่โง่เกิน ไม่ฉลาดเกิน ไม่อ่อนแอเกิน จิตระดับนี้มีกำลัง แล้วจะพบความสุข มี
ความสุขมาก ๆ ยิ่งสงบลงไปมาก ยิ่งมีความสุข

หลังจากนั้น เมื่อมันมีความสุขมีปีติ จิตนี้จะเริ่มปรุงแต่งความคิดที่ติงามขึ้นมา
ใหม่ เพราะฉะนั้น การเจริญจิตภาวนา เรียกว่า สมถกรรมฐาน พวกนี้โลดโผน
พระพุทธเจ้าไม่เกิดมาก็มีมาแล้วนะ สิ่งที่เกิดมาพร้อมกับพระพุทธเจ้า พร้อมกับการตรัสรู้
ของพระพุทธเจ้าคือเรื่อง ปัญญาวิปัสสนา ตัวสติปัฏฐานล้วน ๆ นี้ไม่มีศาสดาใด ๆ สอน
ในยุคนั้นนอกจากพระพุทธเจ้าองค์ก่อนๆ เรื่อง สติปัฏฐานนั้นเป็นเรื่องของการเจริญวิปัสสนา
กรรมฐาน เพื่อชำระชำระกิเลส แต่เรื่องนั่งเจริญสมถภาวนา เพ็งกลืน เพ็งซากศพ เพ็ง

อะไรต่อมิอะไร จนสงบ มีฤทธิ์ มีเดช มีหุทิพย์ ตาทิพย์ เห็นเทวดา ฟาดินต่าง ๆ ไม่ใช่สิ่งที่
เกิดมาพร้อมพระพุทธศาสนา แต่เป็นสิ่งที่มีอยู่อย่างนั้น ธรรมดาหนีไม่พ้นวิภูฏสงสาร หนี
ไม่พ้นกิเลสตัณหาอะไรเป็นเรื่องธรรมดา ฉะนั้นตรงนี้มันจึงมี ๒ อัน คือ สมถะ และ
วิปัสสนา เรียกว่า จิตภาวนา และปัญญาภาวนา

ที่นี้อานาปานสติ มันจะรวบได้ทั้ง ๒ อย่าง ทั้งจิตภาวนา ทั้งปัญญาภาวนา พุด
ง่าย ๆ ว่า ถ้าใครเจริญอานาปานสติ มันจะได้ทั้งสมถะและวิปัสสนา เมื่อกี่เราสดขึ้นต้นนะ
เราจะบอกว่า จตุตาโร สติปฏิฐานน ปริปุเรนติ จะทำสติปฏิฐานทั้ง ๔ นี้ให้บริบูรณ์ สติ
ปฏิฐานทั้ง ๔ นี้จะบริบูรณ์เมื่อเจริญอานาปานสติ...”^{๒๗}

๔.๗.๓) หลัก การเจริญสมถะและวิปัสสนา

“... ธรรมฐาน ที่ตั้งลงแห่งการทำงานของจิต มี ๒ อย่าง คือ -สมถกรรม
ฐาน ที่ตั้งลงแห่งการทำงานของจิตให้เกิดความสงบ นำไปสู่ความเป็นผู้มีความสุข มีฤทธิ์
มีเดช วิปัสสนากรรมฐาน ที่ตั้งลงแห่งการทำงานของจิตที่จะนำไปสู่ความประจักษ์แจ้ง
สังขารม รู้แจ้ง เห็นจริง จนนำไปสู่ความดับทุกข์

สมถกรรมฐานเกิดมาตั้งแต่พระพุทธเจ้ายังไม่เกิด อาราดาบส อุทกดาบส
ฤาษี ชิไพร มีฤทธิ์มีเดช หุทิพย์ ตาทิพย์ มีบุพเพนิวาสานุสสติญาณ เจโตปริยญาณ อิทธิวิสี
แสดงฤทธิ์ต่างๆ ระลึกชาติแต่หนหลังได้ รู้จักจิตใจของคนอื่น ล้วนแล้วแต่เกิดจาก
สมถกรรมฐาน พระพุทธเจ้ายังไม่เกิดก็มี แต่วิปัสสนานั้น จะเกิดเมื่อมีพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง ๆ
มาตรัสรู้เท่านั้น เพราะฉะนั้น ที่เกิดความสุข เกิดเป็นผู้มีฤทธิ์มีเดชนั้น มีผู้สอนมาก่อนแล้ว
พระพุทธเจ้าก็ได้ไปเรียนกับอาราดาบส อุทกดาบส แล้วก็เห็นว่า อันนี้ไม่ใช่ที่สุดแห่งฤทธิ์
มีฤทธิ์มีเดชแค่นั้น ก็ไม่พ้นทุกข์ อย่างเก่งก็มีคนแห่แห่นอักษรรยเลิศล้ำโด่งดังทางอภิหารีย์
แต่จิตใจของตนเองยังอยู่ใต้อำนาจของกิเลส ผู้เป็นบัณฑิตผู้มีปัญญาเท่านั้น จึงจะสามารถ
ออกจากโลก เอาชนะพญามารพร้อมทั้งกองทัพได้ การมีฤทธิ์มีเดชมันเกิดมาจากอำนาจจิต
อันแรงกล้าของสมถะ แต่การปัญญาประจักษ์แจ้งบรรลอรุณสังขารม นั้น เกิดมาจากอำนาจ
สติสัมปชัญญะปัญญา และพลังแห่งสมาธิรวมกัน กลายมาเป็นวิปัสสนาญาณ เพราะฉะนั้น
เมื่อพระพุทธเจ้ายังไม่เกิดขึ้นโลกว่าง จากพระพุทธเจ้าแต่ไม่ว่างจากผู้มีฤทธิ์มีเดช เมื่อ

^{๒๗} พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา อานาปานสติ ตอนที่ ๑, แผ่น MP ๓

พระพุทธเจ้าองค์หนึ่งเกิดขึ้น จึงมีวิปัสสนาญาณเกิดขึ้น แต่อย่างไรก็ตามพระพุทธเจ้าท่านก็ไม่ถูกอุกสมณะ ท่านก็ยังสอนอยู่อย่างเก่งว่า วิชชาภาคยธรรม ๒ ประการ คือ สมณะ และ วิปัสสนา บางคนอาจจะเหมาะกับการเจริญสมณะ คือ เจริญสมาธิไปไม่นานก็จะพบความสงบ แล้วจะมีความสุขเล็กๆ มีความพอใจอยู่ อันนี้ก็เป็นไปได้ง่ายที่จะไปทางสมณะ ไปสู่ความเป็นผู้มีสมาธิ มีพลังจิตมีฤทธิ์มีเดช แต่บางคนอาจจะง่ายในการเจริญวิปัสสนามีจิตไม่ค่อยสงบแต่รู้ทันจิตได้ง่าย พระพุทธเจ้าท่านแจกชอยออกมา ๓ ประการ คือ

- ๑) สมถ์ ปุพฺพกมฺ วิปสฺสนํ ภาเวติ เจริญสมณะเป็นเบื้องต้นเสียก่อนแล้วจึงเจริญวิปัสสนา
- ๒) วิปสฺสนา ปุพฺพกมฺ สมถํ ภาเวติ เจริญวิปัสสนานำหน้าไปก่อน สมณะไม่สนใจเอาไว้ที่หลัง หรือเอาไปพร้อมกันเลย ทั้งสมณะและวิปัสสนา
- ๓) สมถํ วิปสฺสนํ ยุกฺนคฺคํ ภาเวติ เจริญทั้งสมณะและวิปัสสนาไปพร้อมๆ กัน

หลังจากนั้นมันจนจะเกิดมรรค เส้นทางแห่งจิตจะเกิดขึ้น คือเราทำไปพร้อมกัน บางทีมันจะเก่งทางใดทางหนึ่ง มันจะเลือกของมันเอง เพราะฉะนั้นเราจะทำไปพร้อมๆ กัน ลองดูว่า เราจะถนัดทางด้านสมณะหรือวิปัสสนา หรือว่าเราจะให้มันเลือกมันเอง ก็สามารทำได้ ถ้าเราต้องการจะทำสมณะก่อน เราก็ไม่ต้องไปสนใจเรื่องพิจารณาความคิดที่มันฟุ้งมันปรุงมันแต่ง มันคิดมันปรุงมันแต่ง ให้มันคิดไป เราก็คลุมหายใจเข้า หายใจออกอย่างเดียว เราจะบอกว่า พุทฺโธๆ อย่างนี้เราเรียกว่า สมณะเบื้องต้นไม่สนใจเราจะเอาสมณะอย่างเดียวจิตมันจะเริ่มสงบลงสงบลง จนมันปล่อยแม้กระทั่ง พุทฺโธ พุทฺโธ ก็จะเลิกพูด มีแต่ความเป็นอันเดียวว่า เอกานิภาโว จิตฺตํ จิตอันเอกผุดขึ้นอยู่ในภายใน สังเกตดูได้ง่ายๆ สังเกตดูว่าเราว่า พุทฺโธ พุทฺโธ ความคิดที่มันหลาย ๆ มันค่อยน้อยลง สงบลง ระวังบลง แล้วจะง่ายไปทางหลับ อยากรับ คนนั้นน่าจะจะไปสู่สมณะ แต่ที่นี้คลุมหายใจเข้าหายใจออก พร้อมบริกรรมในใจว่า พุทฺโธๆ แต่ความคิดไม่หยุด หลังไหลมาอยู่ตลอดเวลา ไม่สงบได้ง่าย ถ้าอย่างนี้อาจจะไม่เหมาะกับการสมณะ ก็ลองเปลี่ยนดู เปลี่ยนจากคลุมหายใจ มาจ้องดูความคิด เรียกมันขึ้นมา มาเลยความคิดอยู่ไหนเรียกขึ้นมาคิด เราจ้องดูมันคิด พอมันคิดปั๊บเรารู้ปั๊บ คิดปั๊บรู้ปั๊บๆ คิดแล้วคิดอีกรู้แล้วรู้อีก รู้อีก รู้แล้วๆ เล่าๆ ทำไปทำไปก็รู้สึกได้ว่า ความคิดมันสั้น พอจะคิดมันรู้ มันก็หยุด มันคิดพร้อมกันกับมันรู้พร้อมกันไม่ได้ ...”

..สมถํ วิปสฺสนํ ยุกฺนคฺคํ ภาเวติ เจริญสมณะและวิปัสสนาไปพร้อมกัน
 วิปสฺสนํ สมถํ ภาเวติ มคฺโค สลฺลชานฺญาติ เจริญสมณะวิปัสสนาไปพร้อมกัน มรรคคือ
 หนทางจะเกิดขึ้นให้จิตเลือก ทำอย่างไรทำพร้อมกัน ถ้าเราคลุมหายใจเป็นอานาปานสติ ถ้า

เราจะเอาอานาปานสติเป็นอารมณ์ในการเจริญสมถะและวิปัสสนาไปพร้อมกัน เราต้องมีสติกำหนดลมหายใจ แล้วแบ่งสติออกเป็น ๒ ส่วน ๕๐% รู้จักลมหายใจเข้าหายใจออกอยู่ตลอดเวลา อีก ๕๐% ตั้งไว้เหมือนเลต้า คอยรู้จักความคิด ความรู้สึก มันคิดอะไรก็รู้ มันไม่คิดอะไรก็รู้ อีกส่วนหนึ่งรู้ลมเข้าลมออกในลมหายใจนั้นดูว่ามันจะไปทางไหนสติสัมปชัญญะจิตของเราจะก่อนไปทางไหน ถ้าดูไปๆ จิตมันไม่คอยจะคลุม แต่จิตกลับไปรู้ความคิดได้เร็วเร็วขึ้นๆ รู้เร็ว นั่นแสดงว่า มรรคเกิด แสดงว่าทางเลือกของจิตนั้นมันเกิด มันถนัดที่จะไปทางวิปัสสนาก็ให้ไปเลย แต่ถ้าเราคลุมหายใจไปด้วย ดูความคิดไปด้วยแต่ความคิดน้อยลงๆ แต่การคลุมหายใจมันเด่นชัดขึ้นๆ ลมมันสงบลงกลายเป็นธาตุ เป็นอุคคหนิมิต ลมหายใจเป็นเหมือนปุยเมฆ ปุยฝ้าย เหมือนหยดน้ำ เหมือนแสงเดือนแสงดาว เหมือนดวงตะวัน กำลังจะขึ้น เหมือนแสงหิ่งห้อยแล้วแต่มันจะเป็น เหล่านั้นมันจะมาทางสมถะ เราก็หยุดดูความคิด เอาสติไปดูที่มันไหลไปไหลมา เอาสติกำหนดลงไป สร้างมโนภาพทับไป มันจะออกซ้อนกัน ตัวหนึ่งเกิดขึ้นตัวใหม่ก็ซ้อนมันขึ้นมา อย่าไปถามว่าอะไร ให้เอาสติกำหนดลงไป จะปล่อยลมหายใจเลยก็ได้ กำหนดตัวนี้ ถ้ามันไหลไปทางโน้นก็เอาสติโน้มไปทางนี้ หรือมันอยู่กับที่ก็เอาสติดึงมันเอามาสร้างมโนภาพ เรียกว่า เสพปฏิภาคนิมิต จากอุคคหนิมิตให้เป็นปฏิภาคนิมิต โน้มเข้ามาแล้วผลักออกไป จิตนี้ก็จะละเอียดๆ ลมหายใจจะละเอียดจนไม่หายใจ ในที่สุดก็จะเกิดอาการวาบ เป็นอาการคล้ายๆ จะตกจากที่สูงลงสู่ที่ต่ำ ในที่สุดจิตเราไม่เคลื่อนเสียก่อนเราก็ดู จ้องดูไป ดึงเข้ามาผลักออกไปอีกหน่อยมันก็พลิกลงไป在那นั่น จิตและอันที่ดูเป็นอันเดียวกันเรียกว่า เอการมมณิ จิตต์...”^{๒๘}

ดังนั้น อาจารย์พระสมภพ โขติปญฺโญ จึงสอนสมาธิแบบพระพุทธเจ้า นำการกำหนดรู้เรื่องชีวิตประจำวันเป็นเหตุเป็นปัจจัยสำคัญเพื่อให้รู้สายทางของอารมณ์ได้ชัด และเพื่อให้ได้วิธีตัดสายลำเลียงและตัดสะพานของกิเลสตัดหน้าต่อไป ถ้าหากว่าเราไม่รู้เท่าอารมณ์ภายในใจแล้ว ก็จะไม่รู้ว่าเราจะตัดต้นทางด้วยวิธีใด หรือเหมือนกับเราต้องการคมมีดเราก็ต้อง

^{๒๘} พระอาจารย์สมภพ โขติปญฺโญ, การเจริญสมถะและวิปัสสนา ตอนที่ ๑, แผ่น MP ๓

ลับมิด ถ้าเราไม่ต้องการความร้อนเราก็ต้องดับไฟ ใจมีความทุกข์ เราก็ต้องหาวิธีดับทุกข์เพื่อไม่ให้ทุกข์เกิด ถ้าใจมีความทุกข์อารมณ์ของความทุกข์ก็แสดงออกมาที่ใจ ใจอยู่ที่ไหนอารมณ์ของใจก็จะอยู่ที่นั่น อารมณ์ของใจอยู่ที่ไหน ใจก็อยู่ในที่เดียวกัน ถ้าเราอยากรู้ใจ เราก็ต้องจับอารมณ์ของใจไว้ให้ดี เหมือนกันกับไฟกับความร้อนของไฟ ใจกับอารมณ์ก็ต้องอยู่ด้วยกันฉนั้น การกำหนดรู้อารมณ์ภายในใจนี้ไม่ใช่จะกำหนดอยู่นาน เพียงกำหนดรู้อารมณ์ของใจว่าเกิดจากเหตุอันนี้ ๆ แล้วก็หยุดมาพิจารณาด้วยปัญญาต่อไป เหมือนเราตรวจออกมาเห็นไข้ก็แล้วที่ตั้งศูนย์ยังเข้าไปให้ถูกไข้ก็ศรัทธาทันที เหมือนเนื้อก็ไม่ต้องเลี้ยงปิ่นไว้นาน เมื่อเรารู้ว่าไฟกำลังก่อตัวเราก็ต้องหาทางดับ ฉะนั้น การกำหนดรู้อารมณ์เพื่อจะใช้พิจารณาปัญญา เพื่อจะตัดกิเลสตัดหาคือความไม่อึดพอนในกามทั้งหลายให้หมดไป แล้วใช้ปัญญาพิจารณาตัดสะพานและทำลายกงกรรมของวิญญูจักรให้ย่อยยับและขาดจากการสืบต่อกันอย่างสิ้นเชิง

คำสอนของพระพุทธเจ้าเป็นคำสอนของปัญญาชน ไม่ใช่เป็นคำสอนของบุคคลผู้เชื่อในสิ่งที่ไม่มีความหมาย ด้วยความมกมายศาสนาพุทธสอนให้คนเรียนให้รู้ธรรมชาติ และกฎของธรรมชาติ ถ้าใครจะถามว่าธรรมะคืออะไร ธรรมะ ก็คือ ธรรมชาติธรรมชาติคืออะไร ก็คือ กายกับใจของเรา เมื่อเรากำหนดได้เราก็จะได้รับประโยชน์จากการทำสมาธิ ที่มีผลทั้งต่อตนเองและสังคม คือ

ผลต่อตนเอง

๑. ด้านสุขภาพจิต

๑. ส่งเสริมให้คุณภาพของใจดีขึ้น คือ ทำให้จิตใจผ่องใส สะอาด บริสุทธิ์ สงบ เยือกเย็น ปลอดโปร่ง โล่ง เบา สบาย มีความจำ และสติปัญญาดีขึ้น

๒. ส่งเสริมสมรรถภาพทางใจ ทำให้คิดอะไรได้รวดเร็ว ถูกต้อง และเลือกคิดแต่ในสิ่งที่ดีเท่านั้น

๒ ด้านพัฒนาบุคลิกภาพ

๑. จะเป็นผู้มีบุคลิกภาพดี กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า มีความองอาจสง่าผ่าเผย มีผิวพรรณผ่องใส

๒. มีความมั่นคงทางอารมณ์ หนักแน่น เยือกเย็น และเชื่อมั่นในตนเอง

๓. มีมนุษยสัมพันธ์ดี วางตัวได้เหมาะสมกับกาลเทศะ เป็นผู้มีเสน่ห์ เพราะไม่มักโกรธ มีความเมตตากรุณาต่อบุคคลทั่วไป

๓ ด้านชีวิตประจำวัน

๑. ช่วยให้เกิดความเครียด เป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน และการศึกษาเล่าเรียน

๒. ช่วยเสริมให้มีสุขภาพร่างกายแข็งแรง เพราะร่างกายกับจิตใจย่อมมีอิทธิพลต่อกัน ถ้าจิตใจเข้มแข็ง ย่อมเป็นภูมิคุ้มกันโรคไปในตัว

๔. ด้านศีลธรรมจรรยา

๑. ย่อมเป็นผู้มีสัมมาทิฐิ เชื้อกฏแห่งกรรม สามารถคุ้มครองตนให้พ้นจากความชั่วทั้งหลายได้ เป็นผู้มีสติปัญญาดี เนื่องจากจิตใจดี ทำให้ความประพฤติทางกายและวาจาดีตามไปด้วย

๒. ย่อมเป็นผู้มีความมักน้อย สันโดษ รักสงบและมีขันติเป็นเลิศ

๓. ย่อมเป็นผู้มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว ย่อมเป็นผู้มีสัมมาคารวะและมีความอ่อนน้อมถ่อมตน

ผลต่อครอบครัว

๑. ทำให้ครอบครัวมีความสุข เพราะสมาชิกในครอบครัวเห็นประโยชน์ของการประพฤติธรรม ทุกคนตั้งมั่นอยู่ในศีล ปกครองกันด้วยธรรม เด็กเคารพผู้ใหญ่ ผู้ใหญ่เมตตาเด็กทุกคนมีความรักใคร่สามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

๒. ทำให้ครอบครัวมีความเจริญก้าวหน้า เพราะสมาชิกต่างก็ทำหน้าที่ของตนโดยไม่บกพร่อง เป็นผู้ที่มีใจคอหนักแน่น เมื่อมีปัญหาครอบครัวหรือมีอุปสรรคอันใด ย่อมร่วมมือกันแก้ไขปัญหาลงมือช่วยเหลือกันได้ด้วยดี

ผลต่อสังคมและประเทศชาติ

๑. ทำให้สังคมสงบสุข ปราศจากปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสังคมอื่นๆ เพราะปัญหาทั้งหลายที่เกิดขึ้นในสังคม ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการฆ่า การข่มขืน โจรผู้ร้าย การทุจริตคอร์รัปชัน ล้วนเกิดขึ้นมาจากคนที่ขาดคุณธรรม เป็นผู้ที่มีจิตใจอ่อนแอ หวั่นไหวต่ออำนาจสิ่งชั่วร้าย หรือกิเลสได้ง่าย ผู้ที่ฝึกสมาธิย่อมมีจิตใจเข้มแข็ง มีคุณธรรมในใจสูง ถ้าแต่ละคนในสังคมต่างฝึกฝนอบรมใจของตนให้หนักแน่น มั่นคง ปัญหาเหล่านี้ก็จะไม่เกิดขึ้น ส่งผลให้สังคมสงบสุขได้

๒ ทำให้เกิดความรักมีระเบียบวินัย และเกิดความประหยัด ผู้ที่ฝึกใจให้ตั้งงมด้วยการทำสมาธิอยู่เสมอ ย่อมเป็นผู้รักความรักมีระเบียบวินัย รักความสะอาด มีความเคารพกฎหมาย บ้านเมือง ดังนั้นบ้านเมืองเราก็จะสะอาดน่าอยู่ ไม่มีคนมั่งงายทิ้งขยะลงบนพื้นถนน จะข้ามถนนก็เฉพาะตรงทางข้าม เป็นต้น เป็นเหตุให้ประเทศชาติไม่ต้องสิ้นเปลืองงบประมาณ เวลาและกำลังเจ้าหน้าที่ ที่จะไปใช้สำหรับแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่มีระเบียบวินัยของประชาชน

๓ ทำให้สังคมเจริญก้าวหน้า เมื่อสมาชิกในสังคมมีสุขภาพจิตดี รักความเจริญก้าวหน้า มีประสิทธิภาพในการทำงานสูง ย่อมส่งผลให้สังคมเจริญก้าวหน้าตามไปด้วย และจะลดความสุขส่วนตน ให้ความร่วมมือกับส่วนรวมอย่างเต็มที่ และถ้ามีผู้ไม่ประสงค์ดีต่อสังคม จะมาขู่เหย้าให้เกิดความแตกแยก ก็จะไม่เป็นผลสำเร็จ เพราะสมาชิกในสังคมเป็นผู้มีจิตใจหนักแน่น มีเหตุผล และเป็นผู้รักสงบ

ผลต่อศาสนา

๑. ทำให้เข้าใจพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง และรู้ซึ่งถึงคุณค่าของพระพุทธศาสนา รวมทั้งรู้เห็นด้วยตัวเองว่า การฝึกสมาธิไม่ใช่เรื่องเหลวไหล หากแต่เป็นวิธีเดียวที่จะทำให้พ้นทุกข์เข้าสู่นิพพานได้

๒. ทำให้เกิดศรัทธาตั้งมั่นในพระรัตนตรัย พร้อมทั้งจะเป็นทนายแก้ต่างให้กับพระศาสนาอันจะเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่การปฏิบัติธรรมที่ถูกต้อง ให้แพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง

๓. เป็นการสืบอายุพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรืองตลอดไป เพราะตราบไคที่พุทธศาสนิกชนยังสนใจปฏิบัติธรรม เจริญภาวนาอยู่ พระพุทธศาสนาก็จะเจริญรุ่งเรืองอยู่ตราบนั่น

๔. จะเป็นกำลังส่งเสริมทะนุบำรุงศาสนา โดยเมื่อเข้าใจซาบซึ้งถึงประโยชน์ของการปฏิบัติธรรมด้วยตนเองแล้ว ย่อมจะชักชวนผู้อื่นให้ทำทาน รักษาศีล เจริญภาวนาตามไปด้วย และเมื่อใดที่ทุกคนในสังคมตั้งใจปฏิบัติธรรม ทำทาน รักษาศีล และเจริญภาวนา เมื่อนั้นย่อมเป็นที่หวังได้ว่า สันติสุขที่แท้จริงก็จะบังเกิดขึ้นอย่างแน่นอน

๔.๗.๔) หลักโศดาปัตติยังคะ

โศดาปัตติยังคะ ๔ องค์คุณเครื่องบรรลุนโศดา หรือ องค์ประกอบของการบรรลุนโศดา คุณสมบัติที่ทำให้เป็นพระโศดาบัน - Factors of Stream-Entry)

๑. สัมปรัตสังเสวะ (เสวนาสัตตบุรุษ คบหาท่านผู้ทรงธรรมทรงปัญญาเป็นกัลยาณมิตร - Association with good and wise persons)

๒. สัทธัมมัสสวนะ (สดับสัทธรรม ใฝ่ใจเล่าเรียนฟังอ่านหาความรู้ให้ได้ธรรมที่แท้ - Hearing the good teaching)

๓. โยนิโสมนสิการ (ทำในใจโดยแยบคาย รู้จักคิดพิจารณาหาเหตุผลโดยถูกวิธี - Analytical reflection; wise attention)

๔. ชัมมานุชัมมปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติธรรมถูกหลัก ให้ธรรมย่อยกล้อยแก่ธรรมใหญ่ สอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของธรรมทั้งหลายที่สัมพันธ์กัน ปฏิบัติธรรมนั้นๆ ให้สอดคล้องพอดีตามขอบเขตความหมายและวัตถุประสงค์กับธรรมข้ออื่นๆ กลมกลืนกันในหลักใหญ่ที่เป็นระบบทั้งหมด, ดำเนินชีวิตถูกต้องตามธรรม - Practice in accord with the Dhamma, i.e. in such a systematic way that all levels and aspects of the Dhamma are in accord as regards their respective purposes; living in conformity with the Dhamma)^{๒๕}

ในส่วนของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ได้แสดงขยายโศดาปัตติยังคะ ธรรมว่าเป็นธรรมคุณเครื่องของพระโศดาบัน ดังสรุปใจความตอนหนึ่งว่า

“ฝ่ายบวกมีศรัทธามั่นใจในศักยภาพของความเป็นมนุษย์ฝ่ายลบไม่หลงมกมายที่เรียกว่า สิ้นพตปรามาส ไม่ไปหลงมกมายกับสิ่งเหล่านี้วิจิจจนาสงสัยเรื่องอื่นใด เรื่องพระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ เรื่องอริยสัจถูกตัดไปเชื่อนั่นร้อยเปอร์เซ็นต์เชื่อกรรมคือการกระทำของตัวเองดีหรือชั่ว รับผิดชอบต่อชีวิตของตัวเองด้วยสมองและมีอยู่สองข้าง กัมมัธสกตาสัทธาต่อมอด้านศีลมีการประพฤติกาย วาจาใจเลี้ยงชีพสุจริตเป็นที่พอใจของอริยชนมีศีลเป็นที่พอใจเป็นไทเป็นอิสระไม่เป็นทาสของตัณหา ประพฤติตรงตามหลักการอย่างนี้เรียกว่า

^{๒๕} พระราชาวรมุณี (ประยูร ปรยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์. (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๑๘). หน้า ๑๐๕.

กุชิสุสตีล สมาธิยติ ศิลเป็นไทยเป็นไปเพื่อสมาธิเพื่อขัดเกลาย่างนี้เมื่อมีศีลนี้มันก็ไม่มี
 สีสัพพตปรามาสาอย่างนี้เรียกว่า อริยกัณฑศีล เมื่อมีอริยกัณฑศีล สีสัพพตปรามาสาที่ตายไป
 หมายความว่าเมื่อมีอริยกัณฑศีลศีลที่พระอริยเจ้าสรรเสริญศีลไม่ม่งมายศีลที่เป็นไปเพื่อสมาธิศีล
 เป็นไปเพื่อการขัดเกลากิเลสเป็นไปเพื่อความสงบใจเป็นระเบียบเรียบร้อยเป็นระบบชีวิต
 ระเบียบสังคมไม่กะกะระรานใคร สีสัพพตปรามาสาความหลงม่งมายในศีลในพรตในวัตรใน
 ข้อปฏิบัติไม่มี หักล้างกันมีศรัทธาทำลาย วิจิกิจฉา มีศีลทำลายีสีสัพพตปรามาสา ส่วน
 สักกายทิฏฐิ ความหลงว่าตัวตนของเราถูกทำลายด้วยปัญญา จาคะก็มาปราบมัจฉริยะคือมี
 ทั้งฝ่ายมีและฝ่ายหมดฝ่ายมีก็คือจาคะฝ่ายหมดก็คือมัจฉริยะ มัจฉริยะคือความตระหนี่มี ๕
 ประการคือ

๑. **อวาสมัจฉริยะ** หวงที่อยู่ หวงถิ่น หวงอวาสาผู้ที่เป็นโสดาบันจะไม่มาหวงถิ่น
 ที่อยู่แม้แต่เป็นเจ้าอวาสาเห็นพระเข้ามาถามว่ามาจากไหนเป็นธรรมยุตหรือมหานิกายไม่ใช่
 พวกตนเองไม่ต้อนรับเช่นนี้ยังไกลห่างจากโสดาปัตติยังคะ

๒. **กูลมัจฉริยะ** หวงตระกูล หวงพวก หวงสำนัก หวงสายสัมพันธ์เทียบ
 สมัยปัจจุบันนี้เรียกว่าเล่นพรรคเล่นพวก ถ้าเข้าถึงโสดาบันแล้วจะหมดการเล่นพรรคเล่นพวก
 สายไหนสายอาจารย์ไหนจาคะสลัดทิ้ง

๓. **ลาภมัจฉริยะ** หวงลาภ หวงผลประโยชน์ คิดกิดกัน ไม่ให้คนอื่นได้ดี
 อย่างนี้ถูกทำลายไปสิ้น เมื่อมีจาคะ

๔. **วัณนมัจฉริยะ** หวงกิตติคุณ หวงคำสรรเสริญเยินยอ ไม่พอใจใครให้
 ใครดีมาแข่งตน ไม่พอใจใครสวยงามกว่า ได้ยินคำสรรเสริญคุณความดีของคนอื่นแล้วทน
 ไม่ได้หาทางเถียงเอาความชั่วไปขัดให้แก่เขาตนเองจะดีคนเดียวเรียกว่า วรรณมัจฉริยะ

๕. **ธัมมมัจฉริยะ** หวงธรรมหวงวิชาความรู้ หวงคุณวิเศษที่ได้บรรลุแล้วคน
 อื่นจะรู้จะประสบผลสำเร็จเทียบเท่าหรือเกินกว่าตนธรรมมัจฉริยะนี้จะถูกทำลายไปสิ้นเมื่อมี
 จาคะรู้เท่าไรทุ่มเทศ่งสอนให้หมดเพราะฉะนั้นองค์คุณแห่งโสดาบัน ศรัทธา ศีล จาคะ
 ปัญญา โสดาปัตติยังคะเหล่านี้จะไปปราบ สักกายทิฏฐิ ความเห็นว่าตัวกู ตัวเราของ
 เรา ถูกทำลายลงไปจะไปปราบวิจิกิจฉาความสงสัยเรื่อง พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
 พระพุทธเจ้า คือ คนธรรมดาสามัญอย่างเรา มีศักยภาพพัฒนาตนเองหลังจากนั้นก็เชื่อ
 พระธรรมหลักการที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้เชื่อพระสงฆ์ผู้ดำรงตาม พระธรรมที่พระพุทธเจ้าได้

สอนไว้ได้ทำมาแล้ว มีมาแล้ว เป็นมาแล้ว ตีมาแล้ว เมื่อมีศรัทธาก็จะมาทำลายวิจิตรจินา มีศีล ก็ไปทำลายศีลพตปรามาส จาคะทำลายมัจฉริยะ ปัญญาทำลายสักกายทิฏฐิ รวมแล้ว สักกายทิฏฐิ วิจิตรจินา ศีลพตปรามาส มัจฉริยะ ถูกทำลายด้วยศรัทธา ศีล จาคะ ปัญญาที่พระพุทธเจ้าท่านสอนสังโยชน์สามที่โศคานันละได้คือ

๑. สักกายทิฏฐิ ความยึดมั่นในความมี ความเป็นว่าตัวเราของเรา

๒. วิจิตรจินา สงสัยบาป บุญนรก สวรรค์ชาติก่อน ชาติหน้า

๓. ศีลพตปรามาส ความมกมายถือศีลพรตข้อวัตรข้อปฏิบัติอย่างไม่เข้าใจถึง

หลักการจุดมุ่งหมายมุ่งหวังความขลังความศักดิ์สิทธิ์ถือเลยเถิดจนกลายเป็นความบ้าคลั่งเมา ศีลเมาพรต^{๓๐}

ธรรม ๔ ประการนี้ มิใช่เพียงเป็นโศคาปัตติยงคะ ที่จะให้บรรลุโศคาปัตติผล คือ เป็นพระโศคานันเท่านั้น พระพุทธเจ้าตรัสว่า ธรรม ๔ ประการนี้ เมื่อเจริญ ปฏิบัติ ทำใ้หมาก ย่อมเป็นไปเพื่อการบรรลุอริยผลได้ทุกขั้นจนถึงอรหัตผล

การปฏิบัติธรรมไม่ได้มีเพียงแต่การยืน การเดิน การนั่ง แม้แต่อริยาบถการนอน ก็เป็นการปฏิบัติธรรมให้เกิดสติสัมปชัญญะเช่นกัน ยืนปฏิบัติได้ เดินปฏิบัติได้ นั่งปฏิบัติได้ นอนปฏิบัติได้ ถ้าทำได้ดี ชีวิตของเราก็จะมีความสุข อยู่ที่ไหนก็จะอยู่ได้อย่างสบาย ถ้าเป็นนักเรียนก็จะเรียนหนังสือได้ดี ไม่ติดยาเสพติดหรือเป็นคนเกเร เป็นนักเรียนที่ดีของคุณครู เป็นลูกที่ดีของพ่อและแม่ เป็นประชากรที่ดีของประเทศชาติ เป็นศาสนิกชนที่ดีของพระศาสนา โลกของเราที่จะอยู่ได้ด้วยความสะดวกสบาย โดยท่านอาจารย์อธิบาย นวัตกรรม ๕ แบบง่ายๆ คือ รักเกิน (กามนันทะ) ชังเกิน (พยาบาท) โง่เกิน (วิจิตรจินา) หลาดเกิน (อุทธัจจะกุกุจจะ) อ่อนแอเกิน (ถีนมิทตะ)

ดังนั้น การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา จึงเห็นว่าท่านได้ใช้ความเป็นกัลยาณมิตรในการแสดงธรรม ใช้วิธีการเผยแผ่ด้วย การไม่ว่าร้าย การไม่เบียดเบียน การไม่ทำร้าย โดยมีวิธีสอนแบบ สันทนาธรรมบ้าง แบบอธิบายธรรมบ้าง แบบถามตอบปัญหาบ้าง ซึ่งสามารถประมวลลงในหลักสัปปุริสธรรม ๗^{๓๑} คือ

^{๓๐} พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา, โศคาปัตติยงคะธรรม, ม.ป.ป. หน้า ๒๕

^{๓๑} ที.ปา. (บาลี) ๑๑/ ๓๓๑/๒๖๔.

๑. รู้หลักการที่จะทำให้เกิดประโยชน์ รู้ว่าหลักกรรมข้อนั้นคืออะไรมีอะไรบ้าง และผู้ฟังจะทราบหลักได้อย่างไร ที่จะก่อให้เกิดผลที่ต้องการ

๒. รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำหรือความเป็นไป ตามหลักอัน เนื่องจากการกระทำตามคำสอนนั้นๆ

๓. รู้จักตน ว่า โดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม อย่างไร เพื่อประพฤติกให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขและปรับปรุง ต่อไป เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีของผู้ฟัง

๔. รู้จักความพอดีในการแสดงธรรม รู้ว่าควรแสดงธรรมแก่ผู้ฟังในระดับที่ แตกต่างกัน เพราะผู้ฟังมีหลายระดับเช่นกัน (เปรียบเทียบเหมือนบัวเหล่าต่างๆ)

๕. รู้กาลเหมาะสมในการแสดงธรรม รู้ระยะเวลาในการประกอบกิจ ตรงเวลา เป็นเวลา ทันเวลา และพอเวลา

๖. รู้จักบริษัท รู้กิจที่ต้องประพฤติดต่อชุมชนนั้นๆ รู้จักที่จะสงเคราะห์ด้วย ธรรมหมวดธรรมนั้นหมวดธรรมนี้ เมื่อเข้าไปในชุมชน จะต้องพูดอย่างอย่างนี้ ทำกิจอย่างนี้ ทำให้เกิดการยอมรับในชุมชน

๗. รู้จักความแตกต่างของบุคคลว่า โดยอรรถาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เพื่อที่จะแสดงธรรม ดำเนิน ยกย่อง แนะนำสั่งสอนอย่างไร ต่อบุคคลนั้นๆ เป็นรายๆ ไป

ทั้งนี้ ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปญฺโญ ใช้วิธีเผยแพร่อันหลากหลายในการนำเสนอหลักธรรม เพราะผู้ฟังเปรียบเทียบเหมือนบัวเหล่าต่างๆ ที่ต้องอบรมฝึกฝนพัฒนาตน โดยการแสดงหลักธรรมนั้นๆ มุ่งให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ฟังเป็นสำคัญ และเพื่อปรับเปลี่ยนระบบความเชื่อและหลักปฏิบัติบางประการในท้องถิ่น ซึ่งมีพื้นฐานในการนับถือผี เชื่อถือ สืบต่อครูบาอาจารย์บางท่าน ที่มีข้อผิดพลาดบกพร่องและไม่ชอบธรรม จนนำไปสู่ สัมฤทธิผลในที่สุด โดยเฉพาะผลงานที่ท่านได้บันทึกเป็นเทปคาสเซต แผ่น CD และแผ่น MP ๓ มากถึง ๔๑๗ เรื่อง เพื่อให้ประชาชนได้ศึกษาด้วยตนเอง รายละเอียดของผลงานดูใน ภาคผนวก ก

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่องศึกษาบทบาทและผลงานในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของ พระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา พบว่า เทคนิคและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา อุดมการณ์ และบุคลิกภาพ ตลอดจนเทคนิควิธีการต่างๆ เป็นปัจจัยสนับสนุนให้ท่านประสบความสำเร็จ ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้แก่พุทธบริษัทในภาคอีสาน โดยสามารถสรุปเป็นภาพรวม ได้ดังนี้

๑.หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถมีความรู้ แดกฉานในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา นำหลักอานาปานสติและโสตปฏิบัติยังคะที่สำคัญ ยิ่งในทางพระพุทธศาสนา ท่านได้ถื่นเอาความรู้ที่นั่นมาถ่ายทอดด้วยเทคนิคและวิธีการต่างๆ ในการนำเสนอในรูปแบบการเทศนา การบรรยายธรรม และการปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ได้ อย่างลึกซึ้งและความรู้ที่ท่านถ่ายทอด เป็นสิ่งที่เสริมสร้างให้ผู้ฟังเกิดความคิดและตั้งมั่นใน คุณธรรม จริยธรรม ได้เป็นอย่างดีถึงแม้ว่าท่านจะไม่มีวุฒิการศึกษาในทางพระพุทธศาสนา เช่น ความรู้ทาง ด้านเปรียญธรรม หรือนักธรรม เป็นเครื่องยืนยัน เหมือนกับพระเถระรูปอื่น แต่ความจริงก็ปรากฏว่าแม้ท่านจะไม่ได้เป็นเปรียญธรรม แต่ก็สามารถชี้แจงหัวข้อธรรมได้ อย่างแจ่มแจ้งหรือบางครั้งอาจจะอธิบายได้ดีกว่ารูปที่เป็นเปรียญธรรมก็มี ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับ อุดมการณ์ของท่านที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นแรงจูงใจว่าจะต้องทำและทำได้ดีจาก ความตั้งใจที่ท่านแน่วแน่เป็นอุดมการณ์และปณิธานขึ้นในใจว่า จะดำเนินรอยตามเบื้องพระ ยุคลบาทของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ด้วยความเชื่อมั่นที่ต่อการจะประกาศพระศาสนา แม้สุขภาพร่างกายจะไม่อำนวย เป็นปัญหาอุปสรรคในการเผยแผ่มากมาย แต่ท่านก็ไม่ย่อท้อ

ต่อปัญหาดังกล่าว ดำเนินรอยตามพระพุทธองค์อย่างต่อเนื่อง เป็นพระเถระที่รักความถูกต้อง กล้าทำ และกล้าแสดงออก สร้างความแข็งแกร่งในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในภาคอีสาน เพื่อเผยแผ่คำสอนที่ถูกต้องซึ่งนำสังคมพุทธ มีความชัดเจนในเรื่องเป้าหมายตามแนวทางของเถรวาท เพราะท่านมองเห็นประโยชน์ใหญ่ข้างหน้าจึงไม่ลังเล ไม่รีรอ มุ่งหน้าเดินหน้าตลอดถือเอางานเป็นหน้าที่ มีความสุขกับการทำงานเผยแผ่จนทำให้ได้รับการยอมรับในภาคอีสาน เพราะท่านยึดหลักธัมมาธิปไตย ไม่มีการแพ้อ่อนหรือชนะ มีแต่ความถูกต้องชอบธรรมในการเผยแผ่

โศตاپัตตียังคะ เป็นหลักที่ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา นำมาอธิบายในการปลุกฝังจิตสำนึกเพราะโศตاپัตตียังคะ คือเว้นต่อธรรมเป็นเครื่องแสดงองค์แห่งบุคคลผู้เข้าถึงกระแสแห่งธรรมหรือโศตบัน ที่เป็นหลักที่ถูกต้องตามแนวทางของพระพุทธศาสนา ในฐานะที่ท่านเป็นพุทธสาวกจะต้องชี้แจงอธิบายหลักธรรมให้ชัดเจน

๒. วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา เป็นพระเถระที่มีจริยาวัตรและปฏิบัติในการปฏิบัติที่งดงามเป็นแบบอย่างของศิษยานุศิษย์ โดยภาพลักษณ์แล้วท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา จะแนะนำ ทำให้ดู อยู่ให้เห็น เย็นให้สัมผัส ที่มุ่งในการดำเนินเบื้องพระยุคลบาทของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทุกประการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ

๑) แสดงธรรมด้วยความรู้จริงเห็นจริงเองแล้วจึงสอนผู้อื่น เพื่อให้รู้จริงเห็นจริงตามในหลักพุทธธรรมด้วยเสียงที่ ก้องกังวาน ชัดถ้อยชัดคำ น่าฟัง สำนวนก็เหมาะสมกับผู้ฟัง เข้าใจง่าย โดยยกอุทาหรณ์ประกอบเพื่อให้ผู้ฟังมองเห็นภาพได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒) แสดงธรรมมีเหตุมีผล สั่งสอนชี้แจงให้เป็นไปอย่างมีเหตุมีผล ไม่เลื่อนลอยมีสาระที่จะนำไปปฏิบัติตามได้ทั้งในระดับตนเอง ครอบครัว สังคม และประเทศชาติ

๓) แสดงธรรมให้เห็นจริง ได้ผลเป็นอศจรรย์ ได้นำไปปฏิบัติ

๔) แสดงธรรมด้วยมนุษยสัมพันธ์ ไม่ยกตนข่มท่าน ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ว่าร้ายกล่าวร้ายใคร ท่านสามารถเข้าได้กับทุกคน ไม่ถือตัว สนทนาด้วยความเป็นกันเอง

สิ่งที่น่าชื่นชมท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา เป็นอย่างยิ่งคือ ท่านใช้เวลาอย่างคุ้มค่าแต่ละนาที ที่ผ่านมาในชีวิตท่านจะทุ่มเทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คิดหา

วิธีการและกลอุบายในการสอนด้วยวิธีการต่างๆ ในกรอบของหลักสัปปุริสธรรม ๑ ประการ เพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติของบุคคลผู้เป็นมิชฌาทีฐ ให้มีความเห็นที่ถูกต้องตามหลักการของ พระพุทธศาสนา ฝ่าฝืนอุปสรรคนานัปประการกับสุขภาพที่ไม่อำนวยแต่ก็ยังดำเนินหน้าที่ในฐานะพุทธบุตรอย่างต่อเนื่องดังปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

๕.๒ อภิปรายผล

จากการศึกษาผู้วิจัย พบว่า ท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา เป็นนักเผยแผ่ที่ เต็มเปี่ยมด้วยศรัทธาที่มั่นคงและอุดมการณ์ที่แน่วแน่ ในการดำเนินตามเบื้องพระยุคลบาท ของพระศาสดาในการประกาศคำสอน ใช้แบบอย่างตามที่พระพุทธองค์ได้เคยใช้มาก่อน โดยเฉพาะเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ในการเผยแผ่ มีการชักชวน ชูใจให้ผู้ฟังเกิดความร่าเริง มีศรัทธาเป็นพื้นฐานในการฟัง เมื่อผู้ฟังมีศรัทธาแล้วท่านก็ได้อธิบายหลักธรรมให้ฟังเพื่อนำไปปฏิบัติ ใช้ในชีวิตประจำวัน

จากการศึกษาผลงานของท่านทำให้มองเห็นหลักในการนำเสนอพุทธธรรมที่เน้นหลักโศดาปัตตียังคะ ที่เปรียบเสมือนแว่นส่องธรรมให้บุคคลดำเนินทางที่ถูกต้อง ตั้งมั่นในศีลสมาธิ และปัญญา ฝึกฝนตนเองให้มีความพร้อม เมื่อเจอปัญหาและอุปสรรค หรือแม้กระทั่ง ความสูญเสีย ก็จะไม่ได้อาลัยสามารถนำไปประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ หรือพัฒนาตนเองด้วยปัญญาจนเข้าถึงประโยชน์สูงสุดในพระพุทธศาสนา และท่านยังเป็นนักตีความบทพญายาให้เข้าสู่ธรรมคติได้อย่างมหัศจรรย์

จุดเด่น ในการเผยแผ่ของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ซึ่งประมวลได้ดังนี้
คือ

๑. เทศน์ฟังง่าย เข้าใจง่าย
๒. เป็นผู้แตกฉานในภาษาต่างๆ เช่น ภาษาท้องถิ่น (ผญา) บาลีและภาษาอังกฤษ
๓. อธิบายธรรมได้อย่างลึกซึ้ง เข้าใจกลุ่มเป้าหมาย
๔. มีความเข้าใจในเรื่องที่เทศน์ ใช้ประสบการณ์จริงในการเทศน์

จุดด้อย ในการเผยแผ่ของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ซึ่งประมวลได้
ดังนี้ คือ

๑. การเทศน์ในบางเรื่องท่านยกคำภาษาอื่น เช่น ภาษาบาลี และภาษาอังกฤษมากเกินไปทำให้ผู้ฟังไม่เข้าใจ
 ๒. การปฏิบัติธรรมแต่ละครั้งมีประชาชนเข้าร่วมปฏิบัติมากเกินไปในขณะที่ผู้สอนมีท่านเพียงผู้เดียว ทำให้การสอนไม่ทั่วถึง
- ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า ภาพลักษณ์ในการทำหน้าที่ของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ในฐานะพุทธสาวกของพระพุทธเจ้า เป็นแบบอย่างที่ดีที่นักเผยแผ่ในยุคปัจจุบันควรนำมาเป็นแบบอย่าง เพื่อการตั้งมั่นของพระพุทธศาสนาครบ ๕๐๐๐ ปี ตามพุทธพยากรณ์
- จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากกล่าวกันว่าท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา เป็นพระเถระที่มีปฏิปทา จริยวัตรที่งดงาม มีขันติธรรมมั่นคงไม่หวั่นไหวต่อโลกธรรม ดังจะเห็นจากการที่ท่านไม่รับตำแหน่งในการปกครองคณะสงฆ์ แต่มุ่งมั่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน แทนการเชื่อแบบที่สืบทอดกันมา แต่สอนให้รู้จักกับการเผชิญปัญหาและค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ผลที่ตามมาคือความรู้เห็นด้วยปัญญาอันชาญฉลาด และพบกับความสุขที่ยั่งยืนในชีวิตต่อไป

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาบทบาทและผลงาน ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา ผู้วิจัยได้พบว่ามีประเด็นที่ควรจะได้รับการศึกษาเพิ่มเติมอีกคือ

๑. ศึกษาเปรียบเทียบถึงบทบาทและผลงานการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา กับนักเผยแผ่พระพุทธศาสนารูปอื่น
๒. ศึกษาเปรียบเทียบเทคนิคและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในแต่ละภูมิภาค
๓. ศึกษาทัศนคติของประชาชนที่มีต่อคำสอน ของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา กับพระนักเผยแผ่พระพุทธศาสนารูปอื่นในภาคอีสาน
๔. รวบรวมบทพญาและตีความหมายในเชิงจริยธรรมที่ปรากฏ ในบทเทศนาของท่านพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา

บรรณานุกรม

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาบาลี**. ฉบับมหาจุฬาเดปีฎกั, ๒๕๐๐.

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

_____ .**พระไตรปิฎกภาษาไทย**. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ

เกิด ธนชาติ. **คลังปริยัติธรรม เล่ม ๒**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เลี้ยงเซียงจงเจริญ, ๒๕๑๓.

พระธรรมปิฎก (ปอ.ปยุตฺโต).**พจนานุกรมพุทธศาสตร์**. ฉบับประมวลศัพท์ พิมพ์ครั้งที่ ๕, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

_____ .**พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** พิมพ์ครั้งที่ ๔, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๘.

_____ .**พุทธธรรม**. ฉบับปรับปรุงขยายความ, กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

_____ .**พระพุทธศาสนาในเอเชีย**, กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา, ๒๕๔๐.

_____ .**พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม, ๒๕๔๓.

พระราชธรรมนิเทศ(ระแบบ จิตญาโณ).**ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๓.

พระราชวรมุณี (ประยูรช ์ ปยุตฺโต).**เทคนิคการสอนพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๑.

พุทธทาสภิกขุ .**อานาปานสติภาวนาอย่างสมบูรณ์แบบ**. กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, ๒๕๔๑.

- ปิ่น มุกข์นิตย์. **บทบาทพระบรมครู**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คลังวิทยา, ๒๕๐๖.
- วริยา ชินวรรโณ, ผศ.ดร.และคณะ. **สมาธิในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- วศิน อินทสระ. **พุทธวิธีในการสอน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา, ๒๕๔๕.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.
- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พระไตรปิฎกฉบับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- สุภาพรรณ ณ บางช้าง. **ประวัติวรรณคดีบาลีในอินเดียและลังกา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๒๖.
- เสถียรพงษ์ วรรณปก. **พุทธวิธีการสอนจากพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๒๒.
- แสง จันทร์งาม. **วิธีการสอนของพระพุทธเจ้า**. กรุงเทพมหานคร : กมลการพิมพ์, ๒๕๓๖.

(๒) วิทยานิพนธ์ และงานวิจัย

- ชุมพร สมจิตศรีปัญญา. **บทบาทพระสงฆ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมอีสาน**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยคดีศึกษา (เน้นมนุษยศาสตร์) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, พ.ศ. ๒๕๔๑.
- พระกิตติศักดิ์ ยโสธโร (แก้วเหล่า). **การศึกษาบทบาทของพระสารีบุตรเถระในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๕.
- พระมหาจิตติภัทร อจลธมฺโม. **การศึกษาบทบาทของพระอานนท์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

พระมหาบุญเลิศ ฐมฺมทสุลี (โอบุสสุ). ศึกษาวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราช
วิทยาคม (หลวงพ่อคุณ ปริสุทฺโธ). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาธรรมนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๓.

พระมหานิมิต สีขรสฺวณฺโณ (ทิพย์ปัญญาเมธี). ปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการเผยแผ่
พระพุทธศาสนาของพระศรีศิลป์สุนทรวาที (ศิลป์ สิกขาส โภ). วิทยานิพนธ์
พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕.

พระวุฒิกุลกรณ วุฑฺฒิกุลกรณ (พรมพิมพ์). ศึกษาเทคนิคและวิธีการเผยแผ่พุทธธรรมของ
พระราชวรมนู (ประยูร ฐมฺมจิตฺโต). วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต,
สาขาธรรมนิเทศ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๔๓.

(๓) บทความ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. ธรรมทรรศน์. ปีที่ ๖ ฉบับที่
๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๘ – กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

(๔) สัมภาษณ์

พระครุฑชิต วิสุทฺโธ, วัดจอมแจ้ง อำเภออากาศอำนวย จังหวัดสกลนคร, สัมภาษณ์ ๒๐
มกราคม ๒๕๔๘.

พระครูสมุห์ไพศาล วิสาโล, วัดประยูรวงศาवास เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร, สัมภาษณ์ ๑๕
มกราคม ๒๕๔๘.

พระพนม ปภาชโร, วัดชุมพร อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น, สัมภาษณ์ ๑๘ มกราคม
๒๕๔๘.

พระไพศิษฐ์ ปภุสฺสโร, เจ้าหน้าที่คลังเสียง วัดไตรสิกขาทลามลदारาม อำเภอคำตากล้า
จังหวัดสกลนคร, สัมภาษณ์ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๖.

พระสมภพ โชติปัญญา,ประธานสงฆ์วัดไตรสิกขาทลามตาราม อำเภอคำตากล้า

จังหวัดสกลนคร,สัมภาษณ์ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๗ – ๒๐ มกราคม ๒๕๔๘.

พระสุวิทย์ ถาวโร,วัดช่องเมฆธรรมาราม อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี, สัมภาษณ์

๑๕ มกราคม ๒๕๔๘.

นางบัวเรียน ยอดหอ, บ้านแพด อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร, สัมภาษณ์ ๑๘ มกราคม

๒๕๔๗.

นายฉลอง เหง้าละคร, อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร, สัมภาษณ์ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘.

นายนิคม เขียวคำ,อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, สัมภาษณ์ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘.

นายรังสรรค์ จันทมาลา, อำเภอวานรนิวาส จังหวัดสกลนคร, สัมภาษณ์ ๑๘ มกราคม ๒๕๔๘.

ภาคผนวก

ก

แนวทางการสัมภาษณ์

กรอบการสัมภาษณ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา
วัดไตรสิกขาทลามตาราม อำเภอคำตากล้า จังหวัดสกลนคร

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

- ๑.๑ ชื่อ.....สกุล.....อายุ.....ปี
- ๑.๒ ที่อยู่ปัจจุบัน.....
- ๑.๓ การศึกษา.....
- ๑.๔ อาชีพ.....
- ๑.๕ หน้าที่ทางสังคม(ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน).....
- ๑.๖ เรื่องที่ให้ข้อมูล.....
- ๑.๗ วันที่เก็บข้อมูล.....
- ๑.๘ บรรยากาศในการเก็บข้อมูล.....

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับพระอาจารย์สมภพ โชติปัญญา

- ๒.๑ ประวัติ
- ๒.๒ ปฏิปทา
- ๒.๓ ผลงาน

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

- ๓.๑ วิสัยทัศน์ และหลักในการ ทำงาน
- ๓.๒ เริ่มการเผยแผ่
- ๓.๓ วิธีการในการเผยแผ่
- ๓.๔ ความภูมิใจที่ได้เผยแผ่พระพุทธศาสนา
- ๓.๕ เทคนิคที่ทำให้ประสบความสำเร็จกับการเผยแผ่
- ๓.๖ ปัญหา / อุปสรรคในการเผยแผ่
- ๓.๗ วิธีการแก้ปัญหา / อุปสรรค
- ๓.๘ ผลที่เกิดขึ้นจากการแก้ปัญหา

ตอนที่ ๔ ข้อมูลเกี่ยวกับการเผยแพร่ในแต่ละยุค

- ๔.๑ อติต
- ๔.๒ ปัจจุบัน
- ๔.๓ ที่เหมือน / ที่ต่างกัน

ตอนที่ ๕ ข้อมูลเกี่ยวกับนำหลักพุทธธรรมมาใช้

๕.๑ ได้รับหลักพุทธธรรมมาปฏิบัติในชีวิตประจำวันจาก

- ๕.๑.๑.....
- ๕.๑.๒.....
- ๕.๑.๓.....
- ๕.๑.๔.....

๕.๒ นำความรู้เกี่ยวกับพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ชีวิตประจำวัน

- ๕.๒.๑ ด้านการครองเรือน
- ๕.๒.๒ ด้านการทำงาน

พระมหาสุริยัน จันทนาโม / จันทะนาม ผู้สัมภาษณ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

สถานที่สัมภาษณ์ บ้านเลขที่.....ตำบล.....

อำเภอ.....จังหวัด.....

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ภาคผนวก

๗

พระอาจารย์สมภพ ไชติปญโญ
ประธานสงฆ์วัดไตรสิกขาทลามตาราม
ตำบลแพต อำเภอกำตากกล้า จังหวัดสกลนคร

ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนา

พระนิสิต วิทยาลัยสงฆ์ชนคนพนมเข้าอบรม ณ วัดไตรสิกขาฯ

พระสงฆ์ สามเณรเข้ารับการอบรม งานอบรมเสขปฏิบัติ

อุบาสก อุบาสิกาเข้ารับการอบรม งานวันนัดพบผู้เฝ้าธรรม

ปาฐกถาธรรมพิเศษ ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น

ภาคผนวก

ก

ผลงานการเทศน์ที่บันทึกเป็นแถบเสียง, แผ่นซีดี, แผ่น MP ๓

จำนวน ๔๑๓ เรื่อง

ด้านประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง

เรื่อง	เรื่อง
๑. ทางออกจากวิกฤตการณ์ยุค ไอ เอ็ม เอฟ	๒๒. พระพุทธศาสนากับความเป็นมาของ
๒. ธรรมเนียมบูรณาการผ่านด่าน ไอ เอ็ม เอฟ	ชนชาติลาว
๓. โลกาวินาศเมื่อขาดธรรม	๒๓. พระอัฐมรชาตุ
๔. สถานการณ์พระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน	๒๔. ผาแดงนางไอ่ ตำนานลุ่มสลายของ
๕. แนวทางแผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง	ประชาธิปไตย
๖. บูรณาการแห่งสังคมหลังวันมหาวิปโยค	๒๕. เบ้าหลอมสังคม
๗. ธรรมเนียมบูรณาการแห่งชีวิตและสังคม	๒๖. โลกร่มเย็นได้ด้วยอำนาจศาสนา
๘. ความสัมพันธ์ระหว่างพุทธศาสนา	๒๗. อาณาจักรศรีโคตรบูร
กับวิทยาศาสตร์	๒๘. โลกาวินาศ (เสียงอีสาน)
๙. ตั้งรับความเสื่อมต่อนรับความเจริญภาค ๑-๓	๒๙. ชีวิตและสังคมไทย
๑๐. ธรรมะที่รับวัฒนธรรมและความจำเป็นสำหรับ	๓๐. บูรณาการแห่งชีวิตและสังคม
สังคมไทยยุคปัจจุบัน	๓๑. ธรรมะกับการปกครอง
๑๑. พระพุทธศาสนากับการเมืองระบอบ	๓๒. ศาสนากับคนรุ่นใหม่
ประชาธิปไตย	๓๓. จากโลกานูวัตร์สู่โลกาวินาศ
๑๒. บทบาทของพระสงฆ์กับสังคมสงเคราะห์	๓๔. สู่ความเป็นนิกั๊ (เสียงอีสาน)
๑๓. ผลกระทบต่อพระพุทธศาสนาจากพฤษภา๓	๓๕. ศีลธรรมกับการซื้อสิทธิ์ขายเสียง
๑๔. ธรรมะกับการพัฒนาประชาธิปไตย	๓๖. ประชาธิปไตยถ่วงอกรนำออกสู่การพัฒนา
๑๕. เบ้าหลอมประชาธิปไตย ภาค ๑-๒	๓๙. ดิ่งออกจากพุทธไปสู่ไม่ถึงคริสต์
๑๖. ประวัติการแห่งพระพุทธศาสนา	๓๘. คุณธรรมสำหรับคนเลือกตั้ง
๑๗. บูรณาการแห่งชีวิตและสังคมยุค โลกาภิวัตน์	๓๙. ย้อนยุคพุทธันดร
๑๘. บทเพลงแห่งสันติภาพ	๔๐. แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง
๑๙. ธรรมเพื่อวิถีชีวิตชนบทไทย	๔๑. วิถีชีวิตบนพื้นฐานแห่งคริสต์และพุทธ
๒๐. พระพุทธศาสนากับความเป็นมาของไทย	๔๒. ลักษณะของสังคมชาวพุทธในปัจจุบัน
๒๑. ยุคพุทธกาล	๔๓. เมตตาแห่งสันติภาพ

ด้านการศึกษา และอบรมพัฒนาบุคลากร

เรื่อง	เรื่อง
๑. พระพุทธศาสนากับการศึกษาของชาติ	๑๔. อบรมคณะโครงการป่าชุมชน
๒. พระพุทธศาสนากับค่านิยมของครูไทย	๑๕. อบรมทหารค่ายพระยอดเมืองขวาง
๓. การศึกษาแบบติดคาทาบทก	๑๖. อบรมคณะครู-อาจารย์ อ.วานรนิวาส
๔. ปืทองแห่งการศึกษาคณะสงฆ์	๑๗. อบรมคณะครู-อาจารย์ อ.วานรนิวาส
๕. อบรมพัฒนาจิต	๑๘. อบรมพระหนุ่ม
๖. อบรมครูอาสาพระปริยัติธรรม	๑๙. อบรมพระนวกะ
๗. อบรมพระสังฆาธิการ	๒๐. อบรมพรหมจารีกุมาร-พรหมจารีนี้
๘. อบรมคนรุ่นใหม่ (นักศึกษาอาชีวะจ.อุดรฯ)	๒๑. การพัฒนาคน
๙. อบรมพระปริวาสกรรม (จ.อุทัยธานี)	๒๒. ตอบปัญหาธรรมะคณะครู-อาจารย์ฯ
๑๐. อบรมพระปริวาสกรรม (อ.ท่าคันโท)	๒๓. ให้พรแด่ .. นักศึกษาอาชีวะ
๑๑. ทางเลือกแห่งการพัฒนา	๒๔. บทบาทของพระสงฆ์ไทย
๑๒. อุดมคติของชาวพุทธ	๒๕. บวชเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต
๑๓. จุดยืนและเป้าหมายของสังคมสงฆ์	

ด้านวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาและของชาติไทย

เรื่อง	เรื่อง
๑. วันสำคัญของโลก	๙. มาฆบูชา ปี ๓๘
๒. วิสาขบูชา ปี ๓๔	๑๐. วันมาฆบูชา ปี ๓๙
๓. ควันหลังวิสาขะ ปี ๓๔	๑๑. ของฝากวันมหาปวารณา
๔. อันเนื่องจากสัปดาห์ส่งเสริมพระพุทธฯ	๑๒. เข้าพรรษาใฝ่หาบุญ-ใฝ่หาธรรม
๕. พุทธานุสารีวิสาขบูชา ปี ๓๕	๑๓. วิสาขะใกล้เข้ามาจะบูชากันอย่างไร
๖. วิสาขะรำลึก (เสียงอีสาน)	๑๔. ธรรมโอวาทวันเข้าพรรษา
๗. เข้าพรรษาใฝ่หาธรรม	๑๕. ธรรมลีลาภาษาพื้นบ้านเข้าพรรษาฯชร
๘. วันเกิดขึ้นของพระธรรม	

ด้านวัฒนธรรม ประเพณีและจริยธรรม

เรื่อง	เรื่อง
๑. วิกฤตการณ์ทางวัฒนธรรม ภาค ๑ - ๒	๒๑. คู่ขวัญสะเดาะเคราะห์
๒. ลอยกระทง	๒๒. เวสสันดร (เสียดีสาน)
๓. วันแม่ ปี ๓๕ พระมารดาแห่งความดี	๒๓. ปีใหม่ทำจิตใจให้มีพร
๔. อานิสงส์ของบุญกฐิน	๒๔. พรปีใหม่เติมกำไรให้ชีวิต
๕. ปีใหม่ทำอย่างไรดี	๒๕. ปลอกเปลือกกระยาสาทร
๖. ปีใหม่ - ปีเก่า	๒๖. อันเนื่องมาจากบุญกฐินสามัคคี
๗. บุญข้าวสาก - บุญข้าวประดับดิน	๒๗. ปีใหม่นำจิตใจสู่ความสงบ
๘. บุญเข้าพรรษาวันเวลาแห่งการหยุด	๒๘. ปีใหม่ยกระดับจิตใจสู่ธรรม
๙. สืบสานวัฒนธรรมวันออกพรรษา	๒๙. วัฒนธรรมร่วมสมัยและหัวใจวัฒนธรรม
๑๐. ล้างจัญไรสงกรานต์	๓๐. จริยธรรมเพื่อนมนุษยชาติ
๑๑. เวสสันดรปริทัศน์ (แบบย่อ) ภาษาไทย	๓๑. จริยธรรมสากล (อบรมเจ้าหน้าที่ที่ดิน)
๑๒. เวสสันดรปริทัศน์ (บุญมหาชาติ)	๓๒. จริยธรรมผู้บริหาร
๑๓. เสียงพิณเสียงธรรมอินทนิมิตสอนลูก	๓๓. พรแห่งปี ๒๐๐๐
๑๔. สงกรานต์	๓๔. คู่ขวัญแม่ธรณี สืบชะตาชีวิตห้วยคำยาง
๑๕. สารทเทศนาสองฝั่งโขง	๓๕. วัฒนธรรมที่มีผลต่อการพัฒนา
๑๖. บุญผะเหวดป่าสามัคคี	๓๖. ควันหลงบุญข้าวประดับดิน
๑๗. ฟังเทศน์มหาชาติ	๓๗. เหลียวหลังของเก่าอีสานเฮา
๑๘. ปีใหม่อ่าเป็นปีเมา	๓๘. พระอุปคุตตะเถระ
๑๙. บุญข้าวสาก-ข้าวประดับดิน ๓ กระแส	๓๙. นิทานชาดกสำหรับเด็ก
๒๐. ปฏิรูปประเพณี-ประเพณีที่ควรปฏิรูป	

บทสวดสาธยาย

เรื่อง	เรื่อง
๑. บทสวดพิเศษ (เพลงแห่งพระอริยะ)	๔. จุลลไชยปกรณ์
๒. ทำวัตรเช้า - ทำวัตรเย็น	๕. สวดมนต์สาธยาย กรรมฐาน ๔๐
๓. การเจริญพุทธมนต์ - มงคลลาว	

ด้านแนะแนวทางการปฏิบัติธรรม

เรื่อง	เรื่อง
๑. อานาปานสติ	๒๗. สมาสำหรับคนรุ่นใหม่
๒. สมาธิสูตร ๔๑	๒๘. นี้แหละคือการศึกษา ตอนที่ ๑ - ๑๐
๓. สมาธิภาวนาสำหรับนักศึกษา	๓๐. ความรู้ที่พอดีเพื่อดับทุกข์
๔. อานาปานสติพื้นฐาน	๓๑. มหาสติปัฏฐาน
๕. การเจริญสมถะและวิปัสสนา ๑-๒	๓๒. ทางแห่งความพ้นทุกข์
๖. จิตตภาวนาการพัฒนาทางจิต	๓๓. ทาง ๕ สายสลายทุกข์
๗. อริยสังขัลลีในอานาปานสติ	๓๔. ปฏิจจนุปบาท
๘. อานิสงส์ของอานาปานสติ	๓๕. ทางสายกลาง
๙. จิตตภาวนา	๓๖. เป้าหมายแห่งสติปัฏฐาน
๑๐. อรัญญสูตรสมาธิ	๓๗. กินอย่างไรเพื่อจรรยาและวิชา
๑๑. สัมมาสมาธิ	๓๘. อริยมรรคมีองค์ ๘
๑๒. อานาปานสติมีองค์ประกอบ ๕ อย่าง	๓๙. ปฏิจจนุปบาท ๓ กระแส
๑๓. อานาปานสติ ปี ๓๔ ชุด ๑-๒	๔๐. รุ่งอรุณแห่งการปฏิบัติธรรม
๑๔. อานาปานสติ ปี ๓๘	๔๑. เอ็นให้ลูกปลุกให้ตื่น ๐๓๔ (เสียงอีสาน)
๑๕. สุนทรียตากถา	๔๒. เอ็นให้ลูกปลุกให้ตื่น (ไอ้ชาติคน)
๑๖. อริยสังขัลลี ๔	๔๓. เอ็นให้ลูกปลุกให้ตื่นสองฝั่งโขง
๑๗. อริยมรรคมีองค์ ๘	๔๔. กลับนอกตื่นใน
๑๘. นี้แหละคือการศึกษา (อานาปานสติ) ๑-๕	๔๕. กลับตาตื่นใจ
๑๙. เรียนรู้ชีวิตจากลมหายใจ	๔๖. วิธีชีวิตของผู้ปฏิบัติธรรม
๒๐. แก่นสารอานาปานสติ	๔๗. จิตมีกี่ดวงแน่ เจตสิกและวิถีจิต
๒๑. แนะนำสมาธิเบื้องต้นสำหรับคนๆ	๔๘. สัมมาทิฐิ ความเห็น ๒ ระดับ
๒๒. การอบรมจิต	๔๙. เสียงสังข์ครั้งสุดท้ายก่อนจากนิพเพชฯ
๒๓. การอบรมกาย	๕๐. อริยาบถแห่งการปฏิบัติธรรม
๒๔. ความว่าง	๕๑. ทางไปสู่พรหมจรรย์
๒๕. มัคคา	๕๒. ธรรมลีลาภาษาพื้นบ้าน
๒๖. การปฏิบัติที่ไม่ผิด	๕๓. กล่อมนิทราก่อนนอน

ระบบนิเวศ

เรื่อง	เรื่อง
๑. วิถีชีวิตนักบวชกับป่าไม้ ๒. หยาดน้ำตาแห่งพงไพรเสียดร่ำไห้แห่งขุนเขา ๓. รางวัลธรรมชาติ ๔. ธรรมะกับสิ่งแวดล้อม ๕. เมื่อบัวขาดน้ำ ๖. ชีวิตกับสิ่งแวดล้อม	๗. อนุรักษ์พงไพร เต็มน้ำใจสู่แผ่นดิน ๘. อีสานเขียว ๙. จุดไฟบ้านป้องกันไฟป่า ๑๐. เต็มน้ำใจสู่แผ่นดิน (เสียงอีสาน) ๑๑. บูชาพระคุณแผ่นดิน

ด้านหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

เรื่อง	เรื่อง
ว่าด้วยทาน ๑. การให้ทานที่เกิดบุญและไม่เกิดบุญ ๒. หลักธรรมทั่วไปเกี่ยวกับทรัพย์ ๓. ทานปริทัศน์ ๔. คนให้ทาน ๘ ประการ ๕. ปัญหาเกี่ยวกับการให้ทาน ๖. เหตุแห่งการให้ทานของพาลและบัณฑิต ๗. ทานของคนฉลาด ๕ ประการ ๘. ทานของคนยาก ๙. ทานของคนเข็ญใจ ๑๐. ปาฏิบุคลิกทาน ๑๑. ทักขิณานุปทาน บูชาท่านเจ้าคุณอาจารย์ ๑๒. การให้ธรรม	ว่าด้วยกรรม ๑. กฎแห่งกรรมในหลักธรรมฯ ๒. เสริมเสน่ห์ - เสริมมงคล ๓. ชาติหน้ามีจริงหรือ ๔. เหตุใดทำดีไม่ได้ดี ๕. การให้ผลของกรรมทางพุทธศาสนา ๖. ชายเป็นหญิง หญิงเป็นชาย ว่าด้วยความกตัญญู ๑. ตอบแทนพระคุณแม่ ๒. บวชแทนพระคุณ ๓. การทำบุญเพื่อเตรียมพร้อมให้ตนเอง ๔. การสั่งสมบารมี ๕. พระคุณแม่

<p>ว่าด้วยบุญ</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. เอาบุญต่อบุญ เอาบาปต่อบาป ๒. บุญดิบดิบ ๓. การทำบุญช้อนยุคพุทธกาล ๔. ทำบุญบ้านท่าปากยาม ๕. บุญแจกข้าว กองหด ๖. บุญขอดลิม (ผูกพัทธสีมา) ๗. บุญแจกข้าวถูกต้องของพระพุทธศาสนา ๘. ทำบุญบ้านกุฉจวน ๙. เดือน ๓ ถุกกาลแห่งการแสวงบุญ 	<ol style="list-style-type: none"> ๑๐. บุญไม่ช่วย ๑๑. ทำบุญอุทิศให้คนเป็น ๑๒. ทำบุญอุทิศให้ผู้ตายจะได้รับหรือไม่ ๑๓. ทักษิณานุสสรณะ (ทำบุญคิดถึง) ๑๔. ทำบุญใช้หนี้ ๑๕. ทางแห่งการได้บุญตลอดกาล ๑๖. ธรรมเนียมสันถาร แต่ผู้แสวงบุญ ๑๗. ธรรมเนียมสันถารบูรณาการแห่งบุญ ๑๘. นโม..บัณฑิตย่อมฝึกตน ๑๙. พระพุทธศาสนาหลายแง่หลายมุม
<p>ว่าด้วยความสุข-ความทุกข์</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ความสุขของโลก ๒. ความทุกข์ของโลกความเสื่อมของศาสนา ๓. ความสุขของโลก - ความสุขของธรรม ๔. ความทุกข์ของผู้หญิง ๕. สุขอีหลืออยู่ที่ความพอใจ ๖. ความสุขของชาวบ้าน ๗. เหตุให้เกิดทุกข์ 	<ol style="list-style-type: none"> ๘. ส่างเมาบรทธาทุทุกข์ ๙. ความรู้ที่พอดีพอดีทุกข์ ๑๐. ความสุขเพื่อความสุข ๑๑. ให้ความสุขได้ความสุข ๑๒. ธรรมอันนำออกจากทุกข์ ๑๓. พระพุทธศาสนาสอนให้มีความสุข ๒ ๑๔. จะพบสุข ต้องเอาทุกข์ไปก่อน ๑๕. จิตที่ฝึกดีแล้วนำมาซึ่งสุข
<p>ว่าด้วยธรรม</p> <ol style="list-style-type: none"> ๑. ธรรมราชานุกาพ ๒. ธรรมคัมภีร์ครองโลก ๑-๘ ๓. ระคมธรรม ๔. ธรรมเพื่อวิถีชีวิตชนบทอีสาน ๕. ธรรมลีลาภาษาพื้นบ้าน ๖. วันเกิดของพระธรรม ๗. ธรรมีกถาหน้าเชิงตะกอน ๘. ธรรมสังเวช ๙. พุทธทำนาย (ความฝันที่เป็นจริง) 	<ol style="list-style-type: none"> ๑๐. ธรรมเพื่อชีวิต ๑๑. เมื่อ ได้ยินเสียงกู่เรียกจากพระธรรม ๑๒. วิชากาถิยธรรม ๑๓. อริยชนคาถา ๑๔. มงคลชีวิต ๑๕. หัวใจของมหาชน ๑๖. จตุโลกบาล ๑๗. นิพเพชปฏิบัติ ๑๘. จตุโลกธรรม ๑๙. นิพเพชปฏิบัติ

<p>ว่าด้วยธรรม (ต่อ)</p> <p>๒๑. คำทำนายของพระอรหันต์</p> <p>๒๒. โลกุตตรานูวัตร ภาค ๑-๒</p> <p>๒๓. โสตาปัตติยงค์ธรรม ภาค ๑-๒</p> <p>๒๔. ธรรมคีตา</p> <p>๒๕. พระพุทธลีลङ्กธรรมราช</p> <p>๒๖. การบวชคืออะไร</p> <p>๒๗. อานิสงส์ของการบวช</p> <p>๒๘. อิทธิปาฏิหาริย์</p> <p>๒๙. ธรรมบรรณาการของขวัณวันเกิด</p> <p>๓๐. มูลนิธิกถา</p> <p>๓๑. โภชนาปฏิสังยุต</p> <p>๓๒. ภัยสำหรับภิกษุผู้บวชใหม่</p> <p>๓๓. วันคืนแห่งสังสารวัฏฏ์</p> <p>๓๔. ธรรมะสำหรับผู้สูงอายุ</p> <p>๓๕. วิถีชีวิตของนักบวช</p> <p>๓๖. นักบวชอาชีพ อาชีพนักบวช</p> <p>๓๗. ธรรมบรรณาการของคนยาก</p> <p>๓๘. ตายแล้วไปไหน ความเป็นของนามรูป</p> <p>๓๙. ธรรมอันทำให้เกิดความเบาใจ</p> <p>๔๐. ธรรมที่ทำให้เกิดความแก้แค้น</p> <p>๔๑. สรณะอันประเสริฐ</p> <p>๔๒. การสร้างปัญญาบารมี</p> <p>๔๓. เป้าหมายแห่งพระพุทธศาสนา</p> <p>๔๔. คุณธรรมที่รับค่านของชาวพุทธ</p>	<p>๔๕. ใช้ค้นหาละตัณหา</p> <p>๔๖. ทางไปสู่สวรรค์</p> <p>๔๗. หัวใจของพระพุทธศาสนา</p> <p>๔๘. ฐานะอันประเสริฐ</p> <p>๔๙. พรหมจรรย์ ๓ ระดับ</p> <p>๕๐. อริยทรัพย์อันประเสริฐ</p> <p>๕๑. ปฏิปทาของพระอริยเจ้า</p> <p>๕๒. เมตตาธรรมค้ำจุนโลก</p> <p>๕๓. อิทัปปัจจยตา</p> <p>๕๔. พรหมจรรย์อันประเสริฐ</p> <p>๕๕. มรณสติและโทษของกาม</p> <p>๕๖. พลังแห่งอริยธรรม</p> <p>๕๗. ศรัทธาคือทรัพย์อันประเสริฐ</p> <p>๕๘. ความงามของผู้มีศีล</p> <p>๕๙. เป้าหมายแห่งพระพุทธศาสนา</p> <p>๖๐. ธรรมเป็นองค์ประกอบภายในจิต</p> <p>๖๑. พระอรหันต์ห่อข้าว (จากานุสสติ)</p> <p>๖๒. โอวาทปาฏิโมกข์</p> <p>๖๓. เทวทูต</p> <p>๖๔. ขุมทรัพย์อันประเสริฐ</p> <p>๖๕. ธรรมะปฏิสังขารสำหรับผู้มาเยือน</p> <p>๖๖. ธรรมิกถาในเวลาภัตตกาล</p> <p>๖๗. ประโยชน์ ๒ โลกนี้และโลกหน้า</p> <p>๖๘. สัจจมานุภาพ</p> <p>๖๙. ตามรักษาสิ่งจะ</p>
--	--

<p>ว่าด้วยหมวดเบ็ดเตล็ด</p> <p>๑. สมรึก ๒ สมรส</p> <p>๒. นารีพิฆาต</p> <p>๓. สิบขุนพลแห่งกองทัพमार</p> <p>๔. ปลดชนวนระเบิด</p> <p>๕. ของฝากจากอเมริกา</p> <p>๖. วันพระ ๒ ระบบ</p> <p>๗. มนต์ตะหวาดผี (คาถากันไหลตาย)</p> <p>๘. ขบวนการผีเปรต</p> <p>๙. ตอบปัญหาธรรมในวันพระ</p> <p>๑๐. เพื่อความอยู่รอดของศาสนา</p> <p>๑๑. ช่วยกันรักษาพระพุทธศาสนา</p> <p>๑๒. ยาใจ</p> <p>๑๓. ขุมทรัพย์จากพระโอรสผู้</p> <p>๑๔. ปิดประตูนรก</p> <p>๑๕. ขอมละทิ้งความโง่เพื่อแลกความฉลาด</p> <p>๑๖. คนกินคน</p> <p>๑๗. วิศวกรรมห่าก้อม</p> <p>๑๘. สิ่งในโลกกำลังขาดแคลน</p> <p>๑๙. อุดมคติของชาวพุทธ</p> <p>๒๐. ศิลปะแห่งการพักผ่อนทางวิญญาณ</p> <p>๒๑. พระพุทธชินราชปฏิมากร</p> <p>๒๒. ความป่วยไข้ของพระศาสนาฯ</p> <p>๒๓. วันแห่งความศักดิ์สิทธิ์</p> <p>๒๔. วันนี้เป็นวันทิพย์</p> <p>๒๕. สิบประจัญบานแห่งกองทัพธรรม</p> <p>๒๖. วรรณกรรมเพื่อชีวิต</p> <p>๒๗. บทเพลงแห่งพระธรรมก่อนฟ้าสาง</p>	<p>๒๘. ถวายพระมหाराชา</p> <p>๒๙. เทวमारสงครามฯ</p> <p>๓๐. สารพันปัญหาธรรมะ ปี ๓๘</p> <p>๓๑. อาหารทางวิญญาณ</p> <p>๓๒. การถือเอาประโยชน์ในชาตินี้</p> <p>๓๓. เสียงสวดมนต์ในพงหญ้า</p> <p>๓๔. กำไรหรือขาดทุนงบบุคปี ๓๘</p> <p>๓๕. อันเนื่องจากวัดเคลื่อนที่</p> <p>๓๖. ส่างเมาสำหรับนักบวช</p> <p>๓๗. ความอาภัพและความโชคดียของชีวิต</p> <p>๓๘. พุดไว้วันละนิดก่อนชีวิตจะอัสดง</p> <p>๓๙. ชีวิตที่เจียรระไน</p> <p>๔๐. คาบสองคมในทางพระพุทธศาสนา</p> <p>๔๑. วงจรชีวิต</p> <p>๔๒. ประวัติศาสตร์แห่งชีวิต</p> <p>๔๓. พิจารณาก่อนตักอาหาร</p> <p>๔๔. คนอะไร</p> <p>๔๕. ตอบปัญหาธรรมความสงสัย</p> <p>๔๖. พระพุทธศาสนากับคนแก่</p> <p>๔๗. แก่นสารแห่งชีวิต</p> <p>๔๘. หลีกละทางตรงมุ่งสู่ทางอ้อม</p> <p>๔๙. ทิศทางชนบท</p> <p>๕๐. ธรรมเพื่อป้องกันโรคเอดส์</p> <p>๕๑. สิ้นทางเลือกเหลือทางแลก</p> <p>๕๒. พระพุทธศาสนา กำลังใกล้เข้ามาสู่ทางตัน</p> <p>๕๓. ของขวัญวันจากของฝากวันตาย</p> <p>๕๔. พระกับเทวดากับสวรรค์ (เป็นของคู่กัน)</p> <p>๕๕. ชีวิตที่เตรียมความพร้อม</p>
--	---

<p>๕๖. หยั่งเข้าสู่ธรรม</p> <p>๕๗. กวนอิมปริทัศน์</p> <p>๕๘. คนโง่งนารัก คนฉลาดที่นำเป็นห่วง</p> <p>๕๙. ธรรมที่จำเป็นและรีบด่วน</p> <p>๖๐. แสงทองแห่งชีวิต</p> <p>๖๑. วันเวลาแห่งการทำผิด</p> <p>๖๒. กำลังเกิดอะไรขึ้นกับพระพุทธศาสนาเรา</p> <p>๖๓. บวชอุทิศสมเด็จย่าแม่ฟ้าหลวงกันอย่างไร</p> <p>๖๔. วันรณรงค์งดสูบบุหรี่โลก</p> <p>๖๕. นักรบสงครามเย็น</p> <p>๖๖. คนตาบอดถือตะเกียง</p> <p>๖๗. การพัฒนาใจ</p> <p>๖๘. วันบูรพาจารย์อาจารย์มั่น ภูริทตฺโต</p> <p>๖๙. ธรรมิกถาของหลวงปู่เทสก์ เทสก์รังสี</p> <p>๗๐. จะจัดการกับชีวิตอย่างไร</p> <p>๗๑. ยอมรับสภาพความเป็นจริง</p> <p>๗๒. เบิกเนตรพุทธธรรม</p>	<p>๗๓. ฝ่าโลกพระศรีอารีย์</p> <p>๗๔. อุปมาของชีวิต</p> <p>๗๕. ประโยชน์ของการทำวัตร</p> <p>๗๖. ธรรมิกถาของหลวงปู่ชา</p> <p>๗๗. ผู้ให้ชีวิตยอมได้รับคำตอบ</p> <p>๗๘. ชีวิตที่เต็มอิ่ม</p> <p>๗๙. สนทนาธรรมกับผู้มาเยือน (เสียงอีสาน)</p> <p>๘๐. ชีวิตเพียงเท่านี้ก็ทำดีได้อเนกอนันต์</p> <p>๘๑. ความหวังใหม่ไม่ใช่สิ่งเพื่อฝัน</p> <p>๘๒. ๑๕ สิงหาคมบูรพาจารย์</p> <p>๘๓. สายธารที่เปลี่ยนทาง</p> <p>๘๔. เนื่องมาจากพระบรมสารีริกธาตุ</p> <p>๘๕. ของดีจากป่าช้า กำไรที่ได้มาจางานศพ</p> <p>๘๖. ชีวิตนี้ที่จะต้องรับผิดชอบด้วยตนเอง</p> <p>๘๗. พระราชทานเพลิงพระครูศรีมณีรักษ์</p>
---	---

การเทศน์ภาษาอังกฤษ

เรื่อง	เรื่อง
๑. Introduction to Thailand and Buddhism	๒. Foundation of mindfulness

ตัวอย่างการเทศน์ภาษาอังกฤษ เรื่อง สติปัฏฐาน ๔

“...The Buddha supporting themselves. So I worry for you also worry to you and invite you have some understand for meditation already but I want, I would like to teach you some detail for meditation mindfulness. If no to practice this technical that technical this technical that technical so many techniques so now he should understand the Buddha’s technical not Mahasati’s technical not A-jarn Sompob’s technical not A-jarn Buddhathat’s technical must be to know the structure of the outline the Buddha’s technical try to condition. If not, understand and not necessary to believe try to listen and contemplation by listen and by mindfulness so Buddha’s technical have so many technical but Buddha use always Anapanasati and mindfulness on breathing in and out but Buddha not contrary to anybody must be practice on the mindfulness on breathing in and out not compulsory mindfulness on breathing in and out is best is the best way of the technical meditation on forty technical of both Vipassana and Samatha because in Anapanasati mindfulness of breathing this conclusive to Samatha and Vipassana complete everything but how much we should know the outline or structure how mindfulness. We should be understand foundation or setting-up of mindfulness have four foundation of setting up of mindfulness should be try to understand words not understand by ravel should be understand in the subtle one in the four foundation on setting-up of mindfulness any technical Mahasati’s technical or other technical The four foundation of mindfulness.

On any technical is Mahasati’s technical also. They try to the mindfulness for the mindfulness. The four foundations of mindfulness have the main for setting-up of mindfulness setting-up of mindfulness the main have four from the law on to smooth one the subtle law one. The first kayanupassana contemplation of the body with the Lobbha Lobbha Lobbha body is the Lobbha but this A-B-C-D- is the first start for meditation must be try to know it.

Okay let it clear another one Vedananupassana it is Pali language contemplation of feeling , mindfulness as regards feelings have mindfulness always on feelings good or bad. This subtle one subtle than body contemplation of the body. This Lobbha and second contemplation of the feelings Vadanupassana. This subtle than the first and the third one number three Cittanupassana satipatthana contemplation of mind, mindfulness as regards thoughts. This the subtle fine and subtle than the feelings and the last number Four Dhammanupassana satipatthana contemplation of mind, object, mindfulness as regards ideas. This very very very subtle one than number one number two number three. This technique for the Buddha's technique contemplation. Maybe learning try to know from the Lobbha to smooth one to the subtle. Okay, He understands already by now. We have so many techniques Mahasati's technique in Thailand also but don't confusion. May be understand any technique and any technique new or old in the Buddhist religion intend or under four of foundation of mindfulness under the four setting-up mindfulness contemplation on body contemplation of feelings contemplation of mind better feelings smooth than feelings contemplation of mind, object or the three characteristics of system in the body in the feelings in the mind, mind object. This depend on the three characteristics of system. Also now difficult to are the people to know understand difficult to know. They confuse so many techniques okay try to listen try to understand for the beginning for the confusion one now. We get confusion and difference technique from the Kayanupassana contemplation of the body. Buddha said in Buddha's technical have six techniques for the understanding contemplation of the body or mindfulness as regards of the body, have six subjects six techniques one, two, three , four, five, six subjects or six techniques. The Buddha make for setting on four. They are so many people from stupid people to the wisdom people from the very stupid to the little stupid from little clever to very wisdom very clever to little clever and such one for any temperament everybody not compulsory to everybody. You must be to practice so many techniques but

every technique vary subjects in six subjects may be to going on to understand contemplation on body, try to understand contemplation on body, try to understand. Same suppose you go to city go to town to Sydney or Melburne. Some people came from southern. Some people came from eastern some people came from northern some people came from westside, east, west, south and north past another way not the same way but exactly same. When they go to center of Sydney or center of Melburne or center of the Alet likely same Mahasati's technique or Anapanasati or anything all the same way to the city from south, north, eastern, south, north, east, west, my language is not clear for you, try to understand six subjects for Kayanupassana contemplation of the body; mindfulness as regards the body.....etc.

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ : พระมหาสุริยัน ฉายา จันทนาโม นามสกุล จันทะนาม
- เกิด : วันเสาร์ที่ ๑ เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ.๒๕๐๗
- สถานที่เกิด : บ้านเลขที่ ๗๘ หมู่ ๒ บ้านกกกลาง ตำบลบ้านกง
อำเภอหนองเรือ จังหวัด ขอนแก่น
- การศึกษา : - พ.ศ.๒๕๒๑ สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ ๗ โรงเรียนบ้านกง
(ประชานุกูล) อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
- พ.ศ.๒๕๒๔ สำเร็จประโยคนักธรรมชั้นเอก วัดท่าพาศน์ชัย
อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
- พ.ศ.๒๕๓๐ สำเร็จเปรียญธรรม ๕ ประโยค วัดโพธิ์ทอง
อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
- พ.ศ.๒๕๓๕ สำเร็จการศึกษาพุทธศาสตรบัณฑิต (พธ.บ.)
ครุศาสตร์ (วิชาเอกการสอนสังคมศึกษา)
- พ.ศ.๒๕๔๐ สำเร็จการศึกษาศึกษาศาสตรบัณฑิต (ศษ.บ.)
ศึกษาศาสตร์ (วิชาเอกประถมศึกษา)
- บรรพชา : วันที่ ๒ เดือน พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ ณ วัดท่าพาศน์ชัย
ตำบลกบินทร์ อำเภอกบินทร์บุรี จังหวัดปราจีนบุรี
- อุปสมบท : วันที่ ๖ เดือน พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๒๘ ณ วัดโพธิ์ทอง
ตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
- เข้าศึกษาเมื่อ : มิถุนายน ๒๕๔๖
- ที่อยู่ปัจจุบัน : วัดป่าันทิกวัน ตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น
- หน้าที่ปัจจุบัน : - ครูสอนพระปริยัติธรรมแผนกธรรม-บาลี วัดโพธิ์ทอง
- ครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน
- อาจารย์ใหญ่โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา
โรงเรียนวัดประสิทธิ์ธรรมสารวิทยา
- เจ้าอาวาสวัดป่าันทิกวัน
- เจ้าคณะตำบลบ้านกง เขต ๑

